

Pjesa 1

Individi dhe komuniteti

Njësia 1

**Stereotipat dhe paragjykimet. Çka është identiteti?
Si i perceptoj unë të tjerët, si më shohin ata mua?**

Njësia 2

Barazia. A je ti më i barabartë se unë?

Njësia 3

Diversiteti dhe pluralizmi. Si mund të jetojnë njerëzit së bashku në paqe?

Njësia 4

Konflikti. Çka duhet bërë nëse nuk pajtohemi?

NJËSIA 1

Stereotipat dhe paragjykimet

**Çka është identiteti?
Si i perceptoj unë të tjerët,
si më shohin ata mua?**

1.1. Si e shohin të tjerët një person...

Personi është shumë më tepër se sa mund të mendojë dikush

1.2. Sa mund të përshkruhet ndryshe një person...

Si ta kuptojmë një person më mirë

1.3. Stereotipat dhe paragjykimet

Idetë tona për njerëz tjerë, grupe apo shtetet

1.4. Stereotipat për mua!

Si e shoh unë veten – si më shohin mua të tjerët?

NJËSIA 1: Stereotipat dhe paragjykimet

Çka është identiteti? Si i perceptoj unë të tjerët, si më shohin ata mua?

Kush jam unë në të vërtetë? Çdo ditë, nxënësit përjetojnë një lloj llojshmëri të gjerë të vlerave dhe mënyrave të të jetuarit së bashku. Për të gjetur pozicionin e tyre, ata duhet të zhvillojnë aftësinë për të bërë zgjedhje. Çka mund të bëj unë, çka nuk duhet të bëj unë? Çka është e drejtë dhe çka është gabim? Fëmijët dhe adoleshentët shpejt e kuptojnë se këtyre pyetjeve nuk është lehtë për tu dhënë përgjigje. Çka mund të jetë e drejtë në një rast, mund të jetë gabim në rastin tjetër. Si mund të vendos? Çfarë udhëzimesh kam unë?

Dy mjete të rëndësishme për udhëzime personale janë kushtetuta e shtetit dhe qasja e saj ndaj të drejtave të njeriut. Këto janë dy pika të referencës që demonstrojnë pluralizmin e vlerave në një shoqëri. Parimi më i rëndësishëm është liria personale, e cila çdo individ i jep të drejtën e zhvillimit të personalitetit të tij ose të saj, kundruall një mjedisi shoqëror të tolerancës reciproke dhe të përgjegjësisë, duke sjellë kështu dobi për komunitetin në të cilin ai ose ajo jeton dhe për njerëzimin si tërësi. Ne mund të ndryshojmë shumë në pikëpamjet dhe interesat tona, me kusht që të jemi pajtuar për rregullat në bazë të të cilave do të diskutojmë në mënyrë paqësore për mosmarrëveshjet tona.

Fëmijët dhe adoleshentët duhet të dinë se të rriturit gjithashtu kacafyten me sfidat dhe kërkesat me të cilat ata ndeshen. Ata gjithashtu duhet ta dinë se mësimdhënësit nuk e kanë çelësin për të vërtetën absolute, por bëjnë gabime dhe përpiqen të mësojnë prej tyre.

Në këtë njësi mësimore trajtohen disa nga çështjet për zhvillimin e identitetit të individit dhe se si njerëzit dhe grupet e perceptojnë veten dhe të tjerët. Nxënësit duhet ta kuptojnë se identiteti i tyre përcaktohet nga vet ata dhe nga bashkëveprimi i tyre me të tjerët. Identiteti përcaktohet duke treguar dallimet ndërmjet individëve dhe nevojën për t'i takuar dhe për të qenë i mbrojtur nga familja apo nga një grup shokësh. Të rinjtë do ta kuptojnë veten më mirë nëse ata i shqyrtojnë ndjenjat dhe nevojat e tyre personale, zhvillimet e tyre personale dhe dëshirat për të ardhmen. Ata duhet të provojnë forma të ndryshme të sjelljes, duke zgjeruar kështu repertorin e tyre të bashkëveprimit me të tjerët. Ata do ta mësojnë këtë nëse situatave të bashkëveprimit shoqëror u kontribuojnë në mënyrë konstruktive.

Historia shoqërore dhe politike e shtetit tonë ka ndikim të fuqishëm në jetën tonë sot. Nxënësit duhet të jenë në dijeni për këtë ndikim duke mbledhur rregullisht informacione për çështjet aktuale dhe duke diskutuar për ato, duke krijuar mendimet e tyre personale dhe duke dëgjuar mendimet e të tjerëve. Ata duhet t'i kushtojnë vëmendje të matur pikëpamjeve, paragjykimeve dhe stereotipave të cilat janë pjesë e opinionit publik. Njeriu duhet të jetë i vetëdijshëm për këto forma të padukshme të ndikimit për të kundërvepruar ndaj tyre dhe për të reflektuar në mënyrë kritike mbi zgjedhjet e tij ose saj dhe, nëse është e nevojshme, për t'i ndryshuar këto zgjedhje.

Edukimi për qytetarinë demokratike dhe të drejtat e njeriut

Përmes kësaj serie të mësimëve nxënësit do të:

- njoftohen për konceptet e stereotipizimit dhe krijimin e paragjykimeve;
- kuptojnë se të gjithë ne vazhdimisht u atribuojmë kualitete të caktuara individëve dhe grupeve;
- kuptojnë se atribuimi i tillë na ndihmon të përballemi me kompleksitetin e jetës sonë të përditshme;
- kuptojnë se atribuimi mund të jetë i dëmshëm dhe i padrejtë;
- mësojnë se atribuimi ndihmon formimin e identitetit individual dhe atij të grupit;
- mësojnë se identiteti është gjë komplekse, dhe kjo do të thotë se çdo person mund dhe duhet të kuptohet dhe përshkruhet ndryshe.

NJËSIA 1: Stereotipat dhe paragjykimet**Çka është identiteti? Si i perceptoj unë të tjerët, si më shohin ata mua?**

Titulli i mësimit	Objektivat e mësimmxënies	Detyrat e nxënësve	Burimet	Metoda
Mësimi 1: Si e shohin të tjerët një person	Nxënësit përballen me kompleksitetin e opinionëve dhe bëjnë zgjedhjet e tyre.	Nxënësve u caktohen role specifike dhe ata krijojnë opinionet e tyre. Ata mësohen si t'i ndërrojnë perspektivat.	Përshkrimi i roleve, prospektet e nxënësve 1.1 (grupet 1-3), fletë të mëdha të letrës, shënues (markera).	Punë në grupe
Mësimi 2: Sa ndryshe mund të përshkruhet një person	Nxënësit kuptojnë se përshkrimet e ndryshme mund t'i referohen njërit dhe identitetit të njëjtë.	Nxënësit përsërisin dhe aktrojnë skena dhe paraqesin punën e tyre me shkrim. Ata diskutojnë për skenat që i kanë parë.	Rezultatet e mësimit të parë bëhen material bazë për mësimin e dytë. Nxënësit kuptojnë se pa pjesëmarrjen dhe ndihmën e tyre, njësia nuk mund të vazhdohet.	Luajtja e roleve, prezantime dhe drejtimi i diskutimeve plenare
Mësimi 3: Stereotipat dhe paragjykimet	Nxënësit kuptojnë se si janë të lidhur stereotipat dhe paragjykimet dhe si ato mund të shpijnë në opinione të thjeshtësuara por edhe të padrejta për individët, për grupet e njerëzve dhe për shtete të tëra.	Nxënësit mendojnë mbi pikëpamjet e tyre për të tjerët dhe i diskutojnë ato në grupe.	Fletë të bardha të letrës dhe shënues (markera).	Punë në grupe, diskutime plenare
Mësimi 4: Stereotipat për mua!	Nxënësit informohen se si perceptohen nga të tjerët dhe mësohen që këtë ta pranojnë. Ata kuptojnë më mirë se si të tjerët e perceptojnë identitetin e tyre dhe reagojnë për këtë.	Nxënësit përshkruajnë veten dhe njëri tjetrin dhe ata i krahasojnë rezultatet e tyre.	Prospektet e nxënësve 1.2.	Punë në çifte, diskutime plenare

Mësimi 1

Si vështrohet një person nga të tjerët

Personi është shumë më tepër se sa mund të mendojë dikush

Objektivi i mësimnxënies	Nxënësit përballen me kompleksitetin e opinionëve dhe i bëjnë zgjedhjet e tyre.
Detyrat e nxënësve	Nxënësve u caktohen role specifike dhe ata krijojnë opinionet e tyre. Ata mësohen si të ndryshojnë perspektivën.
Burimet	Përshkrimi i roleve, prospektet 1.1 (grupet 1-3), fletë të mëdha të letrës, shënues (markera).
Metoda	Punë në grupe.

Mësimi

Nxënësit formojnë tri grupe dhe marrin prospektet për nxënës 1.1 (në tri versione të ndryshme për grupet e ndryshme), një fletë të madhe të letrës dhe shënues (marker). (Në klasat e mëdha mund të formohen më shumë grupe dhe mësimdhënësi atëherë siguron më shumë skena për lojë ose detyra e njëjtë u jepet grupeve të ndryshme. Kjo e fundit mund të jetë një skenar interesant, sepse do të tregojë se sa mund të jenë të ndryshme përshkrimet dhe të kuptuarit.) Pastaj mësimdhënësi e tregon tregimin e djaloshit që e ka ndërruar shtëpinë dhe është duke eksploruar mjedisin e tij të ri. Ai i tregon klasës për ditarin e djaloshit por atë nuk ia lexon klasës me zë, meqë çdo grup ka marrë vetëm një pjesë të tekstit.

Informacionet e prapaskenës vetëm për mësimdhënësit

Teksti i tërë është si vijon:

“Kjo është dita ime e parë në klasën e re. Familja ime ka ardhur këtu nga një rajon tjetër dhe unë akoma ndjehem si i huaj. I dashuri ditar, shumë gjëra më kanë ndodhur gjatë ditëve të fundit. Do të tregoj disa prej tyre.

Ne tani jetojmë në një banesë afër lumit. Njëri prej djemve të klasës jeton disa banesa larg meje. Ai erdhi tek unë që ditën e tretë të më ftoj të shkoj në peshkim me të. Unë i thash jo sepse grepi im është akoma i paketuar në njërin prej paketave.

Para objektit të shkollës sonë ndodhet një fushë e madhe futboll. Unë u gëzova për këtë sepse më pëlqen të luaj futboll. Pra unë e solla topin me vete dhe doja të filloj stërvitjen. Posa kisha filluar të bëj një ose dy goditje në gol kur më ndali kujdestari i shkollës. Ai ishte i zemëruar dhe më pyeti nëse unë dija të lexoj apo jo. Unë nuk e kisha parë shenjën ku thuhej se fusha ishte e mbyllur pas shiut. U trondita aq shumë sa që shkova në shtëpi pa e thënë asnjë fjalë.

Një njeri i moshuar jeton i vetëm në banesën sipër nesh. Kur unë erdha në shtëpi dje, atë e takova në derën kryesore me gjësendet që i kishte blerë. Ai kishte një qese me ushqim dhe mbushej frymë thellë. Mua më erdhi keq për të, dhe e pyeta nëse mund t’i ndihmoja, dhe ia barta qesen deri tek dera e tij.”

Tri versionet e prospektëve për grupet përmbajnë pjesë të ndryshme të ditarit. Perceptimi i grupeve do të varet nga informacionet që ata i kanë marrë. Prandaj, çdo grup sheh vetëm një pjesë të identitetit të djaloshit dhe këtë opinion e reflekton në luajtjen e rolit. Ashtu siç kërkohet në detyra, grupet së pari paraqesin grupet e tyre të mbiemrave. Një anëtar i çdo grupi i mbledh rezultatet nga diskutimi në grup në një fletë të madhe të letrës për t’i prezentuar në mësimin e ardhshëm.

Tani çdo grup vendos për një rol të shkurtër të lojës që paraqet interpretimin e tyre. Luajtja e këtyre roleve së pari duhet të shpjegohet dhe të diskutohet në klasë dhe pastaj të përsëriten. Kjo mund të bëhet në kënde të ndryshme të klasës, ose ndoshta në sallat e mbledhjeve në objektin e shkollës, në objekte të jashtme ose, nëse këtë e lejon koha, në oborrin e shkollës. Edhe nëse luajtja e këtyre roleve merr pak kohë në fillim, mundi do t’ia vlejë. Për shumë nxënës, ajo çka është e vështirë për t’u shprehur me fjalë tani mund të thuhet thjeshtë dhe qartë.

Objekti i nxënësve në këtë mësim është që të shënojnë listën e mbiemrave në posterët dhe të përsërisin skenën.

Në fund të mësimit mësimdhënësi i mbledh posterët (ai i rishpërndan ato në fillim të mësimit të ardhshëm) dhe bën një rishqyrtim të shkurtër. Ai reagon pozitivisht dhe shikon temën për mësimin e ardhshëm.

Mësimi 2

Si mund të përshkruhet ndryshe një person...

Si të fitohet një portret më i mirë për personin

Objektivi i mësimnxënies	Nxënësit kuptojnë se përshkrimet e ndryshme mund t'i referohen po të njëjtë identitetit.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit përsërisin dhe luajnë skena dhe e paraqesin punën e tyre me shkrim. Ata i diskutojnë skenat që i kanë parë.
Burimet	Rezultatet e mësimi të parë (loja e përsëritur e roleve dhe listat e mbiemrave në postera) bëhen materiale bazë për mësimin e dytë. Nxënësit vërejnë se pa pjesëmarrjen dhe produktin e tyre, njësia nuk mund të vazhdohet.
Metoda	Luajtja e roleve, prezantime dhe drejtimi i diskutimeve plenare.

Mësimi

Pjesa 1

Mësimdhënësi e shpjegon procedurën e mësimimit. Ai u jep grupeve edhe pesë minuta t'i përsërisin skenat e tyre. Pastaj paraqiten skenat.

Së pari, një anëtar i grupit ia lexon klasës shënimet nga ditari duke përdor posterin nga mësimi i parë. Pastaj grupi e luan skenën. Rekomandohet që të gjitha skenat të paraqiten pa ndërprerje. Nëse më shumë se një grup ka marrë shënimet e njëjta nga ditari, ata duhet t'i luajnë këto skena, me ndryshime të vogla, njëri pas tjetrit.

Pasi të kenë përfunduar grupet, mësimdhënësi reagon pozitivisht dhe sërish bën përmbledhjen e qëllimit të kësaj serie të skenave. Nëse klasa është e mësuar me këtë formë të mësimdhënies, atëherë nxënësit mund të vazhdojnë me hapin e ardhshëm. Nëse nuk vazhdojnë, rekomandohet që nxënësve tu jepet mundësia të rishikojnë dhe të reflektojnë serinë e skenave, duke u përqendruar në aspektet e përmbajtjes dhe formës.

Në vazhdim janë disa shembuj se si mësimdhënësi mund të nxisë përsiatjen për luajtjen e roleve:

- Cila ishte përvoja jonë si grup?
- A kam zbuluar unë diçka të re për mua?
- Si arritëm të paraqesim karakteret ashtu si ishin?

Pjesa 2

Gjatë pjesës së dytë të mësimimit, nxënësit i rendisin karriget në një apo dy gjysmë rathë pranë dërrasës së zezë. Pastaj mësimdhënësi i vë posterët njërin pran tjetrit në dërrasën e zezë. Nxënësit shikojnë se si shtjellohet prezantimi:

Kështu më shohin mua të tjerët:

Shokët e klasës

Mësimdhënësit

Fqinjët

Në diskutimin që pason, nxënësit duhet të kuptojnë se është krejtësisht normale për një person të vështrohet ndryshe nga njerëz apo grupe të ndryshme. Ata duhet të kuptojnë se nuk mund të përdorin kategori siç është “e saktë” dhe “e pasaktë” për të përshkruar pikëpamjet. Në të vërtetë, për të vlerësuar djaloshin, do të ishte gabim nëse lejohet vetëm një pikëvështrim për ta përshkruar atë.

Nxitje të mundshme për mësimdhënësin që të mbështesë të menduarit kritik në klasë:

- Kur i shoh këto përshkrime të ndryshme ndjehem paksa i hutuar.
- Pra, çka është tani e vërtetë?
- Kush në të vërtetë është Max-i?

Mësimdhënësi pret derisa disa nxënës t'i ngritin duart dhe pastaj i lë ata të japin përgjigje të ndryshme. Këto përgjigje ai i shënon në një listë në dërrasën e zezë ose, më mirë, në tabelën shfletuese (flip chart):

Çka mund të themi për djaloshin?

- Si mund ta përshkruajnë atë në mënyrën e duhur?
- Formulimi 1
- Formulimi 2
- Formulimi 3
- Formulimi 4
- Formulimi 5

Në fund të mësimit mësimdhënësi përmbledh vështrimet që i ka nxjerrë nga nxënësit gjatë dy mësimeve të para. Do të ishte përparësi nëse kemi në dispozicion një tabelë shfletuese (flip chart) ku do të shënoheshin këto pika, ashtu që ato të paraqiteshin në mësime pasuese. Hollësitë vijuese mund të jenë të dobishme:

Identiteti

- Ekzistojnë shumë anë të identitetit të personit.
- Shpesh njerëzit tjerë (fqinjët, shokët, mësimdhënësit, të huajt) kanë pikëpamje shumë të ndryshme për personin e njëjtë.
- Ne duhet të dëgjojmë pikëpamje të ndryshme nëse duam të dimë më shumë për një person.
- ...
- ...

Në fund të mësimit, mësimdhënësi i pyet nxënësit për reagimet (informatat kthyese) e tyre, duke pasur kujdes që të mos komentojë vërejtjet e nxënësve.

Ka mënyra të ndryshme se si mund të bëhet kjo. Të pyesësh klasën si tërësi nuk është gjithmonë zgjidhja më e mirë sepse, më të shumtën e herës, do të përgjigjen ca nxënës të njëjtë dhe kundërpërgjigjja (informata kthyese) do të mbetet i (e) paspecifikuar. Prandaj, këtu rekomandohet modeli sipas lojës me gjuajtje në rreth (dartboard). Përmes kësaj metode marrim kundërpërgjigje (informatë kthyese) të shpejtë e cila çdo nxënës i mundëson të specifikojë përgjigjet e tij. Shtojca jep një përshkrim më të detajuar të kësaj forme të kundërpërgjigjeve (informatave kthyese).

Mësimdhënësi pastaj jep një vështrim paraprak të dy mësimeve të ardhshme, ku ora mësimore nuk do të përqendrohet në individ, por në grupe brenda shoqërisë dhe në shtete të tëra.

Mësimi 3

Stereotipat dhe paragjykimet

Idetë tona për njerëz tjerë, grupe ose shtete

Objektivi i mësimnxënies	Nxënësit kuptojnë se si janë të lidhur stereotipat dhe paragjykimet dhe si ato mund të na shpijnë në pikëpamje të thjeshtësuara por edhe të padrejta për individët, grupet e njerëzve dhe shtete të tëra.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit mendojnë për pikëpamjet e tyre për të tjerët dhe ato i diskutojnë në grupe.
Burimet	Fletë të bardha të letrës dhe shënues (markera).
Metoda	Punë në grupe, diskutime plenare.

Termet kyç

Stereotipat: Këto janë opinione që grupet i kanë për veten ose për grupet tjera.

Paragjykimet: Këto janë opinione të mbushur me emocione për grupe sociale (shpesh për pakicat) ose njerëz të caktuar (shpesh nga grupet e pakicave).

Mësimi

Objekti i këtij mësimi është që të aftësojë nxënësit të transferojnë të kuptuarit e tyre se si vëzhgohen të tjerët nga një nivel individual, në atë më të përgjithësuar, d.m.th. si vlerësohen grupet më të mëdha, komunitetet fetare, grupet etnike ose shtetet.

Mësimdhënësi përgatit një ligjëratë të shkurtër, të strukturuar qartë, për dallimin në mes të stereotipave dhe paragjytimeve të cilën e jep në fillim të mësimi.

Duke përmbledhur proceset e mësimnxënies dhe rezultatet e vështrimit e fituara nga dy mësimet e kaluara, mësimdhënësi ndihmon nxënësit të kuptojnë dallimin në mes të stereotipave dhe paragjytimeve. Mësimdhënësi i paraqet të dy konceptet duke iu referuar pikëpamjeve të ndryshme për djaloshin që u analizua në dy mësimet e mëparshme. Ai/ajo përpiqet që këto pikëpamje t'i paraqet si stereotipa dhe paragjytime (shih informacionet e prapaskenës për mësimdhënësin në fund të këtij kapitulli, ku është përfshirë një model për këtë ligjëratë të shkurtër kryesore). Në veprimin tjetër, nxënësit formojnë grupe të vogla. Ata punojnë në përshkrimin e grupeve sociale, për shembull:

- djemtë dhe vajzat;
- njerëzit e profesionit;
- grupet etnike;
- shtetet;
- kontinentet.

Është me rëndësi që nxënësit të mos i pyesim që të japin pikëpamjet e tyre personale për të tjerët. Përkundrazi, ata duhet të përfytyrojnë se çka mund të thonë ose mendojnë shoqëria, fqinjët ose mediet për grupet që u janë caktuar atyre në këtë detyrë.

Nxënësit përpiqen të bëjnë dallimin në mes të stereotipave dhe paragjytimeve, duke zbatuar atë që e kanë dëgjuar nga mësimdhënësi në fillim të mësimi.

Mësimdhënësi mund tu jep disa udhëzime në dërrasën e zezë dhe nxënësit i përgatisin prezentimet e tyre për rezultatet e veta në formë të një liste. Përvoja ka treguar se një listë e përgatitur paraprakisht (shih shembullin më poshtë) do të ndihmojë nxënësit për të shënuar ide që më vonë t'i përdorin në diskutime.

Pas ligjëratës fillestare të mësimdhënësit për stereotipat dhe paragjykimet, nxënësit punojnë në grupe me tre apo katër vetë për rreth 15 minuta, që të reflektojnë për detyrën e sipërme. Mësimdhënësi me kujdes duhet të vlerësojë se cilin nga shembujt e sipërm të ofrojë. Varësisht nga situata politike në shtetin përkatës, mund të jetë e mundshme të zgjidhen shembuj të afërt me përvojën personale të nxënësit. Në anën tjetër, mësimdhënësi duhet të përmendi grupet etnike që jetojnë në atë shtet apo komunitet vetëm nëse, me një zgjedhje të tillë, nuk lëndohet askush, dhe vetëm nëse asnjë diskutim apo mosmarrëveshje që mund të dalë jashtë kontrollës të mos ketë gjasa të nxisë konflikt.

Diskutimet e grupeve dhe rezultatet duhet të paraqiten në sesion plenar. Çdo grup zgjedh një përfaqësues, i cili paraqet rezultatet e grupit duke ndjekur strukturën e kriterëve vijuese:

- shteti jonë, grupi jonë, prejardhja jonë etnike, profesioni jonë;
- stereotipat e shprehura nga grupi;
- paragjykimet e shprehura nga grupi;
- supozimet tona pse grupet kanë pikëpamje të tilla;
- opinionet tona, duke përfshirë edhe ndryshimet e mundshme të opinionëve.

Mësimdhënësi i ndihmon nxënësit duke regjistruar rezultatet e çdo grupi (në formë të shënimeve) në tabelën shfletuese (flip chart).

Shembull se si duhet shënuar rezultatet për të ndihmuar nxënësit:

Grupi	Shteti /njerëzit e profesionit/grupi	Stereotipat	Paragjykimet	Komentet
1				
2				
3				
4				
5				

Në fund, mësimdhënësi e bën përmbledhjen e mësimit, duke iu referuar edhe procedurës edhe rezultateve, dhe njofton klasën për hapat e ardhshëm.

Mësimi 4

Identiteti: Stereotipat për mua!

Si e shoh unë veten – si më shohin të tjerët mua?

Objektivat e mësimnxënies	Nxënësit kuptojnë se si ata perceptohen nga të tjerët dhe mësohen që këtë ta pranojnë. Ata kuptojnë më mirë se si të tjerët i shohin dhe si reagojnë ndaj identitetit të tyre. Ata studiojnë efektin që identiteti i tyre ka tek të tjerët.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit përshkruajnë veten dhe njëri tjetrin dhe i krahasojnë rezultatet e tyre
Burimet	Materialet e nxënësve 1.2.
Metoda	Punë në çifte. Diskutime plenare.

Mësimi

Mësimdhënësi e fillon mësimin duke përmbledhur rezultatet e dy mësimëve të mëparshme dhe duke shpjeguar programin për mësimin e sotëm.

Më pas mësimdhënësi përkujton nxënësit se ata kishin filluar duke parë një individ (gjendjen personale të një djaloshi) dhe pastaj kishin vazhduar të studiojnë se si perceptohen grupet më të mëdha, siç janë njerëzit e profesioneve, grupet etnike dhe shtete të tëra. Ata tani sërish do të përqendrohen në individin, por këtë herë vetë nxënësit – të gjithë në klasë – do të jenë fokusi. Ata do të përqendrohen në pyetjen:

Kush jam unë?	
Si do ta përshkruaja unë veten?	Vetperceptimi
Si do të më përshkruante mua një nxënës i klasës?	Perceptimi nga të tjerët

Mësimdhënësi e mbështet hyrjen që e bën për këtë mësim me vizatimin e kësaj tablele në dërrasën e zezë ose në tabelën shfletuese (flip chart). Ai ose ajo gjithashtu mund t'i pyes nxënësit të përsërisin atë çka kanë mësuar në dy mësimet e kaluara, për dallimin në mes të vetperceptimit dhe perceptimit nga të tjerët. Përveç kësaj, ose si një alternativë, ai mund të përsërisë konceptet kyçe të stereotipave dhe paragjytimeve.

Mësimdhënësi i merr prospektet e nxënësve duke treguar përshkrimet e nxënësve për Max-in. Kjo duhet t'ju ndihmojë nxënësve që të mendojnë për sa më shumë kualitete dhe karakteristika të njerëzve që të jetë e mundshme. Nxënësit kanë për detyrë që mundësisht të shënojnë sa më shumë mbiemra, të cilët mund të përdoren për të përshkruar një person. Për këtë çështje mësimdhënësi sigurisht se duhet tu jep disa ide dhe sugjerime. Për shembull, nxënësit mund të udhëzohen nga kategoritë që mbiemrave përshkruen u japin kuptim dhe qartësim. Kategoritë e tilla mund të përfshijnë si vijon:

Si do t'i përshkruanim njerëzit:

- nëse janë me humor të mirë?
- nëse janë pa humor apo janë edhe të inatosur?
- nëse janë shokë të mirë?
- nëse duam t'i përshkruajmë se si duken?
- nëse duam t'i përshkruajmë si nxënës?
- ...

Në vend se t'i pyesim disa nga nxënësit që të japin disa ide në një situatë të mësimdhënies frontale, duhet të përfshihet e tërë klasa. Kjo mund të arrihet përmes ushtrimit vijues,⁵ ku nxënësit bëjnë punë individuale për të dhënë shumëllojshmëri të ideve. Në qoshe të klasës ose në tavolina të veçanta, do të duhej të varen ose të shpërndahen fletë të mëdha të letrës. Në këto fletë, fjalët apo kategoritë e ndryshme kyçe janë dhënë si tituj. Nxënësit lëvizin nëpër klasë në qetësi dhe i shënojnë idetë e tyre në postera (më së mirë me shënues (marker) të siguruar për çdo poster). Meqë ata mund të lexojnë se çka kanë shkruar të tjerët, nxënësit nuk duhet të përsërisin njëri tjetrin, por mund të përgjigjen duke dhënë komente apo ide të reja.

5. Ushtrimi i sugjeruar këtu është një variant i "The Wall of Silence" (shih EQD/EDNJ Vëllimi VI, Developing New Ideas in EDC/HRE).

Rezultati i një ushtrimi të tillë mund të duket kështu:

Si duket një person kur është me humor të mirë?

- i gëzueshëm
- duke bërë shaka
- i çlodhur (relaksuar)
- komunikues
- duke kënduar
- magjepsës
- ...
- ...

Nuk ka nevojë për vazhdim në diskutimin plenar, meqenëse qëllimi i këtij ushtrimi është që nxënësve tu jep ide për të punuar në suaza të hapit që pason. Mësimdhënësi është dashur që të ketë parasysh se cilët nxënës mund të punojnë së bashku në çifte në këtë fazë. Kjo është e rëndësishme, sepse tema të cilën do ta trajtojnë nxënësit është delikate. Prandaj, mësimdhënësi duhet t'i shmanget vendosjes së bashku të nxënësve të cilët nuk e duan njëri tjetrin, dhe duhet të sigurohet që të mos lëndojnë ndjenjat e askujt.

Ekipeve u caktohet detyra vijuese:

Tani ju do të shqyrtoni se si e perceptoni veten dhe njëri tjetrin. Këtë duhet ta bëni sipas mënyrës vijuese:

- Së pari, punoni vetë.
- Shikoni përshkrimet e shumta në posterat në klasë dhe zgjidhni fjalët që, sipas mendimit tuaj, ju përshkruajnë juve plotësisht. Shënoni ato në prospekte.
- Shtoni cilësitë tuaja dhe përshkrimet për veten në situata të caktuara të cilat nuk i keni gjetur në postera. Shënoni ato në prospekte.
- Pastaj përshkruani partnerin tuaj në të njëjtën mënyrë.
- Kur ju të dy të keni përfunduar, komentoni bashkërisht rezultatet tuaja. Do të ishte interesante të shihni se cilat përshkrime dhe vlerësime përputhen dhe cilat ndryshojnë ose, madje, edhe kundërshtojnë njëra tjetrën. Shprehi mendimet dhe ndjenjat tua:
 - Çka më befason?
 - Çka më bën të lumtur?
 - Çka më zemëron?
 - Çka më lëndon?
 - A mund ta mbështetni vlerësimin tuaj me disa shembuj?
 - Cilat përshkrime janë stereotipa (pozitive apo negative)?

Mësimdhënësi duhet të vendosë nëse do të mbajë një sesion përfundimtar me pyetje dhe udhëzime në fund të këtij mësimi (që gjithashtu është edhe fundi i kësaj njësie, edhe pse vazhdimet janë të mundshme) apo do të përmbledhë procesin e mësimnxënies për katër mësimet e fundit. Cilëndo metodë që ai ta zgjedhë, ai do ta vërej se atmosfera e punës në klasë është përmirësuar gjatë kësaj

njësie. Nxënësit do të kenë zhvilluar marrëdhënie më të afërta me njëri tjetrin dhe do të kenë bërë zbulime interesante të cilat do t'i ndajnë me njëri tjetrin. Ata tani mund të bëjnë dallimin në mes të:

- stereotipave dhe paragjytimeve;
- vetperceptimit dhe perceptimit nga të tjerët.

Ata kanë përparuar në zhvillimin e aftësive të tyre shoqërore, nga të cilat do të përfitojnë në jetën e tyre të përditshme, në klasë por edhe në edukimin e tyre në tërësi. Nxënësit shpesh do të hasin në këto tema që janë paraqitur në këto katër mësimet, duke bashkuar kështu atë çka ata e kanë mësuar.

Prospektet e nxënësve 1.1

(Grupi 1)
Luajtja e rolit

Caktoni një përfaqësues të grupit tuaj i cili do të lexojë me zë shënimet e shkurtra nga ditari dhe detyrën për grupin tuaj.

Caktoni një anëtar tjetër të grupit tuaj i cili do të merr shënime të rezultateve tuaja dhe do t'ia paraqesë klasës.

Shënime nga ditari i Max-it:

“Kjo është dita ime e parë në klasën e re. Familja ime ka ardhur këtu nga një rajon tjetër dhe unë akoma ndjehem si i huaj. I dashuri ditari, shumë gjëra më kanë ndodhur gjatë ditëve të fundit. Do të tregoj disa prej tyre.

Ne tani jetojmë në një banesë afër lumit. Njëri prej djemve të klasës jeton disa banesa larg meje. Ai erdhi tek unë që ditën e tretë të më thotë të shkoj në peshkim me të. Unë i thash jo sepse grepi im është akoma i paketuar në njërin prej paketave.”

Detyrat:

1. Mblidhni një listë të mbiemrave të cilët mendoni se do t'i përdorin shokët e klasës së Max-it për ta përshkruar atë (stuhi mendimesh në grupin tuaj).
2. Çka mendoni se do t'u thotë një nxënës në klasën e Max-it nxënësve të tjerë për të? Përsëritni një skenë që mund ta luani në klasë.

Prospektet e nxënësve 1.1

(Grupi 2)
Luajtja e rolit

Caktoni një përfaqësues të grupit tuaj i cili do të lexojë me zë shënimet e shkurtra nga ditari dhe detyrën për grupin tuaj.

Caktoni një anëtar tjetër të grupit tuaj i cili do të merr shënime të rezultateve tuaja dhe do t'ia paraqesë klasës.

Shënime nga ditari i Max-it:

“Para objektit të shkollës sonë ndodhet një fushë e madhe futbollit. Unë u gëzova për këtë sepse më pëlqen të luaj futboll. Pra unë e solla topin me vete dhe doja të filloj stërvitjen. Unë posa kisha filluar të bëj një ose dy goditje në gol kur më ndali kujdestari i shkollës. Ai ishte i zemëruar dhe më pyeti nëse unë dija të lexoj apo jo. Unë nuk e kisha parë shenjën ku thuhej se fusha ishte e mbyllur pas shiut. Unë u trondita aq shumë sa që shkova në shtëpi pa e thënë asnjë fjalë.”

Detyrat:

1. Mblidhni një listë të mbiemrave të cilët mendoni se do ti përdorin shokët e klasës së Max-it për ta përshkruar atë (stuhi mendimesh në grupin tuaj).
2. Çka mendoni se do tu thotë një nxënës në klasën e Max-it nxënësve të tjerë për të? Përsëritni një skenë që mund ta luani në klasë.

Prospektet e nxënësve 1.1 (Grupi 3) Luajtja e rolit

Caktoni një përfaqësues të grupit tuaj i cili do të lexojë me zë shënimet e shkurtra nga ditari dhe detyrën për grupin tuaj.

Caktoni një anëtar tjetër të grupit tuaj i cili do të merr shënime të rezultateve tuaja dhe do t'ia paraqesë klasës.

Shënime nga ditari i Max-it:

“Kjo është dita ime e parë në klasën e re. Familja ime ka ardhur këtu nga një rajon tjetër dhe unë akoma ndjehem si i huaj. I dashuri ditari, shumë gjëra më kanë ndodhur gjatë ditëve të fundit. Do të tregoj disa prej tyre.

Një njeri i moshuar jeton i vetëm në banesën sipër nesh. Kur unë erdha në shtëpi dje, atë e takova në derën kryesore me gjësendet që i kishte blerë. Ai kishte një qese me ushqim dhe mbushej frymë thellë. Mua më erdhi keq për të, dhe unë e pyeta nëse mund t'i ndihmoja, dhe ia barta qesen deri tek dera e tij.”

Detyrat:

1. Mblidhni një listë të mbiemrave të cilët mendoni se do t'i përdorin shokët e klasës së Max-it për ta përshkruar atë (stuhi mendimesh në grupin tuaj).
2. Çka mendoni se do tu thotë një nxënës në klasën e Max-it nxënësve të tjerë për të? Përsëritni një skenë që mund ta luani në klasë.

Informacionet e prapaskenës vetëm për mësimdhënësit

Stereotipat dhe paragjykimet

Çka është stereotipi?

Njerëzit shpesh përkufizohen si pjesëtarë të grupeve, varësisht nga kultura e tyre, besimeve fetare, prejardhjes së tyre apo karakteristikave të jashtme siç janë ngjyra e lëkurës së tyre, madhësia, modeli i flokëve të tyre apo veshmbathja.

Shpesh ky përkufizim i grupeve shoqërohet me caktimin e kualiteteve të veçanta për njerëzit, ashtu që përfytyrimet specifike të mund të lidhen me grupe të caktuara. Nëse këto përfytyrime janë ekzagjeruar deri në atë masë, sa që vështirë mund të korrespondojnë me realitetin, të tillët i quajmë stereotipa.

Stereotipat mund të gjinden edhe në libra (madje edhe në tekste shkollore), vizatime komike, reklama ose filma. Ju sigurisht se edhe vetë keni hasur në stereotipa të tillë. Mendoni, për shembull, për përfytyrimin e një gruaje afrikane e cila ka të veshur fund të punuar nga gjethet e palmës, me buzë të trasha dhe eshtra të vegjël të ngjitur në hundë.

Nga stereotipi në paragjykim

Nëse një person apo grup vlerësohet duke u bazuar vetëm në stereotipat dhe jo si individ apo grup individësh, kemi të bëjmë me një paragjykim. Faktikisht, është krijuar një mendim për një person ose grup pa i njohur ata/ato. Pikëpamjet dhe idetë e tilla, shumë shpesh, nuk kanë të përbashkët asgjë me realitetin dhe ata shpesh janë të pafavorshme apo armiqësore.

Stereotipat “pozitiv”

Mirëpo, ka edhe stereotipa pozitiv. Për shembull, nëse dikush thotë se zezakët janë vrapues të shpejtë, këtë mund ta quajmë si stereotip pozitiv. Ju mund të mendoni “Po, çka ka të keqe në këtë?”. Por edhe në këtë rast, njerëzit, gabimisht, futen në një thes. Vetëm mendoni: a është vërtetë e saktë se të gjithë zezakët mund të vrapojnë shpejt?

Për çka janë të mirë stereotipat?

Paragjykimet duket se botën e bëjnë më të thjeshtë dhe më pak të komplikuar. Nëse njerëzit takojnë njerëz të tjerë të cilët duken të çuditshëm, ata shpesh e kanë ndjenjën e shqetësimit. Në situata të tilla, paragjykimet u mundësojnë njerëzve të fshehin shqetësimin e tyre – Unë mund të shtirem se di çdo gjë për tjetrin ose tjerët dhe se nuk kam nevojë të parashtoj pyetje. Por si rezultat, që nga fillimi, një takim i rastësishëm kuptimplotë dhe një mirëkuptim i vërtetë janë bërë të pamundshëm.

Cili është efekti i paragjykimeve?

Paragjykimet janë ofenduese. Ato kryesisht përdoren për të trajtuar dikë padrejtësisht. Paragjykimet i privojnë njerëzit nga mundësia për të treguar se kush janë ata dhe për çka janë të aftë. Për shembull, një punëdhënës mund të mos u ofrojë kandidatëve turq punë sepse ai ka dëgjuar se “ata” gjithmonë vinë në punë me vonesë. Disa njerëz mund të qepen pas paragjykimeve dhe ideve populiste edhe pse nuk e dinë askënd që mund të vërtetojë këto pikëpamje negative.

Çka mund të bëjmë kundër paragjykimeve?

Paragjykimet vështirë zhduken, prandaj edhe është vështirë për t’u marrë me to. Por nuk duhet të humbim shpresën: askush nuk ka lindur me paragjykime. Ata janë mësuar dhe prandaj edhe mund të çmësohen (harrohen). Para se të vlerësoni një person, pyetni atë të shpjegojë pse ai ose ajo e ka bërë atë që është temë diskutimi. Mos harroni se ju me siguri nuk do të dëshironit t’ju vlerësojë dikush pa u dëgjuar.

Prospektet e nxënësve 1.2

Vetperceptimi – perceptimi nga të tjerët

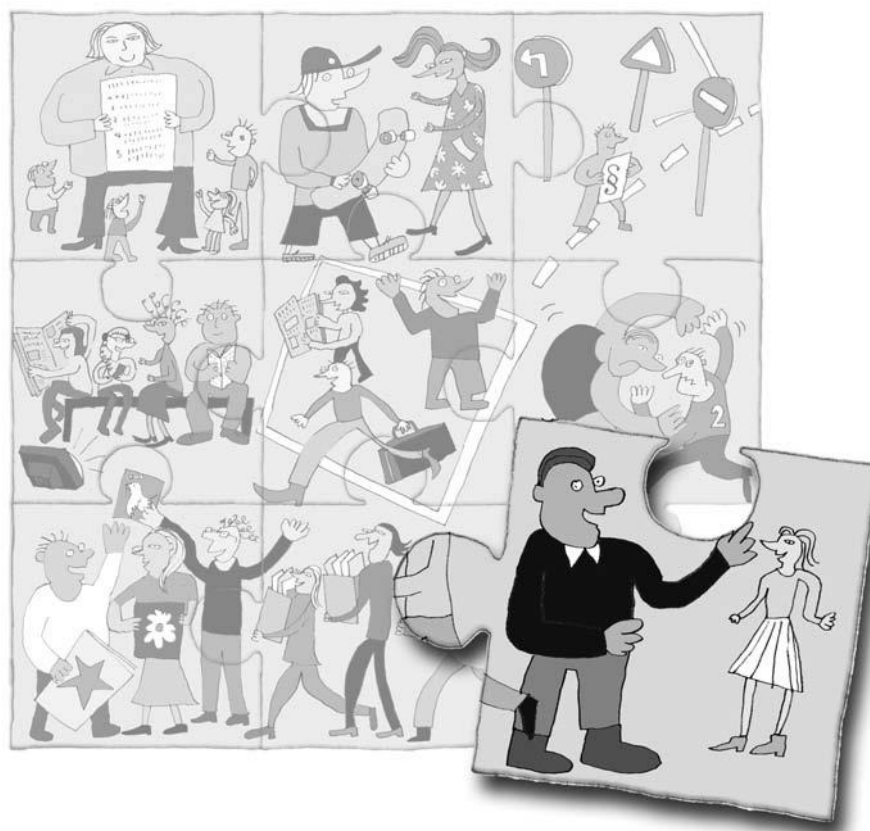
Punë në çifte

Komete pas diskutimit - Ku harmonizohen pikëpamjet tona - Ku dallohen pikëpamjet tona - Vërejtjet	Si e përshkruaj unë veten (vetperceptimi)	Si e përshkruaj shokun tim të klasës (Perceptimi im për dikë tjetër i shkruar nga unë)	Komete pas diskutimit - Ku harmonizohen pikëpamjet tona - Ku dallohen pikëpamjet tona - Vërejtjet

NJËSIA 2

Barazia

A je ti më i barabartë
se unë?

2.1. Ndryshimet dhe ngjashmëritë

A jam unë i barabartë? A jam unë ndryshe?

2.2. Rrëfimi i Xhevahires

Si do të reagonim po të na ndodhte kjo neve?

2.3. Barazia në mes të meshkujve dhe femrave

Si duhet t'i trajtojmë meshkujt dhe femrat?

2.4. Drejtësia shoqërore

Si duhet të përballemi me padrejtësitë?

NJËSIA 2: Barazia

A je ti më i barabartë se unë?

Barazia si koncept pranon se çdokush, pa dallim moshe, seksi, gjinie, feje, prejardhje etnike etj., duhet të gëzojë të drejta të njëjta.

Preambula e Deklaratës Universale mbi të Drejtat e Njeriut fillon me fjalët “njohja e dinjitetit të qenësishëm dhe të drejtave të barabarta e të patjetërsueshme të gjithë anëtarëve të familjes njerëzore është themeli i lirisë, drejtësisë dhe paqes në botë”. Koncepti i qytetarisë nuk mund të veçohet nga çështjet e barazisë. Ekzistimi i pabarazive brenda ose në mes të shoqërive pengon qytetarinë e vërtetë. Ndaj, ideja e barazisë është në qendër të edukimit për qytetari demokratike. Si e tillë, ideja e barazisë merret me çështje të barazisë dhe duhet tu jep mundësi individëve që të veprojnë kundër të gjitha formave të diskriminimit.⁶

Diversiteti nënkupton lëvizjen përtej idesë së tolerancës në një respektim të vërtetë të vlerësimit të ndryshimit. Ky është thelbësor për idenë e pluralizmit e multikulturalizmit, dhe si i tillë është gurthemel i EQD Prandaj, EQD-ja duhet të përfshijë mundësi për të kontrolluar perceptimet dhe për të sfiduar anësinë dhe stereotipizimin. Duhet gjithashtu të synojë që të sigurojë lartësimin dhe pranimin e ndryshimeve brenda komuniteteve lokale, kombëtare, regjionale dhe ndërkombëtare.⁷

Në shumë mënyra, solidariteti mund të kuptohet si aftësi e individëve që të lëvizin përtej mundësie të tyre dhe të njohin e të jenë të gatshëm të veprojnë për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të tjerëve. Qëllim kryesor i EQD-së është po ashtu pajisja e individëve me njohuri, shkathtësi dhe vlera që atyre u nevojiten për të jetuar plotësisht në komunitetet e tyre ashtu siç duhet. Siç u tha edhe më herët, veprat e solidaritetit janë të lidhura ngushtë me idenë e veprimit. Megjithatë, solidariteti është drejtim i mendimit po aq sa është edhe model i sjelljeve.⁸

Paragjykimi është vlerësimi që e bëjmë për një person tjetër ose njerëz të tjerë pa i njohur ata në të vërtetë. Paragjykimet mund të jenë me karakter negativ dhe pozitiv. Ato mësohen si pjesë e procesit të shoqërorizimit dhe shumë vështirë mund të ndryshohen apo çrënjosen. Prandaj, është e rëndësishme që të jemi të vetëdijshëm për ekzistimin e tyre.

Diskriminimi mund të bëhet në mënyrë të drejtpërdrejt ose jo të drejtpërdrejt. Diskriminimi i drejtpërdrejt karakterizohet nga synimi për të diskriminuar një person apo grup, siç është një zyrë punësimi që refuzon një kandidat rom, apo një firmë banesore që nuk u lëshon banesa me qira imigrantëve. Diskriminimi jo i drejtpërdrejtë përqendrohet në efektin e një politike apo mase. Kjo ndodh kur një masë, kriter apo praktikë, neutrale në dukje, vë një person ose një minoritet të caktuar në situatë në fakt të pafavorshme krahasuar me të tjerët. Mund të radhiten shembujt nga kushti për gjatësinë trupore minimale të zjarrfikësve (që mund të përjashtojë kandidatet femra më shumë se ata meshkuj), në dyqanet e mëdha që nuk punësojnë njerëz me funde të gjatë, ose zyrat qeveritare apo normat shkollore që ndalojnë hyrjen apo pjesëmarrjen e njerëzve që mbajnë shami koke. Këto rregulla, me sa duket neutrale për sa i përket prejardhjes etnike apo fesë, mund të dëmtojnë në mënyrë të pabarabartë pjesëtarët e grupeve të caktuara minoritare apo fetare që mbajnë funde të gjatë ose shami koke.⁹

Termi “gjini” i referohet roleve të ndërtuara në marrëdhëniet shoqërore të meshkujve e femrave që u ngarkohen atyre në bazë të seksit. Kështu, rolet gjinore varen nga një kontekst i veçantë shoqëroro-ekonomik, politik apo kulturor dhe ndikohen nga faktorë të tjerë përfshirë këtu racën, prejardhjen etnike, klasën, orientimin seksual dhe moshën. Rolet gjinore mësohen, dhe ndryshojnë shumë brenda dhe ndërmjet kulturave. Për dallim prej seksit biologjik të një personi, rolet gjinore mund të ndryshojnë.¹⁰

6. Nga “Fjalori i termave të edukimit për qytetarisë demokratike” (“A glossary of terms for education for democratic citizenship”), Karen O’Shea, Këshilli i Evropës, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

7. Po aty.

8. Po aty.

9. Po aty.

10. Po aty.

Të drejtat ekonomike dhe shoqërore kanë të bëjnë kryesisht me kushtet e nevojshme për zhvillimin e plotë të individit dhe sigurimin e një standardi adekuat jetësor. Të quajtura shpesh “gjenerata e dytë” e të drejtave të njeriut, këto të drejta janë më të vështira për t’u zbatuar, pasi që konsiderohen të jenë të varura nga resurset që janë në dispozicion. Ato përfshijnë të drejtat siç është e drejta për të punuar, e drejta për tu edukuar, e drejta për kohë të lirë dhe e drejta për një standard adekuat jetese. Këto të drejta janë paraqitur ndërkombëtarisht në Konventën mbi të Drejtat Ekonomike dhe Sociale, e cila u adoptua nga Asambleja e Kombeve të Bashkuara, më 1966.¹¹

Njerëz të ndryshëm kanë opinione e qëndrime të ndryshme për atë se si shoqëria jonë duhet të merret me çështjet e drejtësisë shoqërore. Këto opinione dhe qëndrime mund të ndahen gjerësisht në tri kategori:

- Darwinistët, që mendojnë se individët janë plotësisht përgjegjës për problemet e tyre dhe duhet të merren vetë me ta. Ata besojnë se njerëzve ju duhet nxitje për të provuar me këmbëngulje. Darwinistët tentojnë të qëndrojnë jashtë arenës së politikës shoqërore.
- Dashmirësit, të cilët ndiejnë keqardhje për ata që vuajnë dhe duan të bëjnë diçka për të lehtësuar dhimbjen e tyre. Ata i shohin të drejtat sociale dhe ekonomike si objektiva të dëshiruara politike, më tepër sesa të drejta të njeriut. Kjo, shpesh, rezulton me një qasje mbështetëse për njerëzit që jetojnë në kushte të vështira sociale.
- Kërkuesit e drejtësisë, të cilët janë të shqetësuar për trajtimin jo të drejtë të njerëzve, kryesisht për shkak të vendimeve të qeverisë. Ata besojnë se duhet të ndërrojnë sistemin politik dhe ekonomik, në mënyrë që njerëzit të mos jenë të detyruar të jetojnë në varfëri.¹²

11. Nga “Fjalori i termave të edukimit për qytetarisë demokratike” (“A glossary of terms for education for democratic citizenship”), Karen O’Shea, Këshilli i Evropës, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

12. Marr nga “Duties sans Frontières. Human rights and global social justice”, Këshilli Ndërkombëtar i Politikave për të Drejta të Njeriut.

NJËSIA 2: Barazia

A je ti më i barabartë se unë?

Titulli i mësimit	Objektivat e mësimit	Detyrat e nxënësve	Burimet	Metoda
Mësimi 1: Dallimet dhe ngjashmëritë	Nxënësit mund të shpjegojnë barazitë dhe dallimet në mes të njerëzve. Nxënësit vlerësojnë barazinë edhe dallimin.	Nxënësit gjejnë dallimet dhe ngjashmëritë në mes të njerëzve. Nxënësit diskutojnë për disa nga pasojat e të qenit ndryshe.	Fletore ose fletë të letrës dhe stilolapsa për punë individuale. Aktiviteti shtesë është sipas dëshirës, por grupeve do tu nevojiten fletë të mëdha të letrës dhe shënues (markera) nëse mësuesi i përdorë ato.	Punë individuale dhe në grupe të vogla.
Mësimi 2: Tregimi i Xhevahires	Nxënësit vetëdijesohen për paragjykimet dhe diskriminimin në shoqëri. Nxënësit janë të aftë të kuptojnë pikëpamjet e viktimave të diskriminimit.	Nxënësit diskutojnë për një rast të diskriminimit dhe këtë e krahasojnë me situatën në shtetin e tyre.	Sipas dëshirës, një kopje e prospekteve të nxënësve 2.1.	Punë në grupe e bazuar në tekst.
Mësimi 3: Barazia në mes të meshkujve dhe femrave	Nxënësit janë të aftë të reagojnë ndaj situatave të diskriminimit.	Nxënësit gjykojnë se si ata, dhe shoqëria në tërësi, i trajtojnë gratë.	Kopje e një tregimi nga prospektet për nxënës 2.2 për çdo grup me katër apo pesë nxënës.	Punë në grupe të vogla.
Mësimi 4: Drejtësia shoqërore	Nxënësit vetëdijesohen për diskriminimin në baza gjinore në shoqëri.	Nxënësit diskutojnë çështje për ndarjen e drejtësisë. Nxënësit mendojnë sërish për tërë njësinë.	Kopje të prospekteve për nxënës 2.3, me ndarje të veçanta për çdo çift të nxënësve (sipas dëshirës).	Punë në çifte, të menduarit kritik.

Mësimi 1**Dallimet dhe ngjashmëritë****A jam unë i barabartë? A jam unë ndryshe?**

Objektivat e mësimnxënies	Nxënësit mund të shpjegojnë barazitë dhe dallimet në mes të njerëzve. Nxënësit vlerësojnë edhe barazinë edhe dallimin.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit i zbulojnë dallimet dhe ngjashmëritë ndërmjet njerëzve. Nxënësit diskutojnë për disa pasoja të të qenit ndryshe.
Burimet	Fletore ose fletë dhe stilolaps për punë individuale. Aktiviteti shtesë është sipas dëshirës por grupeve do t'ju nevojiten fletë të mëdha të letrës dhe shënues (markera) nëse mësimdhënësi i shfrytëzon ata
Metodat	Punë individuale dhe në grupe të vogla. Diskutim plenar

Mësimi

Nxënësit formojnë grupe me katër apo pesë nxënës. Çdo grupi i nevojitet një copë letër dhe një stilolaps.

Mësimdhënësi u shpjegon se do t'u shtrojë një sërë pyetjesh në të cilat nxënësit duhet të përgjigjen po ose jo. Për t'u përgatitur për këtë, nga nxënësit kërkohet që të shënojnë shkronjat A deri në R horizontalisht, sipas renditjes alfabetike, duke lënë hapësirë të mjaftueshme poshtë. Mësimdhënësi mund ta bëjë të njëjtën në dërrasën e zezë.

<i>Shembull</i>	
<i>Pyetjet:</i>	<i>A B C D E F</i>
<i>Përgjigjet:</i>	<i>1 0 1 0 1</i>

Më pas mësimdhënësi shtron një sërë pyetjesh (prej A deri në R) nga Lista A, dhe nxënësit i shënojnë përgjigjet e tyre në mënyrë individuale në formë të 1 ("po") ose 0 ("jo"). Mësimdhënësi u tregon nxënësve se edhe nëse kanë dyshime për ndonjërin nga përgjigjet e tyre, ata përsëri duhet të shënojnë përgjigjen të cilën ata mendojnë se është më e saktë.

Lista A	Lista B
A. A jeni grua?	A. A ndjeheni gjithmonë të lumtur?
B. A keni vizituar më shumë se një shtet të huaj?	B. A keni thonj në gishtat tuaj?
C. A ju pëlqen të luani disa sporte?	C. A jeni në gjendje të mendoni ndopak?
D. A luani në ndonjë instrument muzikor?	D. A u ka sjellë në jetë një nënë?
E. A keni sy bojëkafe?	E. A mund të fluturoni pa përdor asnjë pajisje (siç mund të fluturojë zogu)?
F. A janë të dy gjyshet tua akoma gjallë?	F. A mund të jetoni pa pirë asgjë?
G. A mbani syze?	G. A merrni frymë?
H. A ju pëlqen të qëndroni jashtë në natyrë?	H. A jetoni vazhdimisht nën ujë?
I. A jeni person mjaft i qetë?	I. A keni ndjenja të çfarëdo lloji?
J. A jeni goxha i gjatë (mbi mesataren)?	J. A është gjaku juaj i gjelbër?
K. A jeni person goxha i dëshpëruar (më shumë se mesatarja)?	K. A jeni rrëzuar ndonjëherë?
L. A ftoheni lehtë?	L. A mund të shikoni përmes mureve?
M. A ju pëlqen udhëtimi?	M. A mund të komunikoni me të tjerët?
N. A ju pëlqen të shkoni tek floktari?	N. A ju pëlqen moti i mirë?
O. A ju pëlqen të punoni me kompjuterë?	O. A do t'ju pëlqente të mos takoheshit me njerëz?
P. A frikoheni nga lartësitë?	P. A keni gjuhë?
Q. A preferoni ngjyrën kafe në vend të ngjyrës së kaltër?	Q. A mund të ecni në ujë (siç ecin disa insekte)?
R. A ju pëlqen vizatimi/pikturimi?	R. A ndjeheni ju ndonjëherë të lodhur?

Mësimdhënësi kërkon që një përfaqësues nga çdo grup të shënojë përgjigjet e tyre në Listën A në dërrasën e zezë. Mësimdhënësi pastaj kërkon që nxënësit të shikojnë përgjigjet e dhëna dhe shkurtimisht t'i krahasojnë ato me përgjigjet e tyre. A shohin ata dallime në mes të përgjigjeve? A mund t'i përmbledhin disa nga dallimet në mes tyre?

Mësimdhënësi pastaj kërkon që nxënësit të përgjigjen në serinë tjetër të pyetjeve, këtë herë të marrë nga Lista B. Sërish, nga përfaqësuesi i çdo grupi kërkohet që të shënojë përgjigjet e tyre në dërrasën e zezë, nën shkronjat e alfabetit.

Pse këtë herë nuk ka gati asnjë dallim në mes të grupeve? Mësimdhënësi i pyet nxënësit nëse ata mund të shtojnë më shumë gjëra që shumica prej tyre i kanë të përbashkëta.

Për aktivitetin shtesë, mësimdhënësi i jep çdo grupi një fletë të madhe të letrës dhe shënues (marker). Detyra e tyre është që:

1. Secili grup të gjejë tre shembuj të situatave, në të cilat është kënaqësi të jesh i ngjashëm me të tjerët. Tregoni arsyet pse mendoni se të qenit i ngjashëm është kënaqësi
2. Secili grup të gjejë tre shembuj të situatave, në të cilat është kënaqësi të jesh ndryshe nga njerëzit e tjerë. Tregoni arsyet pse mendoni se të qenit ndryshe është kënaqësi.

Nëse është e nevojshme, mësimdhënësi demonstroi se si një formë e të menduarit u jep strukturë rezultateve të nxënësve.

Situatat në të cilat është kënaqësi të jesh i ngjashëm	Pse?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Situatat në të cilat është kënaqësi të jesh ndryshe	Pse?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Pastaj mësimdhënësi kërkon që grupet të gjejnë tre shembuj të situatave në të cilat është e pakëndshme të jesh ndryshe nga të tjerët. Dhe sërish, ata duhet të japin arsyet pse mendojnë se kjo mund të jetë kështu. Çfarë ndjenjash krijon?

Situatat në të cilat është e pakëndshme të jesh ndryshe	Pse?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Pastaj mësimdhënësi i pyet nxënësit cilat grupe të njerëzve të “ndryshëm” ndonjëherë keqtrajtohen dhe nga kush bëhet kjo.

Grupet e njerëzve të cilët ndonjëherë keqtrajtohen	Nga kush?
a)	a)
b)	b)
c)	c)

Mësimdhënësi kërkon që çdo grup të paraqesë përgjigjet e tij. Për më tepër, klasa do të shqyrtojë se cilat të drejta mund të shkelen në rastet e paraqitura. Për këtë qëllim, grupeve u jepet një kopje e prospekteve për nxënës 5.2: Lista e të drejtave të njeriut.

Mësimi 2

Tregimi i Xhevahires

Si do të reagonim po të na ndodhte kjo neve?

Objektivat e mësimnxënies	Nxënësit vetëdijesohen për paragjykimet dhe diskriminimin në shoqëri. Nxënësit janë të aftë të kuptojnë pikëpamjet e viktimave të diskriminimit. Nxënësit janë në gjendje të reagojnë në situatat e diskriminimit.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit komentojnë një rast të diskriminimit dhe atë e krahasojnë me situatën në shtetin e tyre.
Burimet	Kopje të prospekteve për nxënës 2.1 (me pyetje) për çdo nxënës.
Metodat	Punë në grupe bazuar në tekst.

Të mësuarit konceptual

Diskriminimi është një formë e sjelljes shumë e përhapur në shoqëri. Në diskriminim nuk janë të përfshirë vetëm autoritetet, por gjithashtu edhe shumë organe dhe individë të tjerë. Duke filluar me një tregim të vërtetë të diskriminimit, mësimi u jep nxënësve mundësinë të reflektojnë në sjelljen e tyre.

Mësimi

Mësimdhënësi mund të lexojë me zë një kopje të prospekteve për nxënës 2.1 apo t'u jep një kopje nxënësve që ata ta lexojnë vetë.

Tregimi i Xhevahires

Xhevahirja, një grua rome, tregon se çka i ka ndodhur asaj:

“Unë e pashë një vend pune si asistente e shitjes të shpallur në vitrinën e një dyqani rrobash. Ata kërkonin një punëtor ndërmjet moshës 18 dhe 23 vjeç. Unë i kam 19 vjet, kështu që hyra brenda dhe e pyeta menaxherin lidhur me këtë vend të punës. Ajo më tha që të shkoja sërish pas dy ditësh sepse nuk kishin aplikuar mjaft njerëz.

Unë shkova edhe dy herë të tjera dhe morra përgjigjen e njëjtë .Pothuaj një javë më vonë unë shkova sërish në atë dyqan. Shpallja e vendit të punës akoma ndodhej në vitrinë. Menaxheri ishte shumë i nxënë që të takohej me mua, veçse më thanë se vendi i lirë i punës ishte plotësuar.

Pasi u largova nga dyqani, isha shumë e mërzhitur dhe e pyeta një mike jo rome nëse mund të hynte brenda dhe të pyeste për vendin e punës. Kur ajo doli jashtë tha se i kishin thënë të shkonte për intervistë të hënën.”

Pasi të gjithë nxënësit të kenë lexuar apo dëgjuar tregimin, mësimdhënësi i ndan nxënësit në grupe me katër apo pesë vetë dhe kërkon që ata të diskutojnë për pyetjet vijuese (prospektet e nxënësve i përfshijnë këto pyetje; nëse mësimdhënësi e ka prezentuar tregimin gojarisht, ai ose ajo duhet t'i shënojë pyetjet në dërrasën e zezë apo në tabelën shfletuese (flip chart)):

- 1 Si do të ndiheshit nëse ajo çka i ka ndodhur Xhevahire do t'ju ndodhte juve? Si do të reagonit ju nëse mikja juaj do t'ju tregonte se ajo është ftuar për intervistë?
- 2 Pse, sipas jush, menaxheri i dyqanit veprroi në këtë mënyrë? A e konsideroni këtë një formë të diskriminimit? Pse (ose pse jo)?
- 3 Çka mund të bënte Xhevahirja për këtë? A mendoni se do të mund të ndryshonte situatën? Çka mund të bënin njerëzit tjerë në emër të saj?
- 4 A prisni ju që me ligj të bëhet diçka për një situatë të tillë? Çka duhet të parasheh ligji?
- 5 A mund të ndodhë kjo edhe në vendin tuaj? Nëse po, cilat grupe do të dëmtoheshin?

Mësimdhënësi kërkon përgjigjet fillestare nga grupet për këto pyetje. Kjo mund të bëhet duke i shtruar çdo grupi një pyetje apo duke kërkuar nga grupet përgjigje të shkurtra në më shumë se një pyetje.

Mësimdhënësi pastaj u tregon nxënësve se tregimi i Xhevahires ka ndodhur me të vërtetë, para më shumë se një dekadë, dhe se më vonë, kur e kanë pyetur për sjelljen e tij, menaxheri i dyqanit tha:

Përgjigjja e menaxherit

“Mendova se Xhevahires do t'i dukej vështirë të punonte këtu, për shkak të distancës së largët, ku ajo do të duhej të udhëtonte për në punë çdo ditë. Do të ishte një udhëtim prej tetë milje në dy autobusë . Është shumë vështirë të drejtosh dyqanin nëse stafi gjithmonë vonohet. Unë do të preferoja më shumë të zgjedh dikë nga ky rajon. Personi të cilin e pranova për këtë vend të punës mu duk person i duhur.”

Mësimdhënësi u tregon nxënësve se në Konventën Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut (neni 14) thuhet se: “Sigurohet gëzimi i të drejtave dhe lirive të parapara në këtë Konventë pa diskriminim në asnjë bazë siç është seksi, raca, ngjyra, gjuha, religjioni, mendimi politik apo tjetër, prejardhja nacionale apo shoqërore, shoqërimi me një pakicë nacionale, prona, lindja apo ndonjë status tjetër”; dhe se në nenin 2 të Deklaratës Universale mbi të Drejtat e Njeriut thuhet: “Çdokush ka të drejtë të gëzojë të gjitha të drejtat dhe liritë e parapara në këtë Deklaratë, pa dallim të çfarëdo lloji, siç është raca,

ngjyra, gjuha, religjioni, mendimi politik apo tjetër, prejardhja nacionale apo shoqërore, prona, lindja apo ndonjë status tjetër."

Pastaj mësimdhënësi i pyet nxënësit se çka nënkuptohet me këto tekste në lidhje me rastin e Xhevahires. Për ta përmbyllur mësimin, mësimdhënësi u tregon nxënësve se si ka përfunduar rasti i Xhevahires në të vërtetë.

Konkludimi i tregimit të Xhevahires

"Xhevahirja e paraqiti rastin e saj në një gjykatë speciale evropiane, që e zbaton ligjin mbi diskriminimin. Gjykata u pajtua se ndaj saj ishte bërë diskriminim. Ishin marrë në pyetje disa njerëz të tjerë që jetonin shumë larg dyqanit. Vajza e cila u punësua në këtë detyrë ishte vetëm 16 vjet, e racës së bardhë, dhe jetonte në largësi të njëjtë nga dyqani sikurse Xhevahirja. Dyqani duhej t'i paguante Xhevahires ca para për lëndimin e ndjenjave të saj."

Në vazhdim, mësimdhënësi kërkon që nxënësit t'i shkruajnë një letër menaxherit të dyqanit apo kryetarit të qytetit. Ai/ajo duhet t'i ndihmojë ata që të shkruajnë duke marrë parasysh pikëpamjet e tyre personale dhe opinionet e Gjykatës Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut. Është me rëndësi që e tërë klasa t'i shoh këto shkresa, ashtu që të bëhen diskutime edhe jashtë orëve të zakonshme të shkollës.

Mësimi 3

Barazia në mes të meshkujve dhe femrave

Si duhet t'i trajtojmë meshkujt dhe femrat?

Objektivat e mësimnxënies	Nxënësit vetëdijesohen për diskriminimin në baza gjinore në shoqëri. Nxënësit janë në gjendje të kuptojnë pikëpamjet e viktimave të diskriminimit në baza gjinore. Nxënësit kanë mundësi të reagojnë në situata të diskriminimit.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit gjykojnë se si ata, dhe shoqëria në përgjithësi, i trajtojnë femrat në shoqërinë e tyre.
Burimet	Një kopje të një tregimi nga prospektet e nxënësve 2.2 për çdo grup. Një fletë e madhe e letrës dhe shënjes (marker) për çdo grup.
Metoda	Grupe të vogla, diskutime dhe prezentime.

Kuti informacioni

Do të kalojë një kohë shumë e gjatë para se meshkujt dhe femrat të trajtohen si qenie të barabarta njerëzore me ligj dhe në jetën e tyre të përditshme. Situatat e ndryshme në familje, në shkollë dhe në punë ofrojnë mundësi për rritjen e bashkëndjenjës për këto çështje dhe thellimin e mendimeve se si duhet trajtuar ato. Ky mësim shërben, gjithashtu, edhe si një ftesë për të bërë ndryshime të disa praktikave në klasë apo në shkollë.

Mësimi

Klasa ndahet në grupe me katër apo pesë nxënës. Çdo grupi i jepet njëri nga tregimet e dhëna në prospektet për nxënës 2.2. Pasi të kenë përfunduar leximin, nxënësit ftohen të diskutojnë për pyetjet e dhëna në çdo tregim.

Mësimdhënësi pastaj bën një komentim përcjellës për secilin tregim, duke kërkuar nga raportuesi i çdo grupi të paraqesë një përmbledhje të shkurtër të tregimit të tyre, dhe të paraqesë rezultatet e diskutimeve të grupit.

Pasi që të bëhet kjo, mësimdhënësi kërkon që nxënësit të lexojnë me kujdes tabelën dhe tekstin në dërrasën e zezë me kujdes, dhe pastaj të japin dy shembuj të dallimeve të seksit, dhe dy shembuj tjerë të dallimeve të gjinisë, për të siguruar që të gjithë nxënësit i kuptojnë përkufizimet e dhëna.

Seksi	Gjinia
I përcaktuar biologjikisht	E përkufizuar në marrëdhënie shoqërore
Statik, nuk mund të ndryshojë	Dinamike, mundësi për t'u ndryshuar
<i>“Seksi u referohet ndryshimeve të dallueshme në mënyrë të natyrshme bazuar në karakteristikat biologjike të të qenit femër apo mashkull.”</i>	<i>“Gjinia është koncept që i referohet ndryshimeve shoqërore, për dallim nga ato biologjike, në mes të meshkujve dhe femrave që ne i kemi mësuar, të cilët me kohë pësojnë ndryshime dhe që ndryshojnë shumë në bazë të faktorëve historik, kulturor, tradicional, gjeografik, religjioz, social dhe ekonomik.”</i>

Pasi të kthehen nëpër grupet e tyre, nxënësve u jepet një fletë e madhe e letres dhe marker. Ata tani diskutojnë nëse mendojnë se shkolla e tyre mbështet apo jo barazinë gjinore. Nëse ata mendojnë se po, duhet të paraqesin pesë shembuj të cilët e mbështesin mendimin e grupeve të tyre. Por, nëse përgjigjja e tyre është “jo”, ata duhet të shënojnë deri në pesë gjëra të cilat mund të bëhen për të përkrahur barazinë gjinore në shkollën e tyre.

Nga çdo grup kërkohet që të paraqesin konstatimet e tyre.

Nëse mësimdhënësi dëshiron të zgjerojë këtë aktivitet në një projekt pune, ai ose ajo duhet të kërkojë nga nxënësit të zgjedhin një apo dy ide dhe të përpilojnë një plan për t'i zbatuar këto në shkollë. Plani duhet të përfshijë objektivin e përgjithshëm, hapat e ndryshëm që duhet të ndërmerren, njerëzit përgjegjës dhe planin kohor.

Shembull i një plani

Objektivi i përgjithshëm:		
Çka duhet bërë?	Kush do ta bëjë?	Kur duhet të jetë i gatshëm?

Mësimi 4

Drejtësia shoqërore

Si duhet të përballemi me padrejtësitë?

Objektivat e mësimnxënies	Nxënësit vetëdijesohen për problemet që lidhen me drejtësinë shoqërore.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit diskutojnë çështje të ndarjes së drejtësisë. Nxënësit rishyrtojnë tërë njësinë.
Burimet	(Sipas dëshirës) Kopje të prospekteve për nxënës 2.3 dhe pyetjet.
Metoda	Diskutime të bazuara në tekstet, punë në çifte, të menduarit kritik.

Kuti informacioni

Në shoqërinë tonë, nuk ka marrëveshje të përgjithshme se çka në të vërtetë do të thotë drejtësia shoqërore. Tregimi i përdorur në këtë mësim synon të ndihmojë nxënësit për të reflektuar mbi parimet themelore në të cilat duhet të rrënjohet drejtësia shoqërore, duke treguar në të njëjtën kohë edhe kompleksitetin e kësaj çështjeje.

Mësimi

Mësimdhënësi u shpjegon nxënësve se ai/ajo do t'ju jep një tregim në katër pjesë, dhe pas leximit të çdo pjese do të zhvillohen diskutime. Përndryshe, mësimdhënësi mund ta lexojë tregimin edhe me zë.

Pastaj, mësimdhënësi e ndan klasën në çifte, dhe çdo çifti i jep pjesën e parë të prospekteve për nxënës 2.3. Mësimdhënësi mund ta lexojë me zë, të kërkojë që këtë ta lexojë një nxënës tjetër, ose nxënësit mund ta lexojnë në qetësi.

Informacionet e prapaskenës vetëm për mësimdhënësit: pjesa e parë

“Kaloi më shumë se një orë ndërmjet alarmit të parë dhe fundosjes së anijes lundruese 'Mbretëresha Maddy'. Kështu udhëtarët mundën të vetorganizoheshin sadopak para se të hipnin në anijet e shpëtimit. Një stuhi e fuqishme kishte bërë që anija të përplasej me një anije-cisternë naftë duke shkaktuar kështu mbytjen e anijes.

Pas një gjysmë dite, disa nga anijet e shpëtimit zbarkuan në një ishull të vogël shkëmbor. Ishulli kishte formë vezake, ishte i gjatë rreth 1.5 km e i gjerë sa gjysma e kësaj gjatësie, dhe pjesërisht ishte i mbuluar me drunjt të harlisur. Nuk kishte ndonjë ishull tjetër përbrenda një largësie të arsyeshme. Ky ishull me mjaft diell, nuk ishte i banuar, përveç familjes Richalone, të cilët jetonin në një vilë luksoze në majë të bregut dhe e zotëronin tërë ishullin.

Vite me parë, kjo familje ishte vendosur në ishull, duke mos mbajtur pothuajse fare kontakt me botën e jashtme; ata thjesht rregulluan furnizimin mujor me ushqim të freskët, me benzinë dhe të mira të tjera që u nevojiteshin. Jeta e tyre ishte e organizuar mirë: ata prodhonin energjinë e tyre elektrike, ishin në gjendje të blinin ushqim e pije të mjaftueshme dhe kishin të gjitha komoditetet bashkëkohore që ata i dëshironin. Në të kaluarën, pronari kishte qenë një afarist shumë i suksesshëm. Pas një konflikti me administratën rreth një çështjeje tatimi, ai u zhgënjye nga jeta dhe vendosi që prej asaj kohe t'ju shmange kontakteve me botën e jashtme.

Pronari i vilës i kishte vëzhguar anijet e shpëtimit duke u zbarkuar në ishullin e tij të bukur dhe ju kishte afruar të mbijetuarve.”

Mësimdhënësi pastaj sqaron se çështjen e parë të cilën nxënësit duhet ta trajtojnë është nëse, për mendimin e tyre, pronari i ishullit është moralisht i obliguar që t'i lejojë këta njerëz të rrinë në ishullin e tij. Për t'i ndihmuar nxënësit të arrijnë në një përfundim, mësimdhënësi do t'ju lexojë atyre disa formulime (të paraqitura më poshtë) dhe secila palë duhet të vendosë se me cilin/cilat formulim/e ata pajtohen dhe pse. Nxënësit i shtjellojnë në çifte dhe i shënojnë përgjigjet e tyre.

- A. Pronari mund të mos pranojë që të mbijetuarit të qëndrojnë në ishullin e tij.
- B. Pronari mund të mos i pranojë të mbijetuarit të qëndrojnë në ishullin e tij, por me kusht që atyre t'ju sigurojë ushqimin edhe pijet e nevojshme.
- C. Pronari mund të mos i pranojë të gjithë ata që nuk janë në gjendje të paguajnë (me para, xhevahir apo përmes punës) të qëndrojnë në ishullin e tij.
- D. Pronari duhet t'i lejojë njerëzit të qëndrojnë në ishullin e tij për sa kohë të jetë e nevojshme. Njerëzit e mbijetuar kanë obligim moral që të respektojnë intimitetin dhe gjërat personale të pronarit.
- E. Pronari duhet t'ju lejojë të mbijetuarve hyrje të pakushtëzuar në ishull dhe ata t'i konsiderojë si bashkëpronar.

Mësimdhënësi mund të merr reagimin (informatën kthyesë) e klasës, për shembull duke pyetur pyetje të tilla si “Sa prej juve kanë zgjedhur formulimin A?” “Sa kanë zgjedhur formulimin B?” “Pse?”

Më pastaj mësimdhënësi shpërndan pjesën e dytë të rrëfimit.

Informacionet e prapaskenës vetëm për mësimdhënësit: pjesa e dytë

“Pronari i ishullit vendosi t’i lejojë të mbijetuarit të qëndrojnë në ishull për një kohë. Ai priste që ata të paguajnë për shërbimin dhe ushqimin nga rezervat e tij. Për sa kohë që kishte ushqim të mbetur nga anija, ai refuzoi që t’ju shiste atyre ndonjë gjë.

Ishin 13 të mbijetuar nga anija e mbytur. Ishte Viktori, gruaja e tij shtatzënë Josepha dhe dy fëmijët e tyre (3 dhe 7 vjeçar). Abramovitch, 64, ishte një tregtar i pasur i xhevahireve. Ai ishte pjesëtari më i moshuar dhe nuk kishte ndonjë farefis apo miq. Ai mbarte me vete një koleksion me unaza ari, diamante dhe gjerdanë të tjerë të çmuar. John, Kate, Leo dhe Alfred ishin katër shokë të rinj, të cilët ishin të fuqishëm, të shëndetshëm dhe shumë të zotë. Ata kishin jetuar së bashku në një shtëpi alternative në komunitet dhe e kishin rinovuar vetë shtëpinë ku jetonin.

Maria, një juriste që punonte me gjysmë orar në një universitet, ecte shumë ngadalë për shkak të problemeve me këmbën dhe ijen e saj të majtë (si pasojë e një aksidenti). Ajo shoqërohej nga Max-i, asistenti i saj në universitet, pasi që udhëtonin për në SHBA për të mbajtur një ligjëratë në një konferencë dhe për të shqyrtuar publikimin e një libri me një botues. Që të dy kishin specializuar në të drejtën penale, por jo edhe të talentuar në shkrim. i fundit, por jo më i pakti, ishte Marko dhe e dashura e tij Vicky, që të dy anëtarë të ekuipazhit të varkës të cilët, në momentin e fundit, kishin marrë aq sa kishin mundur të mbartin nga depoja e anijes: kuti me ushqime, biskota, vaj dhe disa tiganë për gatim. Të gjithë këta të mbijetuar kishin ca para, por kryemarinari Marko mbarte një shumë të madhe, të cilën ai e kishte vjedhur nga një banesë në portin e fundit ku ishin ndalur.

Në ishull kishte një strehë të vogël e të vjetër në faqe të bregut, fare afër detit. Kishte vetëm një dhomë që mund të shërbente si strehë e thjeshtë për dy a tre njerëz.”

Mësimdhënësi pastaj sqaron se secila palë duhet të vendosë se kush, për mendimin e tyre, duhet të lejohet të përdorë strehën. Mësimdhënësi u lexon atyre formulimet në vazhdim dhe kërkon nga nxënësit që të diskutojnë në çifte se me cilën/cilat formulime ata pajtohen, pse dhe nëse kanë ndonjë zgjidhje tjetër:

- A. Gruaja shtatzënë dhe fëmijët.
- B. Katër shokët e rinj, që janë të vetmit që mund ta rinovojnë atë.
- C. Tregtari i gjerdanëve, që paguan për të (duke lejuar kështu të tjerët të blejnë ca ushqime).
- D. Kryemarinari dhe e dashura e tij, me kusht që ata të ndajnë ushqimin e tyre me gjithë njerëzit e tjerë.
- E. Juristja, e cila është në gjendje të veprojë si ndërmjetësues dhe të zgjidhë zënkat në mes të të mbijetuarve.

Pas raportimit të nxënësve, u shpërndahet pjesa tjetër e rrëfimit.

Informacionet e prapaskenës vetëm për mësimdhënësit: pjesa e tretë

“Të mbijetuarit duhet gjithashtu të vendosin se çfarë të bëjnë me rezervat e ushqimit që i kishte marrë me vete kryemarinari, dhe të cilat ai nuk kishte ndërmend t’i ndante. Në fakt, ndarja nënkuptonte zvogëlimin e mundësive për mbijetesën e tij dhe të dashurës së tij.”

Tani palëve u kërkohet të gjykojnë se kush duhet të merr ushqimin nga furnizimet e anijes. Mësimdhënësi u lexon përsëri formulimet dhe kërkon nga ata që të shqyrtojnë dhe të vendosin se me cilën/cilat formulime ata pajtohen, pse dhe nëse shohin ndonjë zgjidhje tjetër.

- A. Kryemarinarit duhet t’i lejohet që të mbajë ushqimin për vete dhe për të dashurën e tij.
- B. Ushqimi në dispozicion duhet të shpërndahet, në mënyrë të barabartë, në mes të gjithë të të mbijetuarve.
- C. Ushqimi në dispozicion mund të blihet nga ofruesi më i lartë (qoftë me para, të mira apo shërbime).

Pas raportimit, shpërndahet pjesa e fundit e rrëfimit.

Informacionet e prapaskenës vetëm për mësime të mësimdhënësve: pjesa e katërt

Në çiftet, nxënësit diskutojnë se kush duhet ta pyes pronarin për ushqim dhe se si duhet të bëhet kjo.

“Të mbijetuarit vendosin se ushqimi duhet të ndahet pa ndonjë kompensim. Ata e detyruan Markon që t’i dorëzojë rezervat e tij duke joshur ndjesinë e tij për obligim moral. Pas afërsisht një jave nuk kishte ushqim të mbetur, dhe zgjidhja e vetme ishte të provonin të merrnin ushqim nga pronari i vilës.”

Më tej mësime të mësimdhënësve u lexon nxënësve formulimet në vijim dhe pyet se me cilën/cilat nga ato pajtohen, pse dhe nëse shohin zgjidhje tjetër.

- A. Secili person duhet të diskutojë individualisht kushtet e tregtisë me pronarin (pagesën me para, gur të çmuar apo punë). Në këtë rast, probleme do të kenë veçanërisht familja me fëmijët dhe juristja me asistentin e saj.
- B. Të gjitha burimet në dispozicion (gurët e çmuar, paratë) duhet të ndahen në mes të gjithë njerëzve, pavarësisht nga pronari i parë. Ushqimi i blerë në këtë mënyrë duhet të shpërndahet në sasi të barabarta. Veç kësaj, individualisht mund të blihet ushqim plotësues në këmbim të punës.
- C. Njësoj sikurse B, por gjithkush supozohet të punojë në nivel me aftësitë e tij ose saj dhe të ndajë me të tjerët ushqimin që e fiton në këtë mënyrë.
- D. Tregtari i gjerdanëve lejohet që të blejë gjithçka që pronari është i gatshëm të shesë dhe t’i “ndihmojë” të tjerët me pako ushqimi.

Pas raportimit, mësime të mësimdhënësve mund të kryesojë diskutimin në klasë me qëllim që nxënësit t’i ndihmojë të zbatojnë rrëfimin në botën reale:

A njihni situata të ngjashme në shoqërinë tonë?

- A. ... në lagjen tënde ose në familje?
- B. ... në vendin tënd?
- C. ... në përmasa globale?

Cilat rrethana reale që ti i di të godasin si rrethana të padrejta sa i përket ndarjes së ushqimit, ujit, banimit, etj.?

- A. ... në lagjen tënde ose në familje?
- B. ... në vendin tënd?
- C. ... në përmasa globale?

Pse?

Në fund të këtij mësimi, duhet të ketë një diskutim për konceptet themelore të kësaj njësie. Mësime të mësimdhënësve mund të vendosë të shtojë një mësim shtesë. Për të filluar, mësime të mësimdhënësve mban një ligjëratë të shkurtër duke përdorur informacionet qendrore të barazisë dhe diversitetit nga kjo njësi. Ai/ajo madje mund të përgatisë prospekte me përkufizimet e ndryshme. Nxënësit pastaj do të reflektojnë për katër mësimet në grupe të vogla: Çka kanë diskutuar ata? Çka kanë mësuar ata? Për cilat pyetje të reja janë vetëdijësuar ata? Ata japin sugjerime se si duhet reaguuar në situata të pabarazisë në jetën e tyre.

Prospektet për nxënës 2.1

Tregimi i Xhevahires

Xhevahirja, një grua rome, tregon se çka i ka ndodhur asaj:

“Unë e pashë një vend pune, asistente e shitjes të shpallur në vitrinën e një dyqani rrobash. Ata kërkonin një punëtor ndërmjet moshës 18 dhe 23 vjeç. Unë i kam 19 vjet, kështu që hyra brenda dhe e pyeta menaxherin lidhur me këtë vend të punës. Ajo më tha që të shkoja sërish pas dy ditësh sepse nuk kishin aplikuar mjaft kandidatë.

Unë shkova edhe dy herë të tjera dhe morra përgjigjen e njëjtë. Pothuaj një javë më vonë unë shkova sërish në atë dyqan. Shpallja e vendit të punës akoma ndodhej në vitrinë. Menaxheri ishte shumë i nxënë që të takohej me mua, veçse më thanë se vendi i lirë i punës ishte plotësuar.

Pasi u largova nga dyqani, isha shumë e mërziur dhe e pyeta një mike jo rome nëse mund të hynte brenda dhe të pyeste për vendin e punës. Kur ajo doli jashtë tha se i kishin thënë të shkonte për intervistë të hënën.”

Pyetjet

1. Si do të ndiheshit nëse ajo çka i ka ndodhur Xhevahires do t’ju ndodhte juve? Si do të reagonit ju nëse mikësja e juaj do t’ju tregonte se ajo është ftuar për intervistë?
2. Pse, sipas jush, menaxheri i dyqanit veproi në këtë mënyrë? A e konsideroni këtë një formë të diskriminimit? Pse (ose pse jo)?
3. Çka mund të bënte Xhevahirja për këtë? A mendoni se do të mund të ndryshonte situatën? Çka mund të bënin njerëzit tjerë në emër të saj?
4. A prisni ju që me ligj të bëhet diçka për një situatë të tillë? Çka duhet të parasheh ligji?
5. A mund të ndodhë kjo edhe në vendin tuaj? Nëse po, cilat grupe do të dëmtoheshin?

Prospektet për nxënës 2.2

Meshkujt dhe femrat: tregimi

Tregimi 1

“Mua më ka ndodhur shumë herë. Pas darkës, nëna ime pret që fëmijët e saj t’i çojnë të gjitha pjatat dhe tavat në kuzhinë, ta pastrojnë tavolinën, t’i lajnë enët, të sigurojnë se çdo gjë është vënë nëpër raftet dhe se e tërë kuzhina është e rregulluar dhe e pastër. Edhe njëherë, dy vëllezërit e mi, edhe pse më të vjetër se unë, më thanë se kjo nuk ishte punë për ata, dhe se duhej ta bëja unë, mu për shkak se unë jam vajzë. Këtë herë unë nuk protestova, sepse isha shumë e zemëruar. Ju ankova babait tim, por ai më tha se ishte mirë që unë të bëja pak përvojë, dhe se ishte përgatitje e mirë për t’u bërë shtëpiake.”

Pyetjet

1. A mund të përfytyroni që kjo të ndodhë në familjen tuaj?
2. Përfytyroni sikur kjo vajzë të jeni ju: çka do të dëshironit t’ju thoni vëllezërve tuaj? Po babait tuaj?
3. A pajtoheni ju me tekstin e nenit 1 të Deklaratës Universale mbi të Drejtat e Njeriut? Si zbatohet kjo në tregimin e lartpërmendur?

“Të gjitha qeniet njerëzore kanë lindur të lirë dhe të barabartë për sa i përket dinjitetit dhe drejtave të tyre”.

Tregimi 2

“Gjashtë djem qëndronin rreth meje në oborrin e shkollës. Ata m’i kishin ngulur sytë dhe më ngacmonin. Ata thanë: ‘Hej djema, a jeni të sigurt se kjo është vajzë? A ta vërtetojmë këtë?’ Pastaj njëri prej tyre m’u afrua, duke tentuar të më prekë. Por mu në atë moment drejtori i shkollës hyri në oborr dhe djemtë u larguan.”

Pyetjet

1. A mund të parafytyroni që kjo të ndodhë në apo rreth shkollës suaj? Jepni shembuj.
2. Përfytyroni sikur kjo vajzë të jeni ju – çka do të dëshironit t’ju thoni këtyre djemve?
3. Përfytyroni sikur një djalë tjetër nga distanca pa se çka po ndodhte. A do të duhej të ndërhynte ky djalë? Pse/pse jo? Si do të kishte mundur të ndërhynte ai?
4. A mendoni se kjo që ndodhi është “ngacmim seksual” sipas përkufizimit vijues?

“Ngacmimi seksual është çdo sjellje e cila me fjalë, veprim ose efekt psikologjik të natyrës seksuale, qoftë për nga qëllimi apo ndikimi, dëmton dinjitetin e personit apo shkakton kërcënim, armiqësi ose sjellje të caktuar, situata frikësimi apo të ngjashme, dhe që motivohet nga fakti se i përket seksit tjetër apo orientimit tjetër seksual, dhe që për viktimën paraqet sjellje të papërshtatshme fizike, verbale, sugjestive apo tjetër.”

Tregimi 3

“Si inxhinier i ri, aplikova në vendin e punës menaxher i mirëmbajtjes teknike në një fabrikë me materiale ndërtimore. Mua më ftuan të marr pjesë në testet e përgjithshme, ato teknike dhe psikologjike, së bashku me 24 kandidatë të tjerë, të gjithë meshkuj përveç meje. Pas kësaj faze, pesë kandidatë ishin përzgjedhur për intervistë me menaxherin e përgjithshëm. Edhe pse sipas testeve isha radhitur e treta, unë nuk isha në mesin e tyre (Këtë informacion e kam marrë në mënyrë shumë

sekrete nga një mik i imi që punon në zyrën e administrimit të personelit). Duke mos e përmendur këtë informacion, unë tentova ta thirr menaxherin e përgjithshëm. Kur arrita të bisedoj me të, e pyeta nëse e kishin marrë parasysh faktin se jam femër. Ai e mohoi këtë, por tha se duhet pranuar se gratë shpesh mbesin shtatzënë pas disa vitesh, dhe se për vende të caktuara pune kjo shkakton probleme të vazhdimësisë së punës. Ai gjithashtu tha se, sidomos për këtë punë, do të ishte shumë vështirë për një grua, meqë të gjithë punëtorët në ekipin teknik ishin burra, dhe se ata sillen mjaft vrazhdë. Unë duhet të konsiderohem fatlume pse nuk jam përzgjedhur.”

Pyetjet

1. A mund të përfytyroni që kjo të ndodhë në një kompani të rajonit tuaj?
2. Përfytyroni sikur kjo grua jeni ju: çka do të dëshironit t’i thoni menaxherit të përgjithshëm?
3. A mendoni se, në këtë rast, menaxheri i përgjithshëm vepron në kundërshtim me ligjin në vendin tuaj? Nëse po, si do ta dëshmonit këtë?

“Të gjitha format e diskriminimit në bazë të gjinisë në procesin e punësimit, në shpalljen e vendeve të lira të punës, në procedurat e përzgjedhjes, punësimit dhe shkarkimit janë në kundërshtim me dispozitat ligjore.”

Prospektet për nxënës 2.3

Mbytja e anijes

Pjesa një

“Kaloj më shumë se një orë ndërmjet alarmit të parë dhe fundosjes së anijes lundruese ‘Mbretëresha Maddy’. Kështu udhëtarët mundën të organizoheshin sadopak para se të hipnin në anijet e shpëtimit. Një stuhi e fuqishme kishte bërë që anija të përplasej me një anije-cisternë naftë duke shkaktuar kështu mbytjen e anijes.

Pas një gjysmë dite, disa nga anijet e shpëtimit zbarkuan në një ishull të vogël shkëmbor. Kishte formë vezake, i gjatë rreth 1.5 km e i gjerë sa gjysma e kësaj gjatësie dhe ishte i mbuluar pjesërisht me drunjtë të harlisur. Nuk kishte ndonjë ishull tjetër përbrenda një largësie të arsyeshme. Ky ishull me mjaft diell, nuk ishte i banuar, përveç familjes Richalone, të cilët jetonin në një vilë luksoze në majë të bregut dhe e zotëronin tërë ishullin.

Vite me parë, kjo familje ishte vendosur në ishull, duke mos mbajtur pothuajse fare kontakt me botën e jashtme; ata thjesht rregulluan furnizimin mujor me ushqim të freskët, me benzinë dhe gjëra të tjera që u nevojiteshin. Jeta e tyre ishte e organizuar mirë: ata prodhonin energjinë e tyre elektrike, ishin në gjendje të blinin ushqim e pije të mjaftueshme dhe kishin të gjitha komoditetet bashkëkohore që ata i dëshironin. Në të kaluarën, pronari kishte qenë një tregtar shumë i suksesshëm. Pas një konflikti me administratën rreth një çështjeje tatimi, ai u zhgënjye nga jeta dhe vendosi që prej asaj kohe t’ju shmangte kontakteve me botën e jashtme.

Pronari i vilës i kishte vëzhguar anijet e shpëtimit duke u zbarkuar në ishullin e tij të bukur dhe ju kishte afruar të mbijetuarve.”

Pjesa dy

“Pronari i ishullit vendosi t’i lejojë të mbijetuarit të qëndrojnë për një kohë në ishull. Ai priste që ata të paguajnë për shërbimin dhe ushqimin nga rezervat e tij. Për sa kohë që kishte ushqim të mbetur nga anija, ai refuzoi që t’ju shiste atyre ndonjë gjë.

Ishin 13 të mbijetuar nga anija e mbytur. Ishte Viktori, gruaja e tij shtatzënë Josepha dhe dy fëmijët e tyre (3 dhe 7 vjeçar). Abramovitch, 64, ishte një tregtar i pasur i gjerdanëve. Ai ishte pjesëtari më i moshuar dhe nuk kishte ndonjë farefis apo miq. Ai mbarte me vete një koleksion me unaza ari, diamante dhe gjerdanë të tjerë të çmuar. John, Kate, Leo dhe Alfred ishin katër shokë të rinj, të cilët ishin të fuqishëm, të shëndetshëm dhe shumë të zotë. Ata kishin jetuar së bashku në një shtëpi alternative në komunitet dhe e kishin rinovuar vetë shtëpinë ku jetonin.

Maria, një juriste që punonte me gjysmë orarë në një universitet, ecte shumë ngadalë për shkak të problemeve me këmbën dhe ijën e saj të majtë (si pasojë e një aksidenti). Ajo shoqërohej nga Max, asistenti i saj në universitet, pasi që po udhëtonin për në SHBA për të mbajtur një ligjëratë në një konferencë dhe për të diskutuar botimin e një libri me një botues. Që të dy kishin specializuar në të drejtën penal, por jo edhe të talentuar në shkrim. I fundit por jo më pak i rëndësishëm, ishte Marko dhe e dashura e tij Vicky, që të dy anëtarë të ekuipazhit të varkës të cilët, në momentin e fundit, kishin marrë aq sa kishin mundur të mbartin nga depoja e anijes: kuti me ushqim, biskota, vaj dhe disa tiganë për gatim. Të gjithë këta të mbijetuar kishin ca para, por kryemarinari Marko mbarte një shumë të madhe, të cilën ai e kishte vjedhur nga një banesë në portin e fundit ku ishin ndalur.

Në ishull kishte një strehë të vogël e të vjetër në faqe të bregut, fare afër detit. Kishte vetëm një dhomë që mund të shërbente si strehë e thjeshtë për dy a tre njerëz.”

Pjesa e tretë

“Të mbijetuarit duhet të vendosin gjithashtu se çfarë të bëjnë me rezervat e ushqimit që i kishte marrë me vete kryemarinari, dhe të cilat ai nuk kishte ndërmend t’i ndante. Në fakt, ndarja nënkuptonte zvogëlimin e mundësive për shpëtim të tij dhe të dashurës së tij.”

Pjesa e katërt

“Të mbijetuarit vendosin që ushqimi duhet të ndahet pa ndonjë kompensim. Ata e detyruan Markon që t’i dorëzojë rezervat e tij duke joshur ndjesinë e tij për obligim moral. Pas afërsisht një jave nuk kishte ushqim të mbetur dhe zgjidhja e vetme ishte të provonin të merrnin ushqim nga pronari i vilës.”

NJËSIA 3

Diversiteti dhe pluralizmi

Si mund të jetojnë njerëzit së bashku në paqe?

3.1. Si mund të jetojnë njerëzit së bashku?

Si mund të ndihmojë edukimi në rritjen e tolerancës dhe mirëkuptimit?

3.2. Pse njerëzit nuk pajtohen?

Në çka bazohen ndryshimet?

3.3. Në çfarë aspektesh ndryshojnë njerëzit?

Sa janë ndryshe nevojat e njerëzve?

3.4. Pse të drejtat e njeriut janë të rëndësishme?

Pse na nevojitet legjislacion mbi të drejtat e njeriut për të mbrojtur njerëzit e cenueshëm?

NJËSIA 3: Diversiteti dhe pluralizmi

Si mund të jetojnë njerëzit së bashku në paqe?

Kjo njësi përqendrohet në tri koncepte kyçe: diversitetin, pluralizmin dhe demokracinë. Në të eksplorohehen disa nga lidhjet që ekzistojnë në mes tyre, për të ndihmuar nxënësit të marrin qëndrime dhe të zhvillojnë shkathtësitë që atyre u nevojiten për të marrë pjesë në një shoqëri pluraliste, të udhëhequr në mënyrë demokratike.

Pluralizmi i referohet një kualiteti bazë të shoqërive moderne, ku pranohet një varg i gjerë (por jo gjithëpërfshirës) i besimeve fetare dhe politike – diversiteti – dhe ku shoqëritë ideale të parashikuara nga partitë e ndryshme politike, mund të mos jenë në pajtueshmëri me njëra tjetrën. Për shembull, qytetarët që u përkasin partive socialiste radikale, përipiqen të krijojnë një shoqëri e cila do të jetë tërësisht e kundërt për qytetarët e krahut të djathtë, me bindje kapitaliste. Në shoqëritë pluraliste, është dobësuar ndikimi i përgjithshëm i traditave dhe vlerave të shumta, duke përfshirë edhe besimin fetar. Individët mund dhe duhet të zgjedhin vetë se cilat vlera do t'i përkrahin dhe si ata dëshirojnë të jetojnë jetën e tyre. Ndaj, shoqëritë pluraliste paraqesin një sfidë: individët mund të gëzojnë një shkallë më të lartë të lirisë personale se kurdoherë më parë por, në anën tjetër, ata duhet të punojnë më shumë për të rënë në ujdi për një marrëveshje dhe për një kompromis, pa të cilat nuk mund të mbijetojnë asnjë komunitet. Kjo shtron pyetjen se cili sistem politik mund të sigurojë strukturën më të mirë për organizimin e vendimmarrjes në një shoqëri të hapur dhe pluraliste.

Në një sistem autoritar – ku sundon një parti, në sistemin teokratik, apo edhe në atë diktatorial – ky problem është zgjidhur duke i dhënë pushtetin një akteri (për shembull, një partie apo një lideri) për të vendosur në emër të secilit, për gjërat që janë me interes të përbashkët. Kjo zgjidhje përballet me sfidën e pluralizmit duke e shmangur atë – duke sakrifikuar lirinë e individëve. Në shoqëritë pluraliste është shuar mundësia për konflikt, por çmimi që duhet paguar është i lartë: shumë probleme nuk zgjidheni në mënyrën e duhur dhe të drejtë, meqë ata tanimë mund të mos artikulohehen qartë.

Në demokraci, qytetarët pajtohen, në parim, për një grup parimesh, për rregullat e veprimit dhe për të drejtat që atyre u lejojnë të mos pajtohen për shumë gjëra, por duke u ofruar, gjithashtu, mjetet të cilat atyre u mundësojnë të arrijnë marrëveshje në mënyrë të padhunshme. E vështuar në këtë mënyrë, demokracia e mbështet paqen në shoqëritë pluraliste duke e civilizuar konfliktin dhe jo duke e shtypur atë. Interesi i përbashkët është diçka për të cilin bashkërisht duhet gjetur zgjidhje, dhe për të cilin duhet rënë në ujdi, dhe jo të përcaktohet paraprakisht nga ndonjë parti e vetme. Mospajtimi dhe konflikti janë normale, dhe në asnjë mënyrë nuk janë të dëmshëm përderisa potenciali i tyre destruktiv mbahet nën kontroll. Prandaj, në demokraci si formë e qeverisjes, qytetarëve u jepen të drejtat e tilla themelore si liria e ndërgjegjes, besimit dhe shprehjes. Kur qytetarët t'i përdorin këto të drejta, ata do të krijojnë mosmarrëveshje dhe konflikt, dhe duhet të arrijnë marrëveshje për një zgjidhje. Për të siguruar se ata pajtohen për rregullat e trajtimit të konflikteve dhe, përfundimisht, gjetjen e zgjidhjeve për to, gjykohej që qytetarët e demokracive pluraliste të bëjnë një kontratë shoqërore me gjithë qytetarët tjerë, për t'u pajtuar me marrëveshjet shoqërore dhe politike të asaj shoqërie.

Një kontratë e tillë shoqërore përmban parimin e sundimit nga shumica. Për disa grupe minoritare, e meta e kësaj është se vizioni i tyre radikal asnjëherë mund të mos arrihet përmes kutisë së votimit. Në anën tjetër, shoqëritë e tilla i garantojnë të drejtat e pakicave politike që ata të ndjekin qëllimet e tyre legjitime politike, të papenguar nga shteti. Pra, demokracitë pluraliste gjithmonë jetojnë me mundësinë e zgjedhjes së qeverive radikale, anëtarët e të cilëve mund të jenë të prirur të kufizojnë aktivitetet e oponentëve politikë. Kjo është arsyeja pse është e rëndësishme të kemi legjislacion mbi të drejtat e njeriut dhe liritë, të mbështetur në kushtetutat e shteteve demokratike.

Çdo gjeneratë duhet ta kuptojë këtë grup kompleks të sfidave në shoqëritë pluraliste, dhe mundësinë për t'u përballur me ato në një komunitet demokratik. Kjo përfshin çmuarjen e kontratës së pashkruar shoqërore, pa të cilën nuk mund të mbijetojnë asnjë komunitet demokratik. Edukimi për Qytetarinë Demokratike dhe Edukimi për të Drejtat e Njeriut mund të ndihmojë nxënësit të zhvillojnë aftësitë e të kuptuarit, të marrin qëndrimet e tyre dhe të zhvillojnë shkathtësitë që atyre u nevojiten për të marrë pjesë në shoqëri si qytetarë.

Mësimdhënia lidhur me diversitetin dhe pluralizmin

Nxënësit të cilët vijojnë kurset për EQD-në duhet ndihmuar që të kuptojnë natyrën e diversitetit shoqëror, politik, religjioz dhe racor. Ata duhet ndihmuar që të kuptojnë natyrën komplekse të sfidave që dalin nga diversiteti i tillë. Duke ditur se shumë paragjykime lindin nga mungesa e informacioneve dhe të kuptuarit, fanatizmi, në masë të madhe, mund të zvogëlohet me anë të një kontrollimi racional të qëndrimeve, duke marrë parasysh dijen dhe zhvillimin e një gjykimi të ndjeshëm.

Mësimdhënia për diversitetin dhe pluralizmin

Nxënësit duhet gjithashtu të përjetojnë diskutimin demokratik, ashtu që ata të mësohen si të merren me të. Prandaj, Edukimi për Qytetarinë Demokratike duhet të shfrytëzojë çdo mundësi për t'i pyetur nxënësit që ata të shprehin opinionet e tyre për një temë (sado e parëndësishme) dhe të ofrojnë arsyetimet për këto pikëpamje. Duke dëgjuar dhe duke reaguar në pikëpamjet e nxënësve të tjerë për çështjen e njëjtë, nxënësit do të zhvillojnë jo vetëm shkathtësitë e tyre analitike dhe shprehëse, por do të zhvillojnë gjithashtu gatishmërinë themelore për tolerancë ndaj diversitetit moral dhe politik. Ata do të aftësohen që të pranojnë situata të mosmarrëveshjeve dhe kundërthënieve, dhe po ashtu të çmojnë nevojën për kompromis, dhe do të kuptojnë dallimin në mes të një kompromisi të drejtë dhe të padrejtë. Ata duhet të përqendrohen në çështjet dhe të respektojnë njerëzit, pavarësisht nga pikëpamjet dhe interesat e tyre.

Duke përjetuar procesin e diskutimit demokratik, nxënësit gjithashtu mësojnë se debatet e hapura dhe të drejta kërkojnë respektimin e procedurave të caktuara themelore, duke përfshirë:

- të gjithë pjesëmarrësve të cilët kanë me çka të kontribuojnë duhet t'ju mundësohet që ta bëjnë këtë;
- kontributet e të gjithëve duhet të dëgjojnë me respekt;
- pjesëmarrësit duhet të sulmojnë argumentet jo njerëzit;
- pjesëmarrësit duhet të marrin pjesë në debat duke pranuar mundësinë që pikëpamjet e tyre të mund të ndryshohen;
- debatet kundërshtuese, ku pjesëmarrësit argumentojnë nga pozicione të mbyllura, shpesh janë më pak të dobishme se sa debatet eksplorative, ku qëllimi nuk është që "të fitohet argumenti" por "të kuptohet më mirë problemi".

Kjo e veçon EQD-në si lëndë në të cilën pyetjet dhe përgjigjet, përgjithësisht, janë më të rëndësishme se sa paraqitja e fakteve të caktuara. Ndaj, kjo nënkupton se në procesin e mësimdhënies, mësimdhënësit e EQD-së zhvillojnë shkathtësi për të mbështetur të menduarit e nxënësve dhe jo për ta dominuar atë. Studimet tregojnë se nxënësit flasin më shumë në klasë vetëm atëherë kur mësimdhënësit flasin më pak.

NJËSIA 3: Diversiteti dhe pluralizmi

Si mund të jetojnë njerëzit së bashku në paqe?

Titulli i mësimit	Objektivat	Detyrat e nxënësve	Burimet	Metoda
Mësimi 1: Si mund të jetojnë njerëzit së bashku?	Të shqyrtohen çështjet të cilat paraqiten kur komunitetet me vlera dhe besime të ndryshme mundohen të jetojnë së bashku në paqe. Të merret parasysh roli i edukimit për arritjen e mirëkuptimit ndërmjet njerëzve të kulturave të ndryshme. Të gjykohet nëse individët, në mënyrë të pavarur, mund të ndikojnë në shoqëri.	Nxënësit diskutojnë për çështje që lidhen me një tregim. Nxënësit angazhohen në të menduarit kritik. Ata këmbëjnë ide. Nxënësit luajnë role për të eksploruar një çështje.	Kopje të prospekteve për nxënës 3.1.	Diskutime. Të menduarit kritik. Ngritja e hipotezave. Luajtja e roleve.
Mësimi 2: Pse njerëzit nuk pajtohen?	Të merren parasysh arsyet pse njerëzit kanë opinione të ndryshme për çështje të rëndësishme. Të zhvillohet aftësia për të diskutuar çështje të kontestueshme. Të shqyrtohen vlerat që janë të nevojshme për përforcimin e shoqërive demokratike.	Nxënësit paraqesin pikëpamjet e tyre mbi një sërë çështjesh dhe ato pikëpamje i mbrojnë. Nxënësit analizojnë burimet e mosmarrëveshjeve për çështje të kontestuara publikisht. Nxënësit i gjykojnë ndikimet në vlerat e tyre vetjake. Nxënësit përpilojnë udhëzime për të inkurajuar respektimin e pluralizmit dhe për të siguruar mbështetje për cilësinë e respektit dhe dialogut për çështje publike.	Etiketa të mëdha për ushtrimin “katër këndet”.	Diskutim. Reflektim. Të menduarit kritik. Krijimi i rregullave me bashkëpunim.

Titulli i mësimit	Objektivat	Detyrat e nxënësve	Burimet	Metoda
Mësimi 3: Në çfarë aspektesh ndryshojnë njerëzit?	Të merren parasysh barrierat e barazisë në një komunitet më të gjerë. Të identifikohen arsyet pse disa njerëz mund të kenë qasje të pabarabartë në edukim. Të merren parasysh barrierat e barazisë në një komunitet më të gjerë. Të gjykohet kush mban përgjegjësinë për kapërcimin e barrierave të barazisë.	Nxënësit në mënyrë kritike analizojnë një situatë hipotetike që ka të bëjë me konceptet kyçe. Nxënësit i zbatojnë parimet kyçe në situatat e tyre shoqërore. Nxënësit diskutojnë për çështjet kyçe që lidhen me mësimin. Nxënësit bëjnë një detyrë me shkrim.	Kopje të tregimit. Kopje të materialeve për nxënës 3.3.	Të menduarit kritik. Diskutim. Përpilim i argumentit me shkrim.
Mësimi 4: Pse janë të rëndësishme të drejtat e njeriut?	Të shqyrtohen çështjet që dalin kur njerëzit me vlera dhe mënyra të ndryshme jetese mundohen të jetojnë së bashku. Të merren parasysh arsyet pse janë hartuar instrumentet ndërkombëtare mbi të drejtat e njeriut, veçanërisht kur individët dhe komunitetet janë të cenueshëm.	Nxënësit angazhohen në të menduarit kritik dhe në prioritizimin e situatave. Nxënësit luajnë role të diskutimeve ndërmjet palëve kundërshtarë. Nxënësit i paraqesin parimet kyçe duke u bazuar në luajtjen e roleve, dhe ato i krahasojnë me nenet e krahasueshme të KEDNJ. Nxënësit i krahasojnë skenarët me shembuj të vërtetë të abuzimeve të të drejtave të njeriut në vendin e tyre. Nxënësit përgatisin prezantime për nxënësit tjerë lidhur me elementet e përzgjedhur të KEDNJ.	Kopje të skenarit të ishullit. Kopje të skedave me situatat e ndryshme për çdo grup të vogël. Lista e elementeve kyçe të drejtave të njeriut. Fletë të mëdha të letrës dhe materiale të artit, sipas nevojës, për prezantimin përfundimtar.	Të menduarit kritik. Diskutim. Negocim. Prezentim në grupe.

Mësimi 1

Si mund të jetojnë njerëzit së bashku?

Si mund të ndikojë arsimi në rritjen e tolerancës dhe të kuptuarit?¹³

Objektivat e mësimnxënies	Nxënësit janë në gjendje të: – shqyrtojnë çështjet të cilat paraqiten kur komunitetet me vlera dhe besime të ndryshme mundohen të jetojnë së bashku në paqe; – marrin parasysh rolin e edukimit në rritjen e mirëkuptimit në mes të njerëzve me kultura të ndryshme; – gjykojnë nëse individët, në mënyrë të pavarur, mund të ndikojnë në shoqëri.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit diskutojnë për çështje që lidhen me një tregim. Nxënësit angazhohen në të menduarit kritik. Ata këmbëjnë ide. Nxënësit luajnë role për të eksploruar një çështje.
Burimet	Kopje të prospekteve për nxënës 3.1.
Metodat	Diskutim. Të menduarit kritik. Ngritja e hipotezave. Luajtja e roleve.

13. Bazuar në një mësim të zhvilluar nga Fondacioni i Qytetarisë, Londër.

Mësimi

Mësimdhënësi i paraqet objektivat e mësimi dhe klasës ja lexon tregimin “Shkolla në skaj të pyllit” (prospekte për nxënës 3.1).

Mësimdhënësi i ul nxënësit në një rreth dhe i pyet ato të tregojnë se çka u është dukur e çuditshme ose interesante në tregimin dhe pse. U jep dy minuta në “grupe pëshpëritëse” (çifte) për të biseduar me shokun para se t’i shkëmbejnë pikëpamjet e tyre me tërë grupin.

Mësimdhënësi e përkujton klasën se në një diskutim “të bazuar në pyetje” qëllimi është të shkëmbehen idetë dhe ato ide të elaborohen së bashku. Nuk ka përgjigje të sakta apo të pasakta.

Mësimdhënësi pastaj kërkon që: “Të gjithë të mendojmë për sa më shumë njerëz që të mundën, të cilët ndoshta kanë pasur dëshirë ta djegin shkollën (shembuj mund të jenë: disa nga fëmijët, disa nga prindërit, një pjesëtar i komunitetit siç është prifti ose hoxha). Çfarë motivesh kanë mundur të kenë ata? Kush do të përfitojë dhe kush do të humbë nëse shkolla nuk rindërtohet? (Për shembull, nëse nxënësit nuk shkojnë në shkollë, a është fitim apo humbje për ata)”

Kjo mund të bëhet në formë tabelore si më poshtë:

Emri i palës	Fitimet	Humbjet
Nxënësit		
Prindërit		
Prifti ose Hoxha		
Tërë komuniteti		
Të tjerë?		

Mësimdhënësi tani i udhëzon nxënësit që të përqendrohen në rolin e mësimdhënësit në këtë tregim. Së pari, një pyetje e përgjithshme – “Cili është opinioni juaj për mësimdhënësin?” – i nxit nxënësit të paraqesin idetë e tyre. Pyetje të tjera pasuese mund të jenë:

- A ishte ai budalla, idealist apo guximtar?
- A e admironi apo urreni për atë çka tentoi të bëjë?
- Cilat mendoni se ishin motivet e tij?
- Ku mendoni se i ka fituar vlerat e tij shoqërore?
- Çka duhet të bëjë ai tani dhe pse? (Të tentojë sërish apo të dorëzohet?)
- Po të ishit nxënës në këtë shkollë, çka do të dëshironit të bënte mësimdhënësi?

Pastaj mësimdhënësi i ndihmon nxënësit që të lidhin problemet e tregimit me komunitetin e tyre. Pyetje të mundshme përfshijnë:

- Mendoni se ku jetoni ju.
- A mendoni se ekzistojnë njerëz si ky mësimdhënës?
- A është e mundshme që individët të bëjnë ndryshime në shoqëri në mënyrë individuale? Mendoni për shembuj.

Çështje të tjera që dalin nga ky tregim përfshijnë:

- Deri në ç’ shkallë vërtetë mund të arrihet paqe në mes të dy popujve përmes edukimit të fëmijëve bashkërisht?
- Cilat janë problemet me të cilat përballen shkollat dhe mësimdhënësit, kur nxënësit me vlera dhe religjione të ndryshme edukohen bashkërisht? Si mund të zgjidhen këto probleme?

– Ky mësim mund të rumbullakohet me luajtje të roleve. Parafytyroni se, para se të digjej shkolla, disa prindër të nxënësve nga viset fushore kishin ardhur tek mësimdhënësi për të bërë një ankesë. Ata thanë:

“Në këtë shkollë ka më shumë nxënës nga viset fushore se sa nxënës nga viset malore, kështu që ne mendojmë se nxënësit tanë nuk duhet t’i mësoni për religjionin e popullit të viseve malore. Kjo mund të bëjë që ata të ngrenë krye kundër popullit të vet.”

Mësimdhënësi është i brengosur për këtë. Në çifte, përgatitni një bisedë në mes të një prindi dhe mësimdhënësit. Paraqitni këtë bisedë para klasës.

Mësimi 2

Pse njerëzit nuk pajtohen?

Në çka bazohen dallimet?

Objektivat e mësimnxënies	Nxënësit janë në gjendje të marrin parasysh arsyet pse njerëzit kanë opinione të ndryshme për çështje të rëndësishme. Nxënësit mund të diskutojnë për çështje të kontestueshme. Nxënësit mund të diskutojnë se cilat vlera janë të domosdoshme për të mbështetur shoqëritë demokratike.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit bëjnë paraqitje të opinioneve të tyre për një sërë çështjesh dhe këto opinione ato i mbrojnë. Nxënësit analizojnë burimet e mosmarrëveshjeve për çështjet e kontestuara në mënyrë publike. Nxënësit marrin parasysh ndikimet në vetë vlerat e tyre. Nxënësit paraqesin parime për të inkurajuar respektimin për pluralizmin, dhe për të siguruar mbështetjen e cilësisë së respektit dhe dialogut për çështjet publike.
Burimet	Etiketa të mëdha për ushtrimin “katër këndet”.
Metodat	Diskutim. Reflektim. Të menduarit kritik. Përpilimi i rregullave me bashkëpunim.

Koncepti kyç

Pluralizmi: Pluralizmi ekziston në shoqëritë të cilat nuk kanë një grup zyrtar të interesave, të vlerave ose besimeve. Qytetarët kanë të drejtë në lirinë e ndërgjegjes, religjionit dhe shprehjes. Përjashtimi është se pikëpamjet të cilat kërcënojnë lirinë e besimit të njerëzve të tjerë janë kundër ligjit dhe nuk tolerohen. Një shtet në të cilin lejohet vetëm një religjion apo nuk tolerohet asnjë nuk do të ishte pluralist.

Mësimi

Mësimdhënësi kërkon që klasa të shqyrtojë formulimet e diskutueshme vijuese një nga një:

Pajtohesh apo nuk pajtohesh?

- Ngrënia e kafshëve është e padrejtë.
- Nëse një nxënës është HIV pozitiv, ai nuk duhet të jetë në të njëjtën klasë me fëmijët e shëndetshëm.
- Pacifistët nuk duhet detyruar që t'ju bashkohen forcave të armatosura.
- Dënimi me vdekje duhet të ndalohej.
- Vendi i gruas është në shtëpi.
- Fëmijëve nën moshën 14 vjeçare nuk duhet t'ju lejohet të punojnë.
- Pirja e duhanit duhet ndaluar në objektet publike.
- Njerëzit duhet të paguajnë më shumë taksa.
- Liria e fjalës nuk është gjë e mirë.

Çdo kënd i klasës është i shënuar me sa vijon:

Pajtohesh plotësisht

Pajtohesh

Nuk pajtohesh

Nuk pajtohesh fare

Mësimdhënësi lexon çdo formulim sipas renditjes dhe kërkon që nxënësit të shkojnë në këndin e duhur të klasës, sipas opinioneve të tyre për pyetjet e lartshënuara. Nëse ata nuk mund të vendosin, duhet të qëndrojnë aty ku janë.

Kur nxënësit t'i kenë marrë pozicionet e tyre, mësimdhënësi e pyet ndonjërin nga të katër këndet të tregojë pse ata e kanë zgjedhur atë pozicion. Në këtë fazë nuk duhet të lejohet asnjë diskutim. Pastaj mësimdhënësi kërkon që, nxënësit të cilët e kanë ndryshuar mendimin, të zhvendosen në një kënd tjetër, sipas situatës.

Në vijim, mësimdhënësi kërkon që nxënësit, të cilët nuk janë përcaktuar, të përipiqen të shpjegojnë pse ata nuk mund të vendosin. Ata duhet të shënojnë arsyet që i kanë dhënë për mospërcaktimin e tyre (për shembull, atyre mund t'ju nevojiten më shumë informacione, nuk u është i qartë kuptimi i tyre, shohin argumente në të dyja anët, etj.)

Ky ushtrim përsëritet tri apo katër herë me formulime të ndryshme. Në secilën rrethanë, mësimdhënësi nuk duhet të interesohet aq shumë për debatimin e çështjes së caktuar, por për nxjerrjen e arsyeve pse njerëzit kanë pikëpamje të ndryshme.

Në sesion plenar, mësimdhënësi thekson se çështjet e njëjta kanë shkaktuar përgjigje shumë të ndryshme nga nxënësit e klasës. Ai pastaj mund të paraqesë konceptin e pluralizmit dhe klasës t'i parashtrijë pyetjet vijuese, duke ju shpjeguar se këto pyetje mund t'ju ndihmojnë të kuptojnë arsyet pse ekziston pluralizmi në shoqëritë:

- Mendoni edhe njëherë për pyetjet që i shqyrtoam. Cilat prej tyre provokojnë ndjenja më të fuqishme? Pse ndodh kjo?
- Nga kush i marrim idetë, vlerat dhe besimet tona? (Kjo i ndihmon nxënësit që të shohin se idetë tona mbi çështjet e diskutueshme mund të vijnë nga burime të ndryshme.)

Në vijim mësimdhënësi i pyet nxënësit se, në çmasë ata mendojnë se janë të ndikuar nga të mëposhtmet:

- idetë e prindërve të tyre;
- atë çka mendojnë shokët e tyre;
- religjioni apo kultura e tyre;

- mediat, p.sh. gazetatat, TV-ja, Interneti;
- mësimdhënësit;
- personaliteti i tyre

Pastaj nxënësit punojnë individualisht dhe i radhisin çështjet sipas rëndësisë në formë të piramidës, me çështjen më të rëndësishme në krye, si më poshtë:

çështja

çështja çështja

çështja çështja çështja

Mësimdhënësi kërkon që nxënësit të krahasojnë piramidat e tyre në çifte. Cilët faktorë klasa, si tërësi, mendon se janë më të rëndësishëm? Kjo mund të gjendet duke vlerësuar çështjet si vijon: çështjet në rreshtin e lartë i vlerësoni me gjashtë pikë, çështjet në rreshtin e mesëm me katër pikë dhe çështjet në rreshtin e poshtëm secila nga dy pikë. Në grupe me nga katër, nxënësit mbledhin pikat e dhëna për secilën çështje. Krahasoni të gjeturat për çdo grup. A ishin faktorët e njëjtë në krye të listës nga rëndësia?

Mësimdhënësi u shpjegon se pluralizmi zhvillohet në një shoqëri të lirë dhe të hapur. Mirëpo, asnjë shoqëri nuk mund të funksionojë pa një nivel minimal të pajtimit të përbashkët në mes të pjesëtarëve të saj. Ai kërkon që nxënësit të shënojnë disa vlera apo rregulla të cilat ata mendojnë se do të ndihmojnë në kapërcimin e vlerave apo interesave mospajtuese. P.sh. nxënësit mund të sugjerojnë si vijon:

- Respektoni opinionet e njerëzve të tjerë.
- Përpiquuni të vëni veten në “vendin e të tjerëve”.
- Mos harroni se të flasësh është më mirë se të grindesh.
- Mundohuni që të mos ofendoni.
- Jepu njerëzve mundësi të thonë mendimin e tyre.

Nëse njerëzit nuk mund të pajtohen, mund të na nevojitet një mekanizëm, siç është votimi, për të marrë një vendim.

Mësimi 3

Në çfarë aspektesh ndryshojnë njerëzit?

Sa janë ndryshe nevojat e njerëzve?

Objektivat e mësimnxënies	Nxënësit mund të: <ul style="list-style-type: none"> – identifikojnë arsyet pse disa njerëz mund të kenë qasje të pabarabartë në arsim; – shqyrtoni barrierat e barazisë në një komunitet më të gjerë; – gjykoni kush mban përgjegjësi për kapërcimin e barrierave të barazisë.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit analizojnë në mënyrë kritike një situatë hipotetike që ka të bëjë me konceptet kyçe. Nxënësit i zbatojnë parimet kyçe në situatat e tyre shoqërore. Nxënësit diskutojnë çështjet kyçe që dalin nga mësimi. Nxënësit bëjnë një detyrë me shkrim.
Burimet	Kopje të tregimit.
Metodat	Të menduarit kritik. Diskutim. Përpilimi i argumentit me shkrim.

Të mësuarit konceptual

Diversiteti: Diversiteti ekziston jo vetëm në relacion me prejardhjen etnike dhe kombësinë. Ka edhe shumë lloje të tjera të dallimeve që i ndajnë njerëzit nga njëri tjetri, dhe të cilët mund të jenë shkaqet e dallimeve të rënda sociale, veçanërisht nëse ata që i përkasin shumicës apo ata që e kanë pushtetin dhe kanë ndikim, nuk bëjnë asgjë për shkak të mungesës së mirëkuptimit ose mëshirës.

Barazia: Ekzistojnë dy lloje të barazisë – barazia e mundësisë ose barazia e rezultatit. Është e mundshme që secilit t’i jepet një mundësi e barabartë (për shembull, të shkojë në shkollë) por nëse barrierat e caktuara (siç është paaftësia) nuk kapërcehen, kjo mundësi disave mund t’ju mohohet. Barazia e rezultatit do të synonte që çdo fëmijë t’i mundësonte edukimin, pavarësisht paaftësisë së tij.

Diskriminimi: Trajtim i padrejtë në bazë të racës, gjinisë, seksualizmit, moshës, besimit, etj.

Mësimi

Mësimdhënësi ia lexon klasës tregimin (prospekte e nxënësve 3.2). Ky tregim trajton një sërë çështjesh komplekse, të cilat nxënësve mund tu shpëtojnë pa i vënë re po të mos i shqyrtojnë më për së afërmi. Për t'i ndihmuar ata, mësimdhënësi u jep atyre fletushkën për nxënës 3.3 dhe u shpjegon detyrën vijuese.

Nxënësit punojnë në çifte për të identifikuar sa më shumë probleme që të mundën me të cilat përballet stafi i Kolegjit të Shpresës. Ata i regjistrojnë këto në formë të shënimeve në kolonën e parë të materialit (“Problemet”). Ata pastaj propozojnë mënyra përmes të cilave mund të trajtohen problemet (“Zgjidhje”) dhe tregojnë se kush mendon që ata se duhet të jetë përgjegjës për realizimin e këtyre zgjidhjeve në kolonën tre (“Përgjegjësitë”). Kolona e fundit mund të lihet e zbrazët deri në një fazë të mëvonshme.

Pastaj nxënësit i paraqesin, i krahasojnë dhe i diskutojnë rezultatet e tyre. Për të mbështetur prezentimet e nxënësve, disa nxënës duhet të përgatisin një tabelë shfletuese (flip chart) me renditje (faqosje) të njëjtë si prospektet e nxënësve. Nëse ndonjë grafoskop ose projektor është në dispozicion, prospektet për nxënës mund të kopjohen në folie dhe një çift i nxënësve të përkujdeset për plotësimin e tyre.

Diskutim në klasë

Nxënësit mund të shtojnë disa nga pyetjet vijuese, ose mësimdhënësi mund të fillojë diskutimin duke i pyetur ata:

- A mendoni se drejtoresha e arriti qëllimin e saj për të trajtuar çdo nxënës në mënyrë të njëjtë?
- A mendoni se drejtori duhet të respektojë vlerat e prindërve refugjatë dhe t'i edukojë djemtë dhe vajzat ndarazi? Mendoni për argumentet në të dyja anët.
- A do të ishte më mirë nëse fëmijët refugjatë do të mbanin mësim të veçantë nga nxënësit tjerë? Shënoni përparësitë dhe të metat e çdo qasjeje, së pari për nxënësit dhe pastaj për komunitetin më të gjerë.

Në vend se të diskutojnë për të gjitha pyetjet, nxënësit duhet të kenë kohë të studiojnë një pyetje detajisht. Është e rëndësishme që ata të kuptojnë se, në një shoqëri pluraliste, njerëzit kanë nevojë të ndryshme dhe se kjo mund të shpie në konflikte. Ndaj, është e rëndësishme që këto konflikte të zgjidhen në mënyrë të drejtë, duke u kushtuar vëmendje të duhur të gjithë individëve dhe grupeve (për më shumë detaje shih Njësinë 4 për zgjidhjen e konflikteve). Në këtë studim të rastit, shkolla mund të konsiderohet si një mikro-shoqëri, në të cilën qytetarët e rinj përballeshin me problemet e njëjta që ekzistojnë në shoqëri si tërësi.

Çështjet në vazhdim tregojnë sa i thellë është ky studim i rastit, dhe se çështjet ia vlen që të studiohen. Për një studim më të gjerë, do të jetë i nevojshëm edhe një mësim shtesë. Mësimdhënësi duhet të vendosë nëse do të zgjedhë aspekte të caktuara, varësisht nga koha në dispozicion dhe nga niveli i interesimit të nxënësve.

Sa ndryshojnë nevojat edukative të fëmijëve?

Pyetjet kyçe në të cilat duhet të përgjigjen nxënësit, natyrisht, janë se si këto probleme duhet trajtuar, dhe nëse ndonjëri nga këto probleme duhet të injorohet nga shkolla (dhe nëse po, pse).

Këtyre pyetjeve mund t'ju përgjigjeni në dy mënyra: së pari, duke gjykuar nevojat e kujt do të dëmtoheshin me zgjidhjen apo injorimin e një problemi të caktuar, dhe së dyti, duke identifikuar ato probleme të cilët mund të zgjidhen nga komuniteti i shkollës.

Duke ndjekur rrugën e parë, nxënësit do të kuptojnë më mirë nevojat specifike të nxënësve refugjatë (dhe të atyre vendorë) nëse marrin parasysh pyetjen vijuese: “Cilat të drejta të njeriut – apo të drejta të fëmijëve – u janë mohuar fëmijëve refugjatë?”

Më poshtë janë dhënë disa kategori të nevojave edukative. Nxënësit duhet të gjejnë shembuj të këtyre në tregimin, dhe ato t'i shënojnë në kolonën e katërt të materialeve për nxënës:

- emocionale;
- për të mësuar;
- religjioze;
- kulturore;
- gjuhësore;
- fizike

Për çdo kategori të nevojave, nxënësit duhet të japin shembujt e tyre.

Përgjegjësia dhe kufijtë e saj

Çështjet specifike që dalin nga tregimi duhet të shprien në një diskutim më të përgjithësuar për të drejtat e barabarta dhe edukimin.

Sa është e lehtë të sigurohet edukim më i mirë për çdo fëmijë, sipas nevojave të tij? Çka mund të bëjë shkolla, dhe për cilat probleme nevojitet mbështetje nga jashtë, për shembull, financim shtesë nga këshilli lokal?

Këtu, nxënësit ndjekin rrugën e dytë, dhe kjo analizë shpie në një zbulim të rëndësishëm – problemet tipike komplekse nuk mund të zgjidhen me ndërmarrjen e një hapi të rëndësishëm, që në këtë rast do të thotë, për shembull, zgjerimi i shkollës, punësimi i stafi të trajnuar në mënyrë speciale, etj. Masat e tilla të reformës arsimore janë shumë të dëshirueshme, por ato mund të mos ndodhin asnjëherë sepse varen nga vendimet politike (për shembull, sa para të caktohen për taksa) që vendosen nga të tjerët (siç është këshilli lokal i bashkisë (komunës) ose ministria e arsimit). Në të vërtetë, njerëzit të cilët vetëm mendojnë ndërmarrjen e hapave të tillë, me sa duket radikale, mund të përfundojnë duke mos bërë asgjë, përveç lënies së fajit tek të tjerët. Në anën tjetër, gjërat mund të përmirësohen me ndërmarrjen e hapave të vegjël, që në këtë studim të rastit do të thotë, marrja parasysh e atyre pjesëve të problemit të cilat drejtori, mësimdhënësi, nxënësit apo prindërit mund t'i ndryshojnë nesër – po të donin, ose po të binin në ujdi.

Këtu është e rëndësishme kolona e tretë e prospekteve për nxënësit. Kush është përgjegjës, d.m.th. kush e ka pushtetin për të ndryshuar diçka? Nxënësit mund të diskutojnë nëse hapat e vegjël – përmirësimet brenda hapësirës ku shtrihet komuniteti i shkollës – janë të mjaftueshme, dhe ku ata kanë kufizime. Ata gjithashtu mund të shqyrtojnë një kombinim të hapave të vegjël, afatshkurtër dhe hapave më të rëndësishëm, për të cilët nevojitet kohë.

Këtu sërish, “shkolla është jeta”, një mikro-shoqëri. Diskutimi i strategjive për zhvillimin e shkollës i shtie nxënësit të mendojnë për vendimmarrjen politike dhe planifikimin strategjik.

Shkolla është jeta

Nxënësit mund të krahasojnë Kolegjin e Shpresës me situatën në shkollën e tyre, duke përdorur idenë vijuese.

“Në shkollën tuaj, me çfarë pengesash edukative përballen disa nxënësit? Përgjegjësi e kujt mendoni ju është trajtimi i këtyre nevojave (për shembull, e qeverisë, drejtorit, stafit apo e nxënësve)?”

Metoda të ndryshme janë të mundshme për trajtimin e kësaj çështjeje. Kjo mund të jetë temë e një sesioni plenar, e projektit të intervistave me nxënësit të tjerë ose mund të lidhet me projektin e gazetës së shkollës (shih Njësinë 5).

Detyrë me shkrim

Gjatë organizimit të proceseve të mësimdhënies dhe mësimnxënies, është me rëndësi të sigurohemi se nxënësit kanë kuptuar dhe mund të zbatojnë atë çka e kanë mësuar. Një mënyrë për ta bërë këtë është lidhja e diskutimit plenar me një detyrë me shkrim. Kjo u ofron mundësi të gjithë nxënësve të mendojnë për çështjet që janë diskutuar në sesionin plenar, dhe mund të jetë veçanërisht e dobishme për ata që mendojnë ngadalë dhe për ata që mendojnë më thellë, të cilët shpesh janë të prirur të heshtin në një diskutim, edhe pse, në të vërtetë, kanë shumëçka për të thënë.

Mësimdhënësi duhet të vendosë se cila temë më së miri i përshtatet nivelit të mendimit dhe të të kuptuarit të nxënësit. Për nxënësit mund të jetë e mjaftueshme të përsërisin diskutimin dhe ata të japin gjykimin e tyre. Në një ushtrim ku kërkohet më shumë, nxënësit mund t'u referohen të drejtave të njeriut dhe/ose p.sh. çështjeve të pabarazisë në shoqëri:

Në “Konventën Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut dhe të Drejtat e Fëmijëve thuhet se, është detyrë e qeverive që çdo fëmije t'i sigurojë arsimin.

- Shpjegoni nëse mendoni se shkolla e ka përmbushur këtë obligim.
- Çka nevojitet për t'ju dhënë fëmijëve edukimin që ata e meritojnë?
- Kush mendoni se është përgjegjës për ta bërë këtë të mundshme?
- Cilat fusha tjera të jetës ndikohen si pasojë e pabarazive në shoqëri?
- Diskutoni.”

Rezultati i propozuar i diskutimit plenar (tabela shfletuese, prospektet e kompletuara të nxënësve)

Help for Hope College

Problemet	Zgjidhjet	Përgjegjësit	Nevojat arsimore
(1) Fëmijët refugjatë			
Problemet e gjuhës	Kurse speciale	Drejtori Këshilli lokal	Gjuha
Djali nuk flet	Terapi, shkollim special	Këshillë: drejtori, mësimitdhënësi	Gjuha, emocionale
Vajza nuk mund të ecë	Trajtim mjekësor Shkollim special Këshilla për prindër		Fizike
(2) Nxënësit refugjatë dhe ata vendor			
Ngacmimi, bezdisja Bandat Kërcënimet Përleshjet, djali i lënduar	Diskutime në klasë Rregullat e sjelljes Nxënësit si monitorues	Mësimitdhënësit Nxënësit Prindërit	Emocionale Shoqërore Qëndrimet dhe vlerat
(3) Mësimitdhënësit			
Nuk mund të kujdesen për nxënësit refugjatë dhe ato vendorë	Klasë më të vogla Mësim me ndërrime Më shumë mësimitdhënësit	Këshilli lokal	Mësimnxënia Gjuha Kulturore Religjioze
(4) Prindërit			
Duan klasa të ndara për djemtë dhe për vajzat	“Jo”? “Mirë”?	?	Kulturore Religjioze

Mësimi 4

Pse janë të rëndësishme të drejtat e njeriut?

Pse na nevojitet legjislacion mbi të drejtat e njeriut për të mbrojtur njerëzit e cenueshëm?¹⁴

Objektivat e mësimnxënies	Nxënësit janë në gjendje të shqyrtojnë: <ul style="list-style-type: none"> – çështjet që paraqiten kur njerëzit me vlera dhe mënyra jetese të ndryshme mundohen të jetojnë së bashku; – arsyet pse janë hartuar instrumentet ndërkombëtare mbi të drejtat e njeriut, sidomos ku individët dhe komunitetet janë të cenueshme.
Detyrat e nxënësve	Nxënësit: <ul style="list-style-type: none"> - angazhohen në analizat kritike dhe prioritizimin e situatave; – diskutojnë për luajtjen e roleve në mes të palëve kundërshtarë; – hartojnë parimet kyçe bazuar në luajtjen e roleve dhe ato i krahasojnë me nenet përkatëse të KEDNJ-së; – krahasojnë skenarin me shembuj të vërtetë të abuzimeve të të drejtave të njeriut në vendin e tyre; – paraqesin prezantime për nxënësit tjerë lidhur me elemente të përzgjedhura të KEDNJ-së.
Burimet	Kopje të skenarit të ishullit (prospektet për nxënës 3.4). Kopje të skedave me situatat për çdo grup të vogël (prospektet e nxënësve 3.5). Elementet kyçe mbi të drejtat e njeriut (prospektet për nxënës 3.6). Fletë të mëdha të letrës dhe materiale të artit, sipas nevojës, për prezantimin përfundimtar.
Metodat	Të menduarit kritik. Diskutim. Negocim. Prezantim në grupe.

Kuti informacioni

Konventa Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut u paraqit për të mbrojtur të drejtat e njerëzve, të drejtat fundamentale të të cilëve sipas ligjit mohoheshin, për shembull e drejta për të jetuar, e drejta në liri të religjionit apo e drejta për qasje në drejtësi. Të gjitha qeveritë që janë anëtare të Këshillit të Evropës janë pajtuar që të respektojnë nenet e Konventës për sa u përket qytetarëve të tyre. Çdo shtet duhet t'i raportojë bashkësisë ndërkombëtare për gjendjen e të drejtave të njeriut në shtetin e tyre. Qytetarët në mënyrë individuale mund të paraqesin ankesë pranë Gjykatës Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut, nëse ata mendojnë se shteti i cilit i përkasin ua mohon atyre të drejtat e njeriut. Gjithashtu, një shtet mund të paraqesë ankesë kundër një shteti tjetër për shkelje të të drejtave të njeriut, por kjo nuk ndodh shumë shpesh.

Konventa Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut është hartuar sipas modelit të Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut, e cila u paraqit pas gjënjimit të Luftës së Dytë Botërore.

14. Bazuar në një mësim të zhvilluar nga Fondacioni i Qytetarisë, Londër.

Mësimi

Mësimdhënësi u referohet “skedave të roleve” (prospektet për nxënës 3.4) kur ai/ajo paraqet skenarin dhe dy grupet e përfshira për luajtjen e roleve. Së pari, mësimdhënësi e përshkruan ishullin, mundësisht me ndihmën e një harte në dërrasën e zezë, dhe pastaj përshkruan banorët e ishullit, të cilët kanë jetuar aty për gjenerata të tëra.

Mësimdhënësi pastaj i tregon klasës se ka ardhur edhe një grup tjetër dhe dëshiron të vendoset në ishull. Ata janë shumë ndryshe nga banorët e ishullit. Mësimdhënësi i përshkruan ardhësit dhe mënyrën e tyre të jetesës dhe pastaj klasën e ndan në dy pjesë. Njëra pjesë e grupit do të luaj rolin e banorëve të ishullit dhe pjesa tjetër do të jenë ardhësit. Janë dy mënyra të mundshme për të diskutuar këto çështje (shih metodat 1 dhe 2 më poshtë). Për klasat që janë të mësuara me luajtjen e roleve, përdorni metodën 1. Për klasat që janë të mësuara të punojnë në mënyra më formale, përdorni metodën 2.

Metoda 1: luajtja e roleve

Nxënësit punojnë në çifte. Njëri prej tyre merr rolin e banorit të ishullit dhe tjetri rolin e ardhësit. Ata duhet të marrin parasysh çdo situatë të përshkruar në skedat e vogla nga pikëvështrimi i vetë popullit të tyre. Ata do të bëjnë negociatën me njerëzit tjerë (duke supozuar se gjuha nuk është pengesë). Ata duhet të bëjnë përpjekje të pajtohen për:

- a) Cilat janë problemet më të rënda për popullin e tyre?
- b) Çka duan të nxjerrin nga negociatat?

Pastaj mësimdhënësi kërkon që çiftet e banorëve të ishullit dhe çiftet e ardhësve të ulen së bashku. Ata do të luajnë role të një takimi në mes të dy popujve, në përpjekje për të arritur marrëveshje për të dyja çështjet dhe mbi udhëzimet për të ardhmen.

Përkujtoni të dy grupet para se ata të fillojnë diskutimet se banorët e ishullit mund të mos jenë plotësisht të lumtur derisa ardhësit të largohen nga ishulli, sepse tërë mënyra e tyre e jetesës mund të jetë e kërcënuar. Në anën tjetër, ardhësve u pëlqen shumë ky vend i ri dhe mund të jenë të përgatitur të përdorin forcën për të qëndruar aty.

Kërkoni nga çdo grup me nga katër nxënës që së pari të pajtohen për problemet më të rënda me të cilët përballen grupet dhe t'i trajtojnë ato sipas rëndësisë, duke punuar së pari në problemin më të rëndë deri tek ai më i vogël, varësisht nga koha në dispozicion.

Metoda 2: diskutim i drejtuar nga mësimdhënësi

Ky ushtrim bëhet më së miri me luajtjen e roleve, dhe mund të jetë shumë i suksesshëm për nxënësit të cilët janë të pamësuar me luajtje të roleve. Gjysma e klasës do t'i shqyrtojë situatat nga pikëvështrimi i banorëve të ishullit dhe gjysma tjetër nga pikëvështrimi i ardhësve. Çdo situatë përshkruhet nga dy pikëvështrime. Duke punuar në çifte, nxënësit vendosin se cilët janë problemet më të rënda dhe mundohen të gjejnë mënyrën më të mirë për zgjidhjen e çdo problemi nga pikëvështrimet e tyre. Përkujtoni ata se ekziston një mënyrë “ideale” ose “e drejtë” për zgjidhjen e çdo problemi, por realiteti (dhe e kaluara) lënë të kuptohet se njëra anë mund të fitojë më tepër, për shkak të mosbalancimit të forcave.

Mësimdhënësi drejton diskutimin për çdo situatë, duke marrë një këndvështrim për problemin dhe pastaj pyet grupin tjetër për pikëvështrime të kundërta. Mësimdhënësi mundohet të ndërmjetësojë një marrëveshje në mes të dy grupeve. Çdo diskutim mund të drejtohet nga një çift nga secila palë që del përpara klasës për të folur për problemin ashtu si e shohin ata. Një variant i kësaj metode është që çiftet të diskutojnë çdo situatë, ku njëri përfaqëson banorët e ishullit dhe tjetri ardhësit.

Raportim për metodat 1 dhe 2

Nxënësve u raportohet për situatat që ata i kanë diskutuar duk përdorur pyetjet vijuese:

- A ishin negociatat të lehta apo të vështira? Pse?
- A fitoi çdo grup atë që dëshironte nga negociatat?

- Cili grup doli më së mirë nga negociatat? Pse?
- A kishte një grup më shumë të drejta morale në çdo situatë se sa tjetri?
- Cila është e ardhmja e mundshme për të dy grupet në ishull?
- Çka mund të parandalojë dominimin e një grupi mbi grupin tjetër?
- Përpiloni një listë të rregullave ose parimeve që mund të ndihmojnë të dy grupet të bashkëjetojnë në paqe në ishull. Krahasoni këtë listë të klasës me elementet kyçe të të drejtave të njeriut (shih prospektet për nxënës 3.6). Cilat nga këto nene mund të ndihmojnë që të mos lejojnë që njerëzit, siç janë banorët e ishullit, të humbin tokën e tyre, mënyrën e tyre të jetesës dhe të drejtat e tyre themelore të njeriut?

Mësimdhënësi tregon se situata e tillë ka ndodhur shumë herë në histori, për shembull, kur ardhësit britanik kolonizuan Australinë ose evropianët kolonizuan Amerikën Veriore dhe Jugore. Në atë kohë, nuk kishte legjislacion ndërkombëtar mbi të drejtat e njeriut, dhe u ndërmorën shumë veprime që shkelën të drejtat e njeriut të popujve indigjen. Situata të ngjashme akoma po ndodhin, për shembull, ku fiset e Amerikës Jugore shpronësohen nga tokat e tyre sepse kompanitë ndërkombëtare shfrytëzojnë minierat apo presin- transportojnë trupa (drunjësh).

Përkujtimi i rëndësisë së të drejtave të njeriut

Si ushtrim i fundit në këtë njësi, mësimdhënësi kërkon që nxënësit (në grupe) të zgjedhin njërin nga të drejtat e njeriut që gjendet në Konventën Evropiane, e cila është diskutuar gjatë kësaj njësie. Pastaj nxënësit bëjnë një flamur (banderolë) ku e ekspozojnë këtë të drejtë dhe përgatisin një prezentim për rëndësinë e kësaj të drejte. Disa nxënës mund të vizatojnë pamje nga luajtja e roleve të banorëve të ishullit për të ilustruar çështjet në mënyrë më dramatike. Këto mund t'i paraqiten klasës, grupit të vitit, madje edhe tërë shkollës. Në këtë mënyrë, njësia mund të shpie në një projekt tjetër, nëse premtion koha dhe nëse nxënësit janë të interesuar. Shih mësimin 4 në Njësinë 5 (mediat) se si të përgatitni një projekt të tillë në klasë.

Prospektet për nxënës 3.1

Shkolla në skaj të pyllit

Na ishte njëherë një komunitet i njerëzve të cilët jetonin në pyje të dendura buzë një vargmali. Ata ishin njerëz religjioz të cilët fëmijët e tyre i edukonin në mënyrë të rreptë për të admiruar perënditë e popullit të vet. Sipas religjionit të tyre besohej se nuk ka dallime në mes të burrave dhe grave.

Ndërmjet maleve dhe skajit më të largët të vendit ndodhej një hapësirë e madhe fushore. Në atë hapësirë fushore jetonte një komunitet tjetër i njerëzve. Ata nuk kishin asnjë fe, por punonin shumë për njëri tjetrin. Ata ishin luftëtar të fortë dhe meshkujt ishin gjinia dominuese. Femrat respektoheshin por nuk mund të arrinin të bëheshin udhëheqëse.

Njerëzit e pyllit nuk kishin asgjë të bënin me njerëzit e fushave. Ata e urrenin dhe frikoheshin nga njëri tjetri. Ndonjëherë kishte pasur edhe luftëra në mes tyre.

Një ditë, një i ri arriti në skaj të pyllit. Ai lajmëroi se dëshironte të ndërtojë një shkollë atje, ashtu që fëmijët e të dy komuniteteve të mund të arsimohen së bashku, që në mes të këtyre dy popujve përfundimisht të mbizotërojë paqja.

Nuk kaloi shumë kohë, një objekt i thjeshtë nga druri ishte i gatshëm, dhe erdhi dita kur mësimdhënësi e hapi shkollën e tij për herë të parë. Pak fëmijë nga të dy komunitetet erdhën që të shohin se si do të jetë kjo shkollë. Prindërit dhe udhëheqësit e të dy komuniteteve e vëzhgonin me shqetësim.

Në fillim kishte probleme në mes të fëmijëve. Ata fyenin njëri tjetrin dhe shpesh kishte përleshje mes tyre. Por fëmijët e kuptonin vlerën e ardhjes në shkollë dhe gjërat gradualisht filluan të qetësohen. Mësimdhënësi ishte i rreptë por i drejtë dhe të gjithë nxënësit e tij i trajtonte në mënyrë të barabartë. Ai tha se i respektonte të dyja mënyrat e jetesës dhe se fëmijët i mësonin për mënyrat e tyre të ndryshme të jetesës.

Gjithnjë e më shumë fëmijë filluan të jenë të pranishëm në shkollën në skaj të pyllit.

Mirëpo, pas një kohe u bë e qartë se, në këtë shkollë të pranishëm ishin më shumë fëmijë nga viset fushore. Fëmijët e pyllit tani përbënin vetëm çerekun e nxënësve të shkollës. Mësimdhënësi bisedoi me prindërit e të dy anëve për t'i inkurajuar dhe siguruar ata.

Por një mëngjes, mësimdhënësi erdhi për të parë se dikush e kishte djegur shkollën rrafsh me tokën. (Bazuar në një tregim të Ted Huddleston nga Fondacioni i Qytetarisë)

Prospektet për nxënës 3.2

Shpresa është për të gjithë

Drejtoresha e Kolegjit të Shpresës ishte një grua bujare dhe zemërmirë. Ajo fuqishëm besonte në rëndësinë e edukimit. “Çdokush meriton një fillim të mbarë në jetë,” i thoshte ajo stafit. “Unë nuk dua që ju të trajtoni një person në mënyrë më të favorshme se tjetri në këtë shkollë. Kjo nuk do të ishte e drejtë.”

Pastaj një ditë, një grup i fëmijëve refugjatë shkuan në shkollë. Familjet e tyre kishin ikur nga një konflikt në një shtet fqinj. Drejtoresha i tha stafit,

“Këta të rinj fatkeq kanë humbur çdo gjë. Dëshirojuni atyre mirëseardhje në klasat e juaja. Ata duhet të vuajnë mundësisht sa më pak. Lufta nuk u bë me fajin e tyre.”

Stafi u pajtua. Fëmijët u vendosën nëpër klasa varësisht nga mosha e tyre. Shumica e fëmijëve refugjatë ishin vetëm në klasë, por në një klasë ishte një grup prej katër djemve refugjatë.

Nuk kaloi shumë kohë para se stafi filloi të kuptojë se kishte vështirësi në trajtimin e fëmijëve refugjatë në mënyrë të njëjtë me të tjerët në klasë. Ata shkuan te drejtoresha një nga një me problemet e tyre. “Fëmija refugjat në klasën time nuk e flet gjuhën tonë,” tha njëri mësues. “Unë nuk kam kohë të përkthej çdo gjë për të. Kjo më merr shumë kohë. Nxënësit tjerë po pësojnë.” “Nxënësi refugjat në klasën time nuk flet me askënd,” tha mësuesi tjetër. “Ai mund të jetë i traumatizuar nga lufta. Ose ai vetëm ka vështirësi me mësimnxënien. Çka mund të bëjë unë?” Mësuesi i tretë tha, “Unë kam një fëmijë që është i lënduar. Ajo nuk mund të ecë. Ajo nuk mund të merr pjesë në asnjë aktivitet fizik dhe nuk mund të ngjitet shkallëve për në laboratorin e shkencave.”

Pastaj filluan të paraqiten edhe probleme të tjera. Në kohën e drekës, disa nga fëmijët refugjatë ishin bezdisur dhe ngacmuar. Ata i kishin përqeshur me emra ofendues dhe disa nga fëmijët tjerë u kishin thënë atyre të kthehen në vendin nga kishin ardhur.

Katër djemtë që ishin në klasën e njëjtë formuan një bandë për t’u mbrojtur. Një ditë, ndodhi një përleshje në mes të njërit prej tyre dhe një djali të vendit. Djali refugjat e lëndoi kundërshtarin e tij shumë keq. Personeli mësues u ankua tek drejtoresha duke thënë se djali duhet të përjashtohet nga shkolla, por drejtoresha pyeste veten nëse kjo do të ishte e drejtë, duke ditur çka kishte përjetuar refugjati i ri. Personeli mësues tha:

“Jemi përpjekur që kjo të funksionojë, por fëmijët tanë po pësojnë shumë. Ne nuk mund t’i mësojmë këta fëmijë dhe, në të njëjtën kohë, të bëjmë atë çka është më së mirë për nxënësit vendorë.”

Shumë shpejt pas kësaj, prindërit e fëmijëve refugjatë kërkuan që të takohen me drejtoreshën. Ata thanë:

“Ne nuk na pëlqen fakti se ju i mësoni djemtë dhe vajzat bashkë në klasat e sportit. Kjo është në kundërshtim me religjionin dhe me kulturën tonë.”

Drejtoresha përfundimisht filloi të humbë durimin. Ajo e konsideronte këtë si një problem shumë të vështirë, por në shpirt e dinte se nuk duhej të humbte shpresën.

Prospektet për nxënës 3.3

Ndihmë për Kolegjin e Shpresës

Problemet	Zgjidhjet		
(1) Fëmijët refugjatë			
(2) Nxënësit refugjatë dhe ata vendor			
(3) Mësimdhënësit			
(4) Prindërit			

Prospektet për nxënës 3.4

Banorët e ishullit dhe ardhësit (kolonët) (skedat e roleve)

Grupi 1: Banorët e ishullit

Ju jeni një grup i banorëve të ishullit. Populli juaj ka jetuar në këtë ishull me mijëra vjet. Stërgjyshërit tuaj janë varrosur në vende të shenjta në malet e këtushme dhe ju besoni se shpirtrat e tyre akoma ndodhen aty.

Ju bëni një mënyrë shumë të thjeshtë jetese. Gratë kujdesen për fëmijët kurse burrat bredhin nëpër tërë ishullin duke gjuajtur shtazë dhe duke mbledhur ushqim nga vegjetacioni i bollshëm. Populli juaj beson se çdokush ka përgjegjësi që të ruajë natyrën dhe ta lë atë të padëmtuar për gjeneratën e ardhshme. Armët tuaja janë shtizat, harqet, shigjetat dhe kurthet për shtazë.

Religjioni juaj bazohet në admirimin e natyrës dhe kultura juaj në rëndësinë e komunitetit. Kur pakësohet ushqimi, të gjithë e ndajnë atë mes veti dhe njerëzit punojnë shumë për njëri tjetrin. Kur ushqimi është i bollshëm, njerëzit mblidhen së bashku për të kënduar, vallëzuar dhe për të treguar rrëfime. Populli juaj nuk kanë nevojë për shkrimin.

Ju keni shumë pak ligje. Prijësi i fisit, mund të bëjë ligje të reja po qe nevoja. Ai mund edhe të arbitrojë në konteste në mes të pjesëtarëve të komunitetit tuaj.

Grupi 2: Ardhësit (Kolonët)

Ju jeni me një grup njerëzish të cilët keni lundruar nga Evropa, me shpresën që të gjeni një mënyrë të re të jetesës për ju dhe familjen tuaj. Doni të gjeni njërin prej tokave të reja që janë zbuluar në pjesën tjetër të botës. Ju shpresoni të vendoseni aty për të ndërtuar shtëpia dhe ferma të reja dhe të bëheni të suksesshëm.

Ju me vete merrni mjete për lëvizimin e tokës dhe armë për gjueti. Kultura juaj bazohet në edukim dhe shumë punë. Çdokush synon që të bëhet i suksesshëm dhe të jetë i patrazuar. Nuk keni asnjë religjion por besoni se njerëzit duhet të kenë të drejtë të ndjekin besimin e tyre.

Ju doni t'i zgjidhni gjërat në mënyrë demokratike në komunitetin tuaj të ri. Keni ardh nga një shoqëri ku vetëm një grup elitë ka pasur pushtetin dhe ku ka pasur pabarazi të mëdha lidhur me pasurinë. Ju doni të ndërtoni një shoqëri ku të gjithë njerëzit janë të barabartë ose ku çdokujt i ofrohet mundësia e njëjtë për të arritur sukses.

Prospektet për nxënës 3.5

Skedat e situatave: banorët e ishullit

Shikoni situatat vijuese dhe vendosni në grupet e juaja çka mendoni ju se duhet bërë për këto situata.

Banorët e ishullit	Ardhësit
<p>1Bi Rrethoja të reja</p> <p>Disa nga ardhësit kanë filluar të vendosin rrethoja përreth shtëpive të tyre, nëpër shtigje gjithmonë keni përcjellur kafshët. Këto shtigje tanimë janë shkatërruar.</p>	<p>1A Rrethoja të reja</p> <p>Banorët e ishullit i kanë shkatërruar disa nga rrethojat që ju i keni vendosur për t'i mbajtur brenda kafshët që i keni zënë.</p>
<p>2Bi Cenuesi</p> <p>Një banor i ishullit po kalonte në një sipërfaqe që ishte rrethuar nga ardhësit dhe atë e kishin gjuajtur dhe vvarë.</p>	<p>2A Cenuesi</p> <p>Banorët e ishullit kanë shkelur nëpër disa hapësira tokësore që ju i keni rrethuar për kafshët e juaja. Njërit prej tyre i kishin dhënë vërejtje dhe pastaj e kishin gjuajtur.</p>
<p>3Bi Një martesë e përzier</p> <p>Njëri nga banorët e ishullit ka rënë në dashuri me një grua të ardhur. Ata duan të martohen dhe të jetojnë në njërin nga komunitetet e ardhësve. Familja e burrit janë shumë të brengosur për këtë.</p>	<p>3A Një martesë e përzier</p> <p>Njëra nga gratë e ardhura ka rënë në dashuri me një banor të ishullit. Ata duan të martohen dhe të jetojnë në një komunitet të ardhësve. Disa nga ardhësit janë të brengosur për këtë.</p>
<p>4Bi Vendet e shenjta</p> <p>Disa nga ardhësit gërmojnë për të gjetur minerale në malet ku ju besoni se jetojnë shpirtrat e stërgjyshërve tuaj. Këto vende janë të shenjta për ju. Në shenjë proteste, ju keni sulmuar disa nga burrat që e bënë germimin.</p>	<p>4A Vendet e shenjta</p> <p>Ju keni zbuluar minerale të çmueshme në malet. Këto minerale mund t'ua shitni tregtarëve në vendin tuaj. Banorët e ishullit duket se malet i konsiderojnë si të shenjta, që ju mendoni se është vetëm një besëtytni. Ata i kanë sulmuar burrat që e kanë bërë germimin.</p>
<p>5Bi Edukimi</p> <p>Disa nga ardhësit e kanë hapur një shkollë dhe i kanë ftuar fëmijët tuaj të shkojnë dhe të mësojnë leximin dhe shkrimin.</p>	<p>5A Edukimi</p> <p>Disa nga ardhësit kanë hapur një shkollë. Ata u kanë bërë thirrje banorëve të ishullit t'i dërgojnë fëmijët e tyre në këtë shkollë.</p>

Prospektet për nxënës 3.6

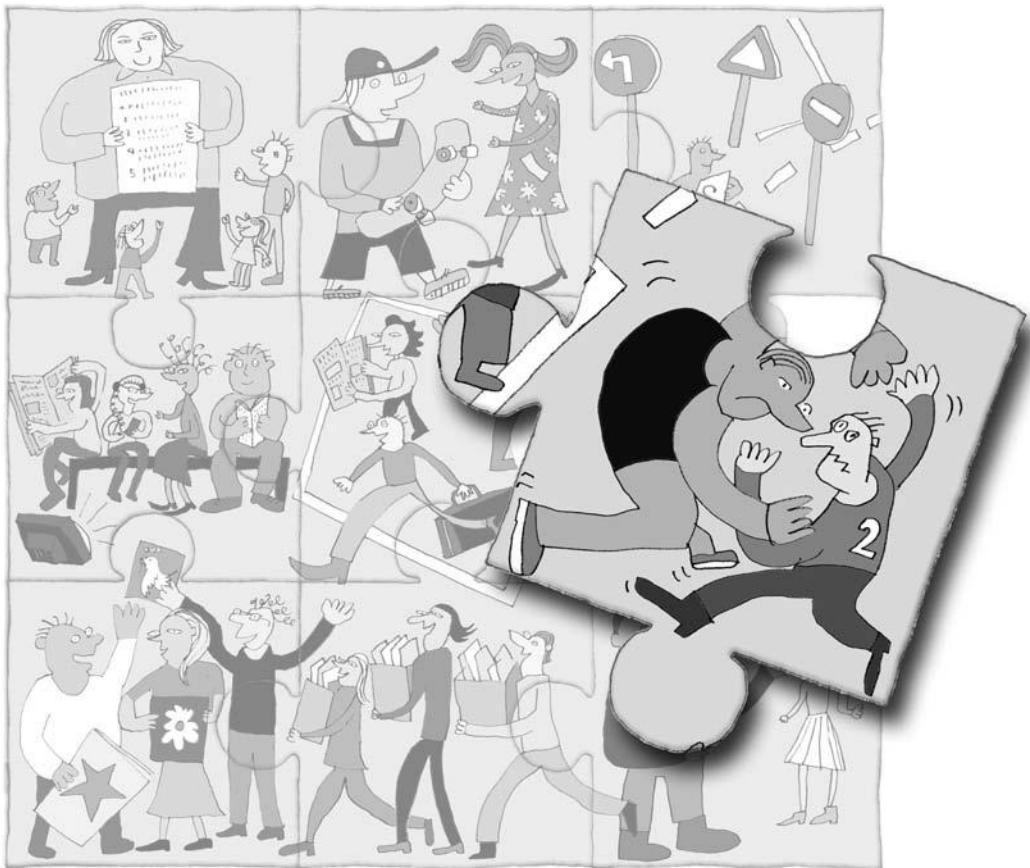
Elementet kryesore të të drejtave të njeriut¹⁵

- 1 E drejta për jetë.
- 2 Liria nga tortura.
- 3 Liria nga skllavërimi.
- 4 E drejta për liri dhe siguri.
- 5 E drejta për gjykim të drejtë.
- 6 E drejta për mjet efektiv në rastin e shkeljeve.
- 7 Liria nga diskriminimi; e drejta për barazi.
- 8 E drejta për t'u njohur si person; e drejta për nënshtetësi.
- 9 E drejta për privatësi dhe jetë familjare.
- 10 E drejta për t'u martuar.
- 11 E drejta për të poseduar pasuri.
- 12 E drejta e lëvizjes së personave.
- 13 E drejta për azil.
- 14 Liria e mendimit, ndërgjegjes dhe religjionit.
- 15 Liria e shprehjes.
- 16 Liria e tubimit dhe asociimit.
- 17 E drejta për ushqim, pije dhe strehim.
- 18 E drejta për kujdes shëndetësor.
- 19 E drejta për edukim.
- 20 E drejta për punësim.
- 21 E drejta për pushim dhe kohë të lirë.
- 22 E drejta për mbrojtje sociale.
- 23 E drejta për pjesëmarrje politike.
- 24 E drejta për të marrë pjesë në jetën kulturore.
- 25 Ndalimi i asgjësimit të të drejtave të njeriut.
- 26 E drejta për rend shoqëror ku njihen të drejtat e njeriut.
- 27 Obligimet e individit.

15. Kjo listë është e bazuar në fletën burimore të mësimdhënësit në Njësinë 5, "Të drejtat, liritë dhe përgjegjësitë".

NJËSIA 4 Konflikti

Çka duhet bërë nëse nuk pajtohemi?

4.1. Zgjidhja e konfliktit

Si mund t'i trajtojmë mospajtimet e rënda?

4.2. Zbatimi i qasjes gjashtë-hapësh

Si mund t'i shmangemi përleshjes me fqinjin tonë?

4.3. Konflikt i të drejtave të njeriut

Përplasje në mes të drejtave të njeriut. Çka tani?

4.4. Përdorimi i dhunës

A është përdorimi i dhunës i pranueshëm në disa raste?

NJËSIA 4: Konflikti

Çka duhet bërë nëse nuk pajtohemi?

Koncepti i paqes ka një dimension të rëndësishëm kulturor. Tradicionalisht, në kulturat e lashta të lindjes, paqja ka të bëjë më shumë me paqen e brendshme (paqen në mendjet apo zemrat tona) derisa në botën perëndimore, paqja mendohet se është jashtë individëve (mungesa e luftës apo konfliktit të dhunshëm). Në Indi, për shembull, termi për paqe është “shanti”, që nënkupton një gjendje të përkryer të mendjes ose mendje të qetë. Gandhi (Gandi), filozofinë dhe strategjinë e tij i bazoi në një koncept të quajtur “Ahimsa”, që përgjithësisht do të thotë “të përmbahemi nga çdo gjë që është e dëmshme”. Ai tha, “në kuptimin e plotë të fjalës, Ahimsa do të thotë mosdhunë. Por për mua kjo ka një kuptim shumë më të lartë, të lartë pafund. Kjo do të thotë se nuk mund të ofendosh askënd; nuk mund të ushqesh mendime jobamirëse, madje edhe për ata të cilët i konsideroni armiq të e juaj. Për atë që i bindet kësaj doktrine, nuk ka armiq. "Sipas traditës Maya, paqja i referohet konceptit të mirëqenies dhe lidhet me idenë e një baraspeshe të përkryer në mes të fushave të ndryshme të jetës sonë .¹⁶

“Paqja pozitive” përshkruan gjendjen përmes së cilës vullneti kolektiv drejtohet kah promovimi i paqes dhe largimi i barrierave të paqes. Përfshin përkushtimin për drejtësi shoqërore, duke shkuar në këtë mënyrë përtej idesë se paqja është mungesa e frikës, e dhunës dhe e luftës. Përfshin zotimin e zgjidhjes së konfliktit me mjete të padhunshme dhe përpiket të inkurajojë aftësitë e individëve dhe grupeve ashtu që ata të jenë në gjendje të trajtojnë problemet shoqërore në mënyrë konstruktive. Për mësuesit e EQD-së, gjithashtu do të thotë promovim i proceseve demokratike në klasë, trajtim i çështjeve të pushtetit apo abuzimit të pushtetit, si dhe përpjekje e vazhdueshme për inkurajimin e shkathtësive të të dëgjuarit dhe dialogut konstruktiv, si dhe përkushtimi për zgjidhjen e konfliktit¹⁷.

A është dhuna e natyrshme? Shumë njerëz janë të bindur se qeniet njerëzore prej natyre janë të dhunshëm, dhe si pasojë e kësaj ne nuk mund t'i shmangim luftërat, konfliktet dhe dhunën e përgjithshme në jetën tonë dhe në shoqëritë tona. Specialistë të tjerë në këtë fushë pohojnë se ne mund t'i shmangemi mendimit, ndijimit dhe veprimit të dhunshëm. Deklarata e Sevilles mbi Dhunën, e elaboruar në vitin 1986 nga një grup studiuesish dhe shkencëtarësh nga shumë shtete, e konfirmon këtë duke thënë se:

“1. Shkencërisht është e pasaktë të thuhet se ne kemi trashëguar tendencën për të bërë luftë nga stërgjyshërit tanë shtazë (...) Lufta është fenomen vetëm i njerëzve dhe nuk e hasim te shtazët tjera (...).

2 Ka kultura që nuk kanë bërë luftë me shekuj dhe ka kultura të cilat shpesh kanë bërë luftë në disa periudha por jo në periudha të tjera (...).

3 Shkencërisht është e pasaktë të thuhet se lufta apo ndonjë sjellje tjetër e dhunshme është programuar gjenetikisht në natyrën tonë njerëzore (...).

4 Shkencërisht është e pasaktë të thuhet se njerëzit kanë ‘mendje të dhunshme’ (...) mënyra si ne veprojnë përcaktohet nga mënyra si ne kemi qenë të kushtëzuar dhe të shoqëruar (...).”

Shumica prej nesh jemi të kushtëzuar nga mjediset tona që të reagojmë në mënyrë agresive dhe të dhunshme. Ne mësohemi të mendojmë, të ndiejmë dhe të veprojmë në mënyrë agresive dhe në disa raste në mënyrë të dhunshme. Kudo që jetojmë, ne i nënshtrohemi një presioni shoqëror dhe kulturor që ne na kushtëzon të lexojmë për dhunën, të shikojmë dhunën dhe të dëgjojmë për dhunën, pothuajse vazhdimisht. Programet televizive, reklammat, gazetatat, video lojërat dhe industritë e filmit dhe të muzikës i kontribuojnë shumë kësaj gjendjeje. Para se të arrijë moshën e adoleshencës, fëmija ka

16. Teksti i marrë nga “COMPASS, doracak për edukimin e të drejtave të njeriut me të rinj”, Këshilli i Evropës, Strasbourg 2002, f. 376ff.

17. Nga “Fjalori i termave të edukimit për qytetarinë demokratike” (“A glossary of terms for education for democratic citizenship”), Karen O’Shea, Këshilli i Evropës, DGIV/EDU/CIT (2003) 29.

parë me mijëra vrasje dhe akte të dhunshme vetëm duke shikuar televizionin. Shoqëritë tona moderne, qoftë me vetëdije apo jo, nuk kërkojnë ndjesë për dhunën. Dhuna konsiderohet si një vlerë pozitive. Në shumicën e kulturave, t'i thuash jo dhunës dhe t'i shmangesh dhunës fizike ose konfrontimit, mund të perceptohet si shenjë e dobësisë, sidomos për meshkujt, të cilët janë nën presion të madh nga shokët e tyre që nga mosha shumë e re.¹⁸

Për informacione shtesë, referohuni në fletën e burimeve të mësimdhënësve në fund të kësaj njësie.

Edukimi për Qytetarinë Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut

Përmes kësaj serie të mësimëve nxënësit do të:

- rrisin njohuritë e tyre për mekanizmat që qëndrojnë pas konfliktit;
- rrisin njohuritë e tyre për zgjidhjen e konfliktit në mënyrë të padhunshme;
- rrisin aftësinë e tyre për trajtimin e konfliktit në mjedisin e tyre;
- rrisin aftësinë e tyre për të marrë parasysh opinionet dhe nevojat e të gjitha palëve të përfshira në konflikt;
- rrisin njohuritë e tyre për konfliktet në mes të të drejtave të njeriut;
- rrisin të menduarit e tyre kritik mbi përdorimin e dhunës;
- rrisin njohuritë e tyre si t'i bëjnë ballë dhunës me të cilën ata janë konfrontuar;
- të jenë të stimuluar t'i qasen konfliktit në mënyrë të padhunshme.

18. Tekst i marrë nga “COMPASS, doracak për edukimin e të drejtave të njeriut me të rinj”, Këshilli i Evropës,. Strasbourg 2002, f. 380.

NJËSIA 4: Konflikti

Çka duhet bërë nëse nuk pajtohemi?

Titulli i mësimit	Objektivat	Detyrat e nxënësve	Burimet	Metoda
Mësimi 1: Zgjidhja e konfliktit	Paraqitja e qasjes gjashtë-hapësh për zgjidhjen e konfliktit.	Analizoni një konflikt; gjeni zgjidhje.	Prospektet për nxënës 4.1	Punë në grupe të vogla.
Mësimi 2: Zbatimi i qasjes gjashtëhapësh	Të mësuarit për zbatimin e qasjes gjashtë-pikësh.	Analizoni një konflikt; gjeni zgjidhje.	Prospektet për nxënës 4.1 Prospektet për nxënës 4.2	Punë në grupe të vogla.
Mësimi 3: Konflikt i të drejtave të njeriut	Të mësuarit për njohjen dhe analizimin e situatave ku të drejtat njeriut janë në konflikt.	Analizoni një situatë ku të drejtat e njeriut janë në konflikt.	Prospektet për nxënës 4.3 Prospektet për nxënës 5.2	Punë nëngrupe të vogla. Të menduarit kritik.
Mësimi 4: Përdorimi i dhunës	Zhvillimi i të menduarit kritik për pranueshmërinë e përdorimit të dhunës dhe për sjelljen personale.	Reflektoni në përdorimin e dhunës dhe në sjelljen personale.	Prospektet për nxënës 4.4	Punë në grupe të vogla. Të menduarit kritik.

Mësimi 1

Zgjidhja e konfliktit

Si mund t'i trajtojmë mospajtimet e rënda?

Objektivat e mësimnxënies	Paraqitja e qasjes gjashtë-hapësh për zgjidhjen e konfliktit.
Detyrat e nxënësve	Analiza e një konflikti; gjetja e zgjidhjeve.
Burimet	Fletë të letrës ose fletore dhe stilografë. Prospektet për nxënës 4.1.
Metoda	Puna me tërë klasën dhe puna në çifte mbetet zgjedhore

Të mësuarit konceptual

Konfliktet janë pjesë e jetës së përditshme. Ato nuk duhet shikuar si ngjarje negative, por si përplasje interesash në mes të individëve ose grupeve. Në politikë, konfliktet madje janë pjesë e rëndësishme e diskutimit publik. Vetëm përmes konfliktit të hapur dhe kërkimit të kompromisit grupet e ndryshme shoqërore do të ndjehen se janë të integruar dhe se zëri i tyre dëgjohet. Zgjidhja e konfliktit (kërkimi i kompromisit) është një shkathtësi që mund të mësohet. Ky mësim synon që t'i kontribuojë këtij qëllimi.

Përshkrimet e mëposhtme të zgjidhjes së konfliktit paraqiten në këtë mësim, dhe është me rëndësi që mësimdhënësi të ketë njohuri për kuptimin e tyre.

Fiton-fiton: kjo përshkruan situatën në të cilën përfitojnë të dyja palët në mënyrë të njëjtë nga zgjidhja e konfliktit për të cilën janë pajtuar, dhe ata mendojnë se kanë arritur atë që kanë dëshiruar. Kjo konsiderohet si situata më ideale e zgjidhjes së konfliktit, sepse ndihmon për të siguruar që konflikti të mos rishfaqet.

Fiton-humb ose humb-fiton: Kjo përshkruan situatën ku zgjidhja e konfliktit do të thotë se njëra palë ka humbur dhe tjetra ka fituar. Kjo lloj situatë shpesh do të thotë se konflikti do të rishfaqet, meqë për humbësin përfitimi është shumë i vogël.

Humb-humb: Kjo përshkruan situatën në të cilën asnjëra palë nuk fiton gjë nga zgjidhja e konfliktit. Kjo situatë shpesh do të thotë se konflikti ka pushuar vetëm përkohësisht dhe ka shumë të ngjarë që sërish të del në sipërfaqe.

Mësimi

Mësimdhënësi e fillon mësimin duke shkruar fjalën “KONFLIKT” në anën e majtë të dërrasës së zezë. Pastaj nga nxënësit kërkon që të shkruajnë në një fletë të letrës shprehje dhe fjalë që atyre u kujtohen të cilat lidhen me fjalën “konflikt”.

Pastaj e njëjta bëhet edhe me fjalën “PAQE”, të cilën mësimdhënësi e shkruan në anën e djathtë të dërrasës së zezë. Mësimdhënësi pastaj pyet rreth 10 nxënës për fjalët që ata i kanë shkruar. Rezultatet shënohen në dërrasën e zezë dhe nxënësit paraqesin komentet e tyre për çështjet vijuese:

- A janë ata të befashuar me ndonjërin nga fjalët e zgjedhura?
- A janë të gjitha fjalët që lidhen me konfliktin negative, kurse ato që lidhen me paqen a kanë konotacion pozitiv?

Në vazhdim mësimdhënësi kërkon që nxënësit të japin shembuj të konflikteve të cilët ata vetë i kanë përjetuar apo të cilët janë shfaqur në mjedisin e tyre. Ai kërkon që ata të mendojnë nëse këto konflikte u përkasin kategorive të konflikteve të cilët mund të zgjidhen, dhe që janë hapi i parë kah kompromisi, ose kategorisë së konflikteve të cilët nuk mund të zgjidhen. Mësimdhënësi pastaj paraqet mendimin se konfliktet nuk shpiten domosdoshmërisht në dhunë, dhe se janë të mundshme qasje më konstruktive për zgjidhjen e konflikteve.

Mësimdhënësi në vazhdim u paraqet një shembull konkret të një konflikti i cili mund të paraqitet në familje.

“Katja, vajza 18 vjeçare, dëshiron të shikojë një videokasetë, të cilën ajo së fundi e ka marrë nga një shok. Vëllai i saj Martin, 15 vjeçar, dëshiron të shikojë programin e tij më të preferuar televiziv.”

Mësimdhënësi i jep çdo nxënësi kopje të prospekteve për nxënës 4.1 dhe fillon të analizojë këtë konflikt duke përdorur qasjen gjashtë-hapësh të përshkruar më poshtë.

Hapat 1 dhe 2 ndërmerren me tërë grupin, të drejtuar nga mësimdhënësi, i cili insiston në gjetjen e “nevojave” reale të të dy palëve, dhe në përpilimin e një përkufizimi të qartë të konfliktit.

Në hapin 1 është me rëndësi që nevojat reale të secilës palë të sqarohen në mënyrë joprovokative. Duhet menduar se cilat janë nevojat reale që qëndrojnë pas problemit, meqë këto mund të ndryshojnë nga nevojat e shprehura nga vetë palët. Në hapin 2, problemi i cili qëndron pas konfliktit formulohet ashtu që të dyja palët të pajtohen për të.

Hapi 3 konsiston në të menduarit e zgjidhjeve të mundshme. Në këtë fazë, zgjidhjet nuk duhet të komentohen apo të gjykohen – të gjitha kontributet duhet mirëpritur. Hapi 3 mund të realizohet në çifte, i përcjell me këmbim të opinioneve (ose partnerëve?). Në vijim mësimdhënësi paraqet konceptin e qasjeve “humb-humb”, “fiton- humb”, “humb-fiton” ose “fiton-fiton” për analizimin e zgjidhjeve, dhe pastaj kërkon që çiftet të vlerësojnë zgjidhjet e tyre duke e përdorur këtë koncept (hapi 4).

Nëse nxënësit konstatojnë se asnjëra nga zgjidhjet e tyre nuk rezulton me situatën fiton-fiton, nga ta kërkohet që të mendojnë më tepër. Mirëpo, gjithmonë do të ketë raste kur zgjidhja fiton-fiton nuk është e mundshme. Pasi të paraqesin përgjigjet e tyre, mësimdhënësi fton grupin që të vendosë se cila zgjidhje është më e mira (hapi 5). Në një konflikt të vërtetë, ku palët drejtpërsëdrejti janë të përfshira në këtë qasje të zgjidhjes së konfliktit, palët duhet ta pranojnë zgjidhjen. Mësimdhënësi përfundon duke bërë një prezentim të shkurtër të një mundësie për hapin 6. Elementi esencial për hapin 6 është se pas një periudhe të caktuar kohore (disa minuta, orë, ditë ose javë, varësisht nga natyra e konfliktit) zgjidhja vlerësohet dhe, kur është e nevojshme, miratohet. Si përfundim, mësimdhënësi e mbështet një diskutim për pyetjen nëse një mjet siç është metoda gjashtë-hapëshe mund të jetë e suksesshme, në çfarë lloji të situatës, dhe cilat do të ishin pasojat nëse njohuritë për mjetin e tillë do të ishin të gjëra dhe ky të përdorej. Kjo duhet të diskutohet në relacion me grupet dhe kontekstet e ndryshme siç janë:

- grupet e shokëve;
- familja;
- klasa;
- shkolla;
- shteti;
- lufta;
- sporti.

Mësimi 2

Zbatimi i qasjes gjashtë-hapëshe

Si mund t'i shmangemi përleshjes me fqinjin?

Objektivat e mësimnxënies	Të mësuarit për zbatimin e qasjes gjashtë-hapësh.
Detyrat e nxënësve	Analizimi i një konflikti dhe gjetja e zgjidhjeve nga të cilat përfitojnë të dyja palët.
Burimet	Një kopje nga skenarët e konfliktit në prospektet e nxënësve 4.2 për çdo grup të vogël. Prospektet e nxënësve 4.1..
Metoda	Punë në grupe të vogla.

Kuti informacioni

Zgjidhja e konfliktit në mënyrë paqësore nuk mund të jetësohet në praktikë thjeshtë duke e kuptuar konceptin teorik. Është një shkathtësi e vërtetë që duhet të mësohet, dhe ky mësim nxënësve u ofron mundësinë që ata të mësojnë se si të zbatojnë në praktikë zgjidhjen e konfliktit në mënyrë paqësore. Hapi i ardhshëm do të zbatojë këto njohuri në një situatë të vërtetë jetësore në shkollë.

Mësimi

Mësimdhënësi e fillon mësimin duke u shpjeguar nxënësve se detyra e tyre është të zbatojnë qasjen gjashtë-hapësh në zgjidhjen e konfliktit në situata të ndryshme konfliktesh.

Klasa ndahet në grupe të vogla me katër apo pesë nxënës, dhe çdo grup merr një kopje të prospekteve për nxënës 4.2. Çdo grup punon në njërin prej skenarëve, ashtu që çdo skenar do të zgjidhet nga më shumë se një grup. Nxënësit gjithashtu shfrytëzojnë prospektet për nxënës 4.1 të titulluar “Qasja gjashtë-hapëshe për zgjidhjen e konfliktit”. Pasi të kenë përfunduar grupet, një përfaqësues nga çdo grup ia paraqet tërë klasës gjashtë hapat e tyre. Këtë së pari e bëjnë për “konfliktin 1”, dhe pastaj për “konfliktin 2”:

Pas prezentimeve të tyre, mësimdhënësi drejton një diskutim në klasë për zgjidhjet, duke shfrytëzuar pyetjet vijuese:

- A i kuptojmë ne “nevojat” dhe “përkufizimin e problemit”? A ka çështje të pazgjidhura?
- A mund të gjejmë zgjidhje të tjera që ne mendojmë se do të jenë më të mira në një afat më të gjatë?

Në hapin e dytë, mësimdhënësi kërkon që nxënësit të trajtojnë konfliktet të cilët kanë ndodhur apo janë duke vazhduar në shkollë, në grupet e shokëve ose në vendin e tyre, etj. Nga ata kërkohet që të zgjedhin një apo më shumë (varësisht nga koha që e kanë në dispozicion) dhe të mendojnë për zgjidhjet e mundshme fiton-fiton.

Nëse mësimdhënësi përdor dy studimet e rastit si mënyrë për t’u paraqitur nxënësve format e ndërmjetësimit, ai mund t’u jep disa informacione themelore për sistemin gjyqësor të zgjidhjes së konfliktit në atë vend (format e ndërmjetësimit, mundësia e paraqitjes së konfliktit në gjykatë, etj.). Në vend se këto konflikte të diskutohen me qasjen gjashtë-hapëshe, kjo situatë mund të luhet edhe me role.

Në rastin e luajtjes së roleve, një nxënës do të luante palën A, tjetri palën B, dhe i treti do të luante rolin e ndërmjetësuesit. Në vijim mësimdhënësi mund të pyes çdo grup për mendimin e tyre se si ata e kanë zgjedhur konfliktin. Mund të diskutohen zgjidhje të ndryshme, si dhe procesi i përpjekjeve për arritjen e një zgjidhjeje. Këto elemente shtesë mund të marrin shumë më tepër kohë, dhe mund të jetë e nevojshme që ata të ndërmerren si një aktivitet jashtë kurrikulës apo si njësi plotësuese.

Mësimi 3

Konflikt i të drejtave të njeriut

Përplasje në mes të drejtave të njeriut. Çka tani?

Objektivat e mësimnxënies	Të mësuarit për të njohur dhe analizuar situatat ku të drejtat e njeriut janë në konflikt.
Detyrat e nxënësve	Analizimi i një situatë ku të drejtat e njeriut janë në konflikt.
Burimet	Fletë të mëdha të letrës dhe markera për çdo grup. Prospektet për nxënës 4.3. Prospektet për nxënës 5.2.
Metoda	Punë në grupe të vogla. Të menduarit kritik.

Kuti informacioni

Edhe pse në shikim të parë të drejtat e njeriut mund të duken se ofrojnë përgjigje të qarta, nuk ndodh gjithmonë kështu. Në të vërtetë, ka shumë situata në të cilat e drejta e dikujt është në konflikt me të drejtën e dikujt tjetër. Në rastin e tillë, të menduarit kritik mund të ndihmojë në peshimin e të drejtave të përfshira kundër njëra tjetrës, dhe në përcaktimi e zgjidhjes për këtë.

Mësimi

Grupet punuese (katër ose pesë nxënës në grup) marrin një rast për konflikt të të drejtave të njeriut (prospektet për nxënës 4.3 “Pesë raste të konfliktit të të drejtave të njeriut”), një fletë e madhe e letrës dhe shënjes (marker).

Së pari, nxënësit ftohen që të diskutojnë se cilat të drejta të njeriut janë të përfshira në konflikt. Për këtë diskutim, grupit mund t’i jepet një listë e të drejtave të njeriut (prospektet për nxënës 5.2). Pasi të jenë pajtuar se cilat të drejta janë në konflikt, ata e ndajnë fletën e letrës siç është treguar më poshtë. Mësimdhënësi mund ta përgatisë këtë në dërrasën e zezë dhe të shënojë të drejtat e përfshira në konflikt në rutinë e parë.

Numri i rastit
Të drejtat e njeriut që janë të përfshira
–
–
–
Zgjidhja
Pse?

Detyra e dytë është që të zhvillohet diskutim i hapur se çka nxënësit mendojnë se do të ishte zgjidhje për konfliktin. Ata japin arsyet për zgjedhjen e tyre dhe ato i shënojnë në fletën e tyre.

Nga çdo grup pastaj kërkohet që të caktojë një përfaqësues, i cili përgjigjet e grupit ia paraqet tërë klasës. Mësimdhënësi mund të pyes klasën të japin mendimin e tyre për zgjedhjet e bëra, dhe nëse ata pajtohen apo jo me idetë e grupit.

Mësimi 4**Përdorimi i dhunës****A është përdorimi i dhunës i pranueshëm në disa raste?**

Objektivat e mësimnxënies	Zhvillimi i të menduarit kritik për pranueshmërinë e përdorimit të dhunës dhe për sjelljen personale.
Detyrat e nxënësve	Reflektim në përdorimin e dhunës dhe në sjelljen personale.
Burimet	Skeda ose shirita të letrës me raste nga prospektet e nxënësve 4.4. për çdo grup. (Mësimdhënësi duhet të ketë disa informacione të sistemit gjyqësor për zgjidhjen e konfliktit në atë vend.)
Metoda	Punë në grupe të vogla. Të menduarit kritik.

Kuti informacioni

Edhe pse një botë paqësore konsiderohet si objektiv themelor, as ligji ndërkombëtar mbi të drejtat e njeriut as e drejta ndërkombëtare humanitare nuk e përjashtojnë përdorimin e forcës në kuptimin absolut. Ky mësim synon që të kontribuojë në të menduarit kritik të nxënësve për legjitimitetin e përdorimit të forcës në raste specifike. Nga nxënësit kërkohet që të reflektojnë në sjelljen e tyre personale lidhur me dhunën e përdorur nga ata apo nga të tjerët në mjedisin e tyre.

Mësimi

Klasa ndahet në grupe punuese me nga katër apo pesë nxënës. Një nxënës apo mësimdhënësi paraqet rastin nr. 1 nga prospektet e nxënësve 4.4.

Mund të jetë shumë vështirë të trajtohen të katër rastet në një mësim. Ndaj, mësimdhënësi mund të vendosë që rastet e ndryshme t'ua jep grupeve të ndryshme, të zgjedhë vetëm dy nga të katër rastet apo të shtojë një mësim tjetër.

Detyra e grupit është që të diskutojë rastin, duke shfrytëzuar pyetjet e dhëna në skedë, dhe që përgjigjen e tyre ta paraqesin gojarisht. Mësimdhënësi duhet të jetë i vetëdijshëm se çështja fundamentale e cila eksplorohet është se në ç'masë duhet pranuar përdorimin e forcës. Pasi të jetë përgjigjur çdo grup, mësimdhënësi mund të jep informacione shtesë lidhur me rastin para se t'ua shpërndajë rastin tjetër.

Kopja e mësimdhënësit për rastet, pyetjet, dhe informacionet shtesë

Rasti 1

Gjatë një demonstrate për çështjen e anti-globalizimit, një grup i vogël i njerëzve fillon të gjuaj me gurë në ndërtesën e selisë së një kompanie të famshme trans-nacionale. Forcat policore të pranishme në atë vend e shohin këtë duke ndodhur dhe përpigjen të arrestojnë njerëzit e përfshirë në të. Gjatë këtij intervenimi, një polic është zënë nga njerëzit të cilët gjuanin me gurë dhe është rrahur rëndë.

Pyetjet:

- 1 A do të ishte e pranueshme që forcat policore të përdorin armët e tyre të gjuajnë njerëzit që hidhnin gurë?
- 2 A do të ishte e pranueshme që policia të intervenojë duke përdorur mitraloz? (Kjo do të ishte më e shpejtë por do të rezultonte, pothuajse, sigurisht me më shumë viktima.)
- 3 A do të ishte e pranueshme që policia të presin derisa t'u jepet mundësi të intervenojnë duke përdorur top të ujit?
- 4 A do të ishte e pranueshme që policia të mos intervenojnë duke përdorur forcën, për t'ju shmangur eskalimit të konfliktit?

Informacion

Sipas standardeve ndërkombëtare, policia mund të përdorin forcën sipas kushteve të caktuara. Forca duhet të përdoret vetëm nëse është e nevojshme dhe ajo duhet të jetë në proporcion me qëllimin e intervenimit. Nëse një polic urdhërohet nga eprori i tij të intervenojë në mënyrën e cila qartazi është në kundërshtim me këtë rregull, sipas rregullave të KB-së, nga ai pritet që të refuzojë zbatimin e këtij urdhri.

Rasti 2

Shteti X i deklaroi luftë shtetit Y sepse Y qartazi mbron, madje edhe financon, grupet rebelë të cilat veprojnë kundër shtetit X brenda shtetit Y. Ekipi i inteligjencës së shtetit X zbulon se në cilin fshat qëndron një grup i rebelëve të trajnuar mirë dhe të armatosur, dhe mëson se ata po përgatisin një sulm të madh me bombë mbi një objektiv të rëndësishëm industrial.

Pyetjet:

- 1 A do të ishte e pranueshme që shteti X të bombardojë këtë fshat rëndë, duke u siguruar që vetëm disa njerëz të mbijetojnë, duke përfshirë edhe banorët lokal?
- 2 A do të ishte e pranueshme kjo e mëparshmja pas një kërkesë të qartë drejtuar rebelëve për t'u dorëzuar, dhe një paralajmërimi të qartë për popullatën lokale që të largohen nga fshati dhe të tubohen në stadiumin lokal të sporteve, të cilët do të lejoheshin të hyjnë sërish në fshat pas bastisjes së tyre për armë?
- 3 A do të ishte e pranueshme të mos intervenohet me përdorim të forcës? Çfarë alternativash mund të mendoni ju?

Informacion

Rregullat ndërkombëtare (të ashtuquajturat “Konventat e Gjenevës”) mbi luftën nuk parashohin ndalim të plotë të përdorimit të forcës ushtarake, por ndalojnë disa lloje të intervenimeve dhe armëve. Njëri prej parimeve është se forca ushtarake nuk duhet përdorur kundër qaveve jo-ushtarake dhe nuk duhet përdorur pa bërë dallime, e as të jetë joproportionale: për shembull, duhet bërë përpjekje serioze për t’u shmangur viktimave civile duke u përmbajtur nga përdorimi i bombave më të fuqishme kundër qaveve ushtarake në situatat kur bombat më pak të fuqishme do të ishin të mjaftueshme. Në këtë mënyrë, mund të parandalohen viktimat civile dhe vdekja e personave të pafajshëm (të ashtuquajturat “dëme kolaterale”). Mirëpo, siç u tha më lart, kjo nuk do të thotë se “Konventat e Gjenevës” mbi luftën dëmet kolaterale i konsiderojnë të papranueshme, ato i marrin parasysh këto dëme deri në një shkallë të caktuar.

Rasti 3

Z. X, një i ri i cili punon si ndihmës teknik në spitalin lokal, vazhdimisht e rreh gruan e tij kur kthehet në shtëpi i dehur. Një herë gruaja e tij e njoftoi policinë për këto rrahje që ia shkaktonte burri, të cilat ndonjëherë janë të rënda. Gruaja e fqinjët, e cila rastësisht kuptoi për këtë situatë, tanimë e din se çka po ndodh te fqinjët kur ajo i dëgjon ata duke u grindur dhe bërtitur.

Pyetje:

- 1 A duhet gruaja e fqinjët ta njoftojë policinë në rastet e tilla, apo kjo është ndërhyrje e papranueshme në privatësinë e fqinjëve të saj?
- 2 Kur njerëzit marrin informacione nga dikush, a duhet të intervenojë policia në këto rrethana?

Informacion

“(…) Shtetet duhet të dënojnë dhunën kundër grave dhe nuk duhet të thirren në zakonet, traditën ose religjion për t’ju shmangur eliminimit të saj. Shtetet duhet të ndjekin me të gjitha mjetet e duhura dhe pa vonesë politikën e eliminimit të dhunës kundër grave, dhe për këtë qëllim duhet:

(a) Të shqyrtojnë, ata të cilat akoma nuk e kanë bërë këtë, ratifikimin ose miratimin e Konventës mbi eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit kundër grave apo të tërhiqen nga rezervat që i kanë për këtë Konventë;

(b) Të përmbahen nga angazhimi në dhunë kundër grave;

(c) Me këmbëngulje të duhur të punojnë në parandalimin, hetimin dhe, në pajtim me legjislacionin vendor, dënimin e akteve të dhunës kundër grave, qofshin ato akte të kryera nga shteti apo nga personat privat (…).”

Nga Deklarata e KB-së për eliminimin e dhunës kundër grave (1993).

Rasti 4

Leo, 13 vjeç, është një djalë i ri i hollë dhe pak si i vogël. Atë shpesh e bezdisin disa djem të rritur derisa ai po luan në parkun lokal të lojërave.. Kësaj radhe, ai u përgjigjet duke u thënë se ata nuk duhet ta ngacmojnë çdoherë, dhe se ata sillen si të paedukuar, si njerëz primitiv. Si pasojë, djemtë e rritur fillojnë ta rrahin atë shumë ashpër. Shoku i Leos e sheh këtë duke ndodhur kur ai hyn në parkun e lojërave. Disa njerëz të moshuar gjithashtu e shohin këtë duke ndodhur kur ata kalojnë nëpër park duke u kthyer nga dyqani ku kanë blerë ushqime.

Pyetjet:

- 1 A duhet të intervenojë shoku i Leo-s në këtë rast? Si?
- 2 A duhet të intervenojnë njerëzit e moshuar? Si?
- 3 Çfarë zgjidhjesh tjera do të sugjeroni ju?

Si detyrë plotësuese, nxënësit mund t’u shkruajnë letër djemve më të rritur, në të cilën shpjegojnë se çka mendojnë ata për sjelljen e këtyre djemve. Kjo mund të jetë detyrë shtëpie ose detyrë për grupet që punojnë më shpejt.

Fleta e burimeve të mësimdhënësit E drejta ndërkombëtare humanitare

Çka është e drejta ndërkombëtare humanitare?

E drejta ndërkombëtare humanitare (DNH) përfshin edhe parimet humanitare edhe traktatet ndërkombëtare, përmes të cilëve kërkohet ruajtja e jetëve dhe lehtësimi i vuajtjeve të luftëtarëve dhe joluftëtarëve gjatë konfliktit të armatosur. Dokumentet e saj kryesore ligjore janë Konventat e Gjenevës të vitit 1949, dhe katër traktatet e nënshkruara gati nga çdo popull i botës. Me këto konventa përkufizohen të drejtat fundamentale të luftëtarëve të larguar nga beteja për shkak të lëndimit, sëmundjes ose zënies rob dhe të drejtat fundametale për popullatën civile. Protokollet shtesë të vitit 1977, që i plotësojnë Konventat e Gjenevës, i zgjerojnë edhe më shumë këto të drejta.

Kë e mbron DNH-ja? A më mbron DNH-ja mua?

DNH-ja mbron pjesëtarët e plagosur, të sëmurët ose të zënë rob të forcave të armatosura dhe të popullatës civile. Luftëtarët e plagosur dhe të sëmurët – cilitdo kombi që ata t'i përkasin – duhet të mblihen nga ku janë dhe për ta duhet ofruar kujdes sipas dispozitave të Konventës së Gjenevës I. Ata nuk mund të vriten ose t'u nënshtrohen torturave apo eksperimenteve biologjike. Atyre duhet ofruar kujdes adekuat dhe duhet mbrojtur nga plaçkitja ose keqtrajtimi. Me këtë Konventë mbrohen, gjithashtu, punëtorët shëndetësorë, personeli religjioz ushtarak, objektet mjekësore ushtarake dhe njësitë mobile.

Luftëtarët e plagosur, të sëmurët dhe të mbijetuarit nga mbytja e anijeve në det mbrohen me Konventën e Gjenevës II. Atyre u sigurohet mbrojtje e njëjtë sikurse ushtarëve në tokë, e cila mbrojtje ofrohet varësisht nga kushtet me të cilat përballen në det. Anijet spitale janë të mbrojtura.

Të burgosurit e luftës (BL), të mbrojtur me Konventën e Gjenevës III, duhet të trajtohen me humanizëm dhe atyre duhet siguruar strehim adekuat, ushqim, veshmbathje dhe kujdes mjekësor. Ata nuk duhet t'i nënshtrohen torturës apo eksperimentimeve mjekësore, dhe duhet të mbrohen kundër akteve të dhunës, fyerjeve dhe kurioziteteve publike. Reporterët e luftës të zënë rob dhe civilët e autorizuar që përcjellin ushtrinë gjithashtu kanë të drejtë në këtë status.

Civilët janë të mbrojtur me Konventën e Gjenevës IV. Gjatë tërë kohës, palët në konflikt duhet bërë dallimin në mes civilëve dhe luftëtarëve, dhe operacionet e tyre duhet drejtuar vetëm kundër caqeve ushtarake. Popullata civile duhet lejuar që të bëjë jetë sa më normale të mundshme. Ajo duhet mbrojtur kundër vrasjeve, torturës, plaçkitjes, masave ndëshkimore, shkatërrimit pa dallim të pasurisë dhe marrjes peng. Duhet të respektohet nderi i tyre, të drejtat familjare, bindjet religjioze dhe praktikimi i religjionit. Forcat okupuese sigurojnë dhe lejojnë kalim të sigurt të ushqimit të mjaftueshëm dhe të pajisjeve mjekësore, si dhe krijimin e zonave spitalore të sigurta për të plagosurit, për të sëmurët, për të moshuarit, për fëmijët, për gratë shtatzëna dhe nënat me fëmijë të vegjël. Kjo Konventë siguron mbrojtje speciale për gratë dhe fëmijët. Stafi i spitalit që kujdeset për këta individë duhet të respektohet dhe të mbrohet.

Me Konventat e Gjenevës kërkohet që ndihma humanitare të ofrohet nga Komiteti Ndërkombëtar i Kryqit të Kuq (KNKQ), nga Kryqi i Kuq dhe organizatat shtetërore të Gjysmëhënës së Kuqe apo nga organizatat tjera humanitare të pavarura, ashtu siç autorizohen nga palët në konflikt.

A janë e drejta ndërkombëtare humanitare dhe ligji mbi të drejtat e njeriut ndryshe?

Po, por ata e plotësojnë njëri tjetrin. Që të dy kërkojnë mbrojtjen e individëve nga dëmet dhe ruajtjen e dinjitetit njerëzor, por ata trajtojnë rrethana të ndryshme dhe kanë dokumente të ndryshme bazë. DNH-ja zbatohet në kohë të konflikteve të armatosura për të zvogëluar vuajtjet e shkaktuara nga lufta dhe për të mbrojtur ata të cilët kanë rënë në duart e palës kundërshtare. Përqendrimi kryesor i DNH-së është të mbrojë të drejtat fundamentale të luftëtarëve të plagosur, të sëmurë dhe të mbijetuar nga

mbyrtja e anijeve, të BL-ve dhe të popullatës civile. Ligji mbi të drejtat e njeriut zbatohet në kohë të paqes apo të luftës, por kryesisht merret me mbrojtjen e njerëzve kundër shkeljeve të të drejtave të tyre civile, politike, ekonomike, sociale dhe kulturore të njohura ndërkombëtarisht, shkelje këto që atyre ua bëjnë qeveritë.

Çka parasheh DNH-ja për fëmijët ushtarë?

E drejta humanitare ndërkombëtare ndalon fëmijët nga pjesëmarrja në luftime, por fëmijët ushtarë akoma paraqesin një problem serioz në shumë pjesë të botës. Sipas DNH-së kërkohet që fëmijët nën 15 vjet të mos rekrutohen në forcat e armatosura, dhe që të ndërmerren “të gjitha masat e mundshme” për të siguruar që ata të mos marrin pjesë direkte në luftime. Gjatë rekrutimit të atyre ndërmjet 15 dhe 18 vjeç, prioritet duhet dhënë atyre më të vjetër (neni 77, Protokoll I). Fatkeqësisht, numri i fëmijëve të cilët bëhen ushtarë, qoftë në mënyrë vullnetare apo me forcë, është në rritje. Fëmijët të cilët jetojnë në zona të konfliktit, veçanërisht ata të cilët janë ndarë nga familjet e tyre apo janë të marginalizuar në mënyra të tjera, mund të bëhen rekrutë potencial. Fëmijët shpesh detyrohen t'i bashkohen një grupi të armatosur ose të bëhen fëmijë ushtarë si mënyrë për të mbijetuar.

Kur përdoret DNH-ja?

DNH-ja zbatohet në konfliktin e armatosur (luftën) që zhvillohet ndërmjet popujve (konflikt i armatosur ndërkombëtar) ose në konfliktet e armatosura të brendshme, siç janë luftërat civile.

A zbatohet DNH-ja për sulmet terroriste të 11 shtatorit?

Edhe pse 11 shtatori i vitit 2001 shkaktoi vdekje dhe rrënime të përmasave që lidhen me luftën, nuk është e qartë se zbatohet DNH-ja. DNH-ja zbatohet në konfliktet e armatosura në mes të shteteve (konfliktet e armatosura ndërkombëtare) ose në konfliktet e armatosura të brendshme siç janë luftërat civile. Nëse sulmet tronditëse në caqet civile në Nju Jork dhe Uashington do të kryheshin nga një rrjet terrorist që vepron në mënyrë individuale, atëherë ata do të rezultonin me krime të tmerrshme, dhe jo në akte të luftës ku do të zbatohet DNH-ja.

A ofron DNH-ja mbrojtje speciale për gratë?

Po. Edhe pse gratë gëzojnë mbrojtjen e përgjithshme ligjore të njëjtë sikurse burrat, me Konventat e Gjenevës miratohet parimi se “gratë duhet trajtuar me tërë respektin për shkak të gjinisë së tyre” (neni 12, KGJ I dhe II, neni 14, KGJ III). Kjo do të thotë se ofrohet mbrojtje shtesë për trajtimin e nevojave specifike të grave si pasojë e ndryshimeve gjinore, nderit dhe modestisë, shtatzënisë dhe lindjes së fëmijëve. Për shembull, gratë e burgosura të luftës (BL) ose të internuara duhet të mbahen në vende të ndara nga burrat, nën mbikëqyrjen e drejtpërdrejtë të grave të tjera. Gratë duhet të mbrohen “kundër dhunimit, prostitucionit të detyruar ose kundër çdo forme tjetër të sulmit të turpshëm” (KGJ IV, neni 27, gjithashtu neni 75 dhe 76, Protokoll I). Sa u përket rasteve kur duhet liruar mjetin transportues nga ngarkesat, prioritet duhet dhënë “grave shtatzëna, grave që kanë lindur dhe nënave që ushqejnë fëmijët me qumësht gjiri” (neni 70, Protokoll I). Për të mësuar më shumë për çështje të grave në konfliktet e armatosura, si dhe për natyrën optimiste që e kanë treguar shumica prej tyre, referohuni studimit të fundit mbi “Gratë të cilat përballen me luftën” në www.womenandwar.org.

Si i mbron DNH-ja fëmijët?

DNH-ja ndalon sulmet kundër popullatës civile dhe përfshin mbrojtjen speciale për fëmijët. Të gjithë civilët duhet të mbrohen kundër vrasjeve, torturës, plaçkitjes, masave ndëshkimore, shkatërrimit pa dallim të pasurisë dhe marrjes peng. Duhet të respektohet nderi i tyre, të drejtat familjare, bindjet religjioze dhe praktikimi i fesë. Forcat okupuese duhet të sigurojnë dhe të lejojnë kalim të sigurt të ushqimit të mjaftueshëm dhe të pajisjeve mjekësore, si dhe vendosjen e zonave spitalore dhe atyre të sigurisë për të plagosurit, për të sëmurët, për të moshuarit, për fëmijët, për gratë shtatzëna dhe për nënat me fëmijë të vegjël. Dispozitat e veçanta gjithashtu u përgjigjen nevojave të fëmijëve të pashoqëruar nga familja, nevojave psiko-sociale dhe komunikimit me familjen.

Fëmijët nën 15 vjeç të cilët kanë mbetur jetim apo janë ndarë nga familjet e tyre, duhet marrë nën përkujdesje. Atyre duhet t'u mundësohet të praktikojnë religjionin dhe duhet ndihmuar në edukimin e tyre.

A është shkelje e DNH-së nëse civilët vriten gjatë luftës?

Mbrojtja e civilëve është objektivi kryesor i DNH-së. Sipas Konventës së Gjenevës IV, civilët duhet mbrojtur nga vrasjet dhe ata duhet lejuar që të bëjnë jetë normale, nëse këtë e lejon siguria. Protokollin I të vitit 1977 ofron më tepër detaje për zgjerimin e mbrojtjes civile në konfliktet e armatosura ndërkombëtare. Edhe pse Shtetet e Bashkuara e kanë nënshkruar Protokollin I, akoma nuk e kanë ratifikuar atë. Megjithatë, ShBA-ja është shprehur se do të veprojë në përputhje me këto dispozita, të cilat nga shumica konsiderohen të jenë kodifikim i të drejtës zakonore të pranuar gjerësisht, të përpiluar para qindra vitesh.

Rregulla kryesore e parimit të dallimit është paraqitur në nenin 48 të Protokollit I, në të cilën thuhet: "Për të siguruar respektin për popullatën civile dhe objektet civile dhe për t'i mbrojtur ato, palët në konflikt çdoherë do të bëjnë dallimin në mes të popullatës civile dhe luftëtarëve dhe në mes të objekteve civile dhe objektivave ushtarake dhe, në përputhje me rrethanat, do t'i drejtojnë operacionet e tyre vetëm kundër qaceve ushtarake." Përveç ndalimit të sulmeve të drejtpërdrejta, DNH-ja gjithashtu ndalon sulmet pa bërë dallime mbi popullatën civile. Këto mund të paraqiten, për shembull, ku një sulm i forcave të armatosura drejtuar një objektivi ushtarak, nuk merr parasysh pasojat negative tepër të mëdha të popullatës civile (neni 41 i Protokollit I).

Mirëpo, nuk janë të paligjshme të gjitha vdekjet e civilëve të shkaktuara gjatë luftës. DNH-ja nuk e shpall të paligjshëm konfliktin e armatosur, por bën përpjekje që të ekuilibrojë të drejtat e pranuar ligjore të atij populli për të sulmuar caqet legjitime ushtarake gjatë luftës me të drejtën e popullatës civile për t'u mbrojtur nga efektet e luftimeve. Me fjalë të tjera, duke pasur parasysh natyrën e luftës, DNH-ja parasheh një shkallë të caktuar të "dëmit kolateral", i cili ndonjëherë, fatkeqësisht, mund të përfshijë viktimat civile.

Prospektet e nxënësve 4.1

Qasja gjashtë-hapëshe për zgjidhjen e konfliktit

1. Nevojat e palës A a) b) c) d)	1. Nevojat e palës B
2. Qartësim i problemit	
3. Ide për zgjidhjet a) b) c) d)	
4. Vlerësoni zgjedhjet për palën A a) b) c) d)	4. Vlerësoni zgjedhjet për palën B a) b) c) d)
5. Cila zgjidhje është më e mira?	
6. Vendosni si dhe kur do të vlerësohet zgjidhja	

Prospektet për nxënës 4.2

Skenarë të konfliktit

Konflikti 1

Dy fqinj nuk pajtohen me njëri tjetrin për rrethojën që ndodhet në mes të pronave të tyre përkatëse. Njëri nga fqinjët dëshiron të zëvendësojë rrethojën me një të re, meqë ai beson se rrethoja e vjetër nuk është më e mirë. Ai pret që fqinji i tij të paguaj gjysmën e çmimit të rrethojës së re. Fqinji tjetër pajtohet se rrethoja nuk është më e mirë, por ai nuk dëshiron të harxhojë para për një rrethojë të re. Ai mendon se rrethoja ekzistuese, edhe pse nuk duket në gjendje të mirë, së paku nuk e lë qenin e fqinjit që të hyjë në kopshtin e tij. Veç kësaj, atij nuk i pëlqen që fqinji i tij gjithmonë lavdërohet me gjëra të reja, më të shtrenjta.

Konflikti 2

Babai dhe nëna kanë mospajtime të thella njëri me tjetrin për mënyrën se si të reagojnë kur foshnja e tyre dyvjeçar bën shumë zhurmë brenda banesës së tyre. Babai mendon se fëmija i tyre duhet të mësohet se si të sillet, dhe se ky proces i të mësuarit duhet të fillojë sa më shpejt që të jetë e mundur. Për më tepër, ai preferon që të ketë qetësi dhe heshtje gjatë kohës së tij të lirë, meqë puna e tij është shumë e lodhshme. Nëna mendon se nuk mund të ndalosh vazhdimisht një fëmijë dyvjeçar që të mos luaj ose qaj, sepse kjo do ta frustronte fëmijën shumë dhe do të dëmtonte zhvillimin e tij.

Prospektet për nxënës 4.3

Pesë raste të konfliktit të të drejtave të njeriut

Rasti 1

Max-i është një djalë tetëvjeçar, i cili është plagosur rëndë në një aksident dhe urgjentisht i nevojitet transfuzion i gjakut në një spital. Mirëpo, babai i tij e ndalon stafin e spitalit që ta bëjë këtë për arsye religjioze. Nëna e tij dhe mjekët duan t'ia shpëtojnë atij jetën.

Rasti 2

Në një spital punojnë vetëm një numër i kufizuar i njerëzve në repartin e emergjencës. Është një mbrëmje me plot tension dhe e lirë është vetëm një dhomë për vetëm një person për t'ju ofruar trajtim emergjent i menjëhershëm. Meqë jetët e dy personave janë akoma në rrezik, mjekët duhet të vendosin nëse do të trajtojnë një fëmijë të vogël apo një afarist të suksesshëm.

Rasti 3

Gus-i është anëtar shumë i respektuar i një partie religjioze politike, që fuqishëm thekson vlerat familjare. Një gazetar i cili viziton selinë e partisë zbulon, rastësisht, një grumbull letrash personale nga X, nga të cilat ai mund të konstatojë pa dyshim se Gus-i ka një marrëdhënie jashtëmartesore. Gazetari e boton këtë tregim.

Rasti 4

Youchou jeton në një shtet të Botë së Tretë. Ai është i varfër dhe është në gjendje të plotësojë nevojat e tij themelore, por asgjë më shumë. Ai do të dëshironte të fillonte studimet, por nuk mund të sigurojë mjetet e nevojshme për këtë. Shteti i tij nuk është në gjendje t'i sigurojë atij burimet e nevojshme, meqë gjendja e ekonomisë është shumë e keqe, dhe shteti duhet të përdorë të gjitha resurset në dispozicion për të mbuluar nevojat themelore të popullatës.

Rasti 5

Autoritetet lokale planifikojnë ndërtimin e një shkolle të re në një pjesë të sipërfaqes tokësore, që është një nga vendet e rralla ku fëmijët akoma mund të luajnë.

Prospektet për nxënës 4.4

A është dhuna e pranueshme në disa raste?

Rasti 1

Gjatë një demonstrate për çështjen e anti-globalizimit, një grup i vogël i njerëzve fillon të gjuaj me gurë në ndërtesën e selisë së një kompanie të famshme trans-nacionale. Forcat policore të pranishme në atë vend e shohin këtë duke ndodhur dhe përpigën të arrestojnë njerëzit e përfshirë në të. Gjatë këtij intervenimi, një polic është zënë nga njerëzit të cilët gjuanin me gurë dhe është rrahur rëndë.

Pyetjet:

1. A do të ishte e pranueshme që forcat policore të përdorin armët e tyre të gjuajnë njerëzit që hedhin gurë?
2. A do të ishte e pranueshme që policia të ndërvejojë duke përdorur mitraloz? (Kjo do të ishte më e shpejtë por do të rezultonte, pothuajse, sigurisht me më shumë viktima.)
3. A do të ishte e pranueshme që policia të presin derisa t'u jepet mundësi të ndërvejojë duke përdorur top të ujit?
4. A do të ishte e pranueshme që policia të mos ndërvejojë duke përdorur forcën, për t'ju shmangur shkallëzimit të konfliktit?

Rasti 2

Shteti X i deklaron luftë shtetit Y sepse Y qartazi mbron, madje edhe financon, grupet rebelë të cilat veprojnë kundër shtetit X brenda shtetit Y. Ekipi i inteligjencës së shtetit X zbulon se në cilin fshat qëndron një grup i rebelëve të trajnuar mirë dhe të armatosur, dhe mëson se ata po përgatisin një sulm të madh me bombë mbi një cak të rëndësishëm industrial.

Pyetjet:

1. A do të ishte e pranueshme që shteti X të bombardojë këtë fshat rëndë, duke u siguruar që vetëm disa njerëz të mbijetojnë, përfshirë edhe banorët lokal?
2. A do të ishte e pranueshme kjo e mëparshme pas një kërkesë të qartë drejtuar rebelëve për t'u dorëzuar, dhe një paralajmërimi të qartë për popullatën lokale që të largohen nga fshati dhe të tubohen në stadiumin lokal të sporteve, të cilët do të lejoheshin të hyjnë sërish në fshat pas bastisjes së tyre për armë?
3. A do të ishte e pranueshme të mos ndërvehohej me përdorim të forcës? Çfarë alternativash mund të mendoni ju

Rasti 3

Z. X, një i ri i cili punon si ndihmës teknik në spitalin lokal, vazhdimisht e rreh gruan e tij kur kthehet në shtëpi i dehur. Një herë gruaja e tij e njoftoi policinë për këto rrahje që ia shkaktonte burri, të cilat ndonjëherë janë të rënda. Gruaja e fqinjët, e cila rastësisht kuptoi për këtë situatë, tanimë e din se çka po ndodh te fqinjët kur ajo i dëgjon ata duke u grindur dhe bërtitur.

Pyetjet:

1. A duhet gruaja e fqinjët ta njoftojë policinë në rastet e tilla, apo kjo është ndërhyrje e papranueshme në privatësinë e fqinjëve të saj?
2. Kur marrin informacione nga dikush, a duhet të ndërvejojë policia në këto rrethana?

Rasti 4

Leo, 13 vjeç, është një djalë i ri i hollë dhe pak si i vogël. Atë shpesh e bezdisin disa djem të rritur derisa ai po luan në parkun lokal të lojërave.. Kësaj radhe, ai u përgjigjet duke u thënë se ata nuk duhet ta ngacmojnë çdoherë, dhe se ata sillen si të paedukuar, si njerëz primitiv. Si pasojë, djemtë e rritur fillojnë ta rrahin atë në mënyrë të ashpër. Shoku i Leos e sheh këtë duke ndodhur kur ai hyn në parkun e lojërave. Disa njerëz të moshuar gjithashtu e shohin këtë duke ndodhur kur ata kalojnë nëpër park duke u kthyer nga dyqani ku kanë blerë ushqime.

Pyetjet:

1. A duhet të ndërvejojë shoku i Leo-s në këtë rast? Si?
2. A duhet të ndërvejojë njerëzit e moshuar? Si?
3. Çfarë zgjidhjesh tjera do të sugjeronit ju?